

Crna Gora

Zavod za školstvo

Adresa: Vaka Đurovića b.b.
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 408 901
fax: +382 20 408 927
www.zzs.gov.me

Broj: 01/1-077/21-134/1

10.02.2021.

Godišnji izvještaj o kvalitetu rada obrazovno-vaspitnih ustanova 2020.

PODGORICA
2021

SADRŽAJ

UVOD	5
I. KVALITET RADA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA PRIJE PANDEMIJE COVID-19.....	7
1. OSNOVNA STATISTIKA	7
2. EVALUIRANE KLJUČNE OBLASTI	7
3. SPISAK NADZORISANIH USTANOVA 2020.....	8
4. PREGLED POSTIGNUĆA PO NIVOIMA OBRAZOVANJA	8
5. KVALITET RADA OSNOVNIH ŠKOLA	10
5.1. UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE USTANOVOM	10
5.2. KVALITET KADROVSKIH, MATERIJALNIH, TEHNIČKIH I BEZBJEDONOSNIH USLOVA RADA USTANOVE	12
5.3. ETOS ŠKOLE/USTANOVE	14
5.4. PODRŠKA KOJU USTANOVA PRUŽA DJECI-UČENICIMA.....	15
5.5. SARADNJA SA RODITELJIMA, DRUGIM USTANOVAMA I LOKALNOM ZAJEDNICOM	17
5.6. NASTAVA I UČENJE	19
5.6.1. <i>Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost.....</i>	<i>19</i>
5.6.2. <i>Matematika.....</i>	<i>20</i>
5.6.3. <i>Engleski jezik.....</i>	<i>22</i>
5.6.4. <i>Ruski jezik</i>	<i>25</i>
5.6.5. <i>Italijanski jezik</i>	<i>26</i>
5.6.6. <i>Istorija</i>	<i>28</i>
5.6.7. <i>Geografija.....</i>	<i>30</i>
5.6.8. <i>Biologija.....</i>	<i>32</i>
5.6.9. <i>Hemija</i>	<i>33</i>
5.6.10. <i>Fizika.....</i>	<i>34</i>
5.6.11. <i>Likovna kultura</i>	<i>35</i>
5.6.12. <i>Muzička kultura</i>	<i>37</i>
5.6.13. <i>Fizičko vaspitanje.....</i>	<i>38</i>
5.6.14. <i>Nastavni predmeti – komentari i zaključci.....</i>	<i>39</i>
5.7. POSTIGNUĆA ZNANJA I VJEŠTINA UČENIKA PREMA OBRAZOVNIM STANDARDIMA	41
5.8. KOMENTARI I ZAKLJUČCI	42
6. KVALITET RADA SREDNJIH MJEŠOVITIH ŠKOLA I KVALITET RADA SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA	43
7. UPOREDNA ANALIZA 2019. I 2020. GODINE	44
OSNOVNE ŠKOLE	44
II. KVALITET RADA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA U USLOVIMA ORGANIZACIJE NASTAVE NA DALJINU	46
8. OSNOVNA STATISTIKA	46
9. EVALUIRANE KLJUČNE OBLASTI I STANDARDI KVALITETA	46

10. SPISAK NADZORISANIH ŠKOLA (01 – 12. JUNA 2020)	48
11. PREGLED POSTIGNUĆA PO NIVOIMA	49
12. KVALITET OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA OSNOVNIH ŠKOLA U USLOVIMA ORGANIZACIJE NND	51
KLJUČNA OBLAST 1 – NASTAVA I UČENJE	51
KLJUČNA OBLAST 2 - UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM.....	58
KLJUČNA OBLAST 3 – PODRŠKA UČENICIMA	69
13. KVALITET OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA SREDNJIH ŠKOLA U USLOVIMA ORGANIZACIJE NND	74
KLJUČNA OBLAST 1 – NASTAVA I UČENJE	74
KLJUČNA OBLAST 2 – UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM.....	80
KLJUČNA OBLAST 3 – PODRŠKA UČENICIMA	90
14. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	93

Uvod

Pravilnikom o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama (Član 15) definisano je da Zavod za školstvo sačinjava Godišnji izvještaj o utvrđivanju kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama i dostavlja ga Ministarstvu i Nacionalnom savjetu za obrazovanje¹.

Zavod za školstvo kao organ uprave utvrđuje kvalitet realizacije standarda obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama², radi na unapređenju obrazovno-vaspitnog rada, analizi i razvoju obrazovnog sistema u Crnoj Gori.

Svrha izrade Godišnjeg izvještaja je da:

- informiše prosvjetne institucije: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Nacionalni savjet za obrazovanje, Prosvjetnu inspekciju, Ispitni centar, Centar za stručno obrazovanje, kao i NVO sektor i širu javnost o kvalitetu rada ustanova (redovni i vanredni nadzor) na godišnjem nivou;
- ukaže na prednosti i nedostatke objektivnom i cjelovitom procjenom kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova u kojima je izvršena eksterna evaluacija;
- obrazovnim i stručnim ustanovama, kao i kreatorima obrazovne politike pruži relevantne smjernice (preporuke) za unapređenje i obezbjeđenje kvaliteta;
- analizira razvoj i postignuća (napredak ili regresiju) po vrstama i nivoima obrazovanja u odnosu na prethodnu godinu;
- obezbijedi relevantnu bazu podataka drugim odsjecima u Zavodu: Odsjeku za razvoj i istraživanje obrazovnog sistema, Odsjeku za kontinuirani profesionalni razvoj i Odsjeku za međunarodnu saradnju.

Zbog pandemije koja je nastupila krajem prvog kvartala 2020. godine, Izvještaj je podijeljen na dva dijela:

I. Kvalitet rada osnovnih i srednjih škola prije pandemije COVID-19

II. Kvalitet rada osnovnih i srednjih škola u uslovima organizacije nastave na daljinu.

Prvi dio se odnosi na vaspitno-obrazovni rad u toku I kvartala, a drugi dio na rad u II, III i IV kvartalu 2020. godine.

¹ U godišnjem izvještaju ne vrši se konkretizacija obrazovnih ustanova u kojima su evidentirani nedostaci, odnosno dobra praksa. Razlog za ovakav pristup su pojedinačni izvještaji po obrazovnim institucijama koji su dostavljeni Ministarstvu prosvjete, ustanovama i nalaze se na sajtu Zavoda za školstvo.

² Izmjene i dopune Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju, Član 40 ("Sl. list CG", 2017)

Za procjenu vaspitno-obrazovnog rada ustanove neophodno je sagledati:

- *uslove* u kojima ustanova radi,
- *proces*e koji se u njoj odvijaju i
- *ishode* koje ustanova postiže.

Na osnovu ove tri kategorije se definiše i utvrđivanje kvaliteta ključnih oblasti (područja kvaliteta).

Zbog toga, u uslovima organizacije nastave na daljinu, Zavod za školstvo je realizovao modifikovano utvrđivanje kvaliteta rada vaspitno-obrazovnih ustanova: umjesto sedam ključnih oblasti iskazanih po indikatorima kvaliteta, utvrđen je kvalitet rada za tri ključne oblasti iskazane preko 14 standarda kvaliteta i 90 indikatora.

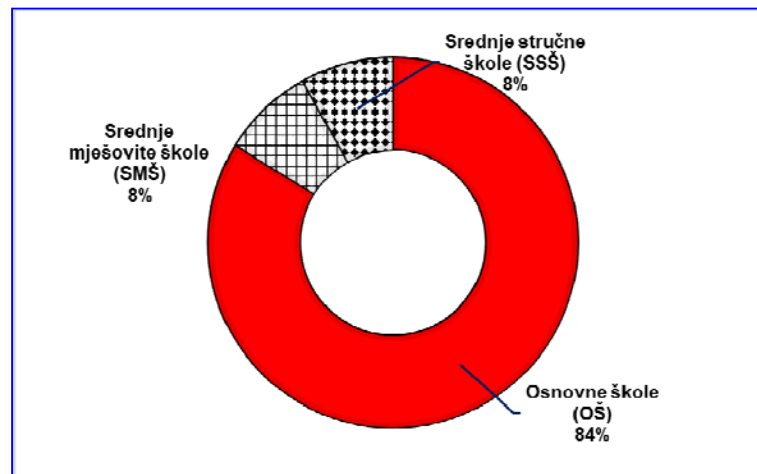
I. KVALITET RADA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA PRIJE PANDEMIJE COVID-19

Ovim dijelom Izvještaja je obuhvaćena: osnovna statistika, evaluirane ključne oblasti, pregled postignuća po nivoima obrazovanja, nadzorisanе ustanove 2020. i pregled prednosti, nedostataka i preporuka po tipovima nadzorisanih ustanova, upoređivanje rezultata nadzorisanih ustanova 2019. i 2020. godine i zaključna razmatranja.

1. Osnovna statistika

Odsjek za utvrđivanje kvaliteta Zavoda za školstvo je 2020. godine realizovao kompletno utvrđivanje kvaliteta u 12 obrazovno-vaspitnih ustanova:

- 10 osnovnih škola (84%) i
- 2 srednje škole (16%).

2. Evaluirane ključne oblasti

Prema *Pravilniku o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama i Metodologiji za eksternu evaluaciju obrazovno-vaspitnog rada*, utvrđivanje kvaliteta se vrši u sedam ključnih oblasti iskazanih po indikatorima kvaliteta:

- Kvalitet upravljanja i rukovođenja ustanovom;
- Kvalitet kadrovskih, materijalnih, tehničkih i bezbjednosnih uslova rada;
- Etos ustanove;
- Podrška koju škola pruža učenicima;
- Saradnja sa roditeljima, drugim ustanovama i lokalnom zajednicom;
- Nastava i učenje (po predmetima);
- Postignuća znanja i vještina prema obrazovnim standardima.

Kvalitet obrazovno-vaspitnih ustanova se procjenjuje/ocjenjuje bodovima koji odgovaraju opisnim ocjenama, tako da se indikatori iskazuju opisnim ocjenama na četvorostepenoj skali:

- ❖ veoma uspješno (9 i 10 bodova);
- ❖ uspješno (8, 7 i 6 bodova);
- ❖ zadovoljava (5, 4 i 3 boda);
- ❖ ne zadovoljava (2 i 1 bod).

3. Spisak nadzorisanih ustanova 2020.

U 2020. godini utvrđen je kvalitet obrazovno-vaspitnog rada u 12 ustanova:

– 10 osnovnih škola

1.	JU OŠ "Blažo Jokov Orlandić"	Bar
2.	JU OŠ "Bratstvo-jedinstvo"	Bar
3.	JU OŠ "Mrkojevići"	Bar
4.	JU OŠ "Mojsije Stefanović"	Kolašin
5.	JU OŠ "Braća Bulajić"	Nikšić
6.	JU OŠ "Jovan Gnjatović"	Nikšić
7.	JU OŠ "Rade Perović"	Nikšić
8.	JU OŠ "Zarija Vujošević"	Podgorica
9.	JU OŠ "Branko Brinić"	Tivat
10.	JU OŠ "Vuk Knežević"	Žabljak

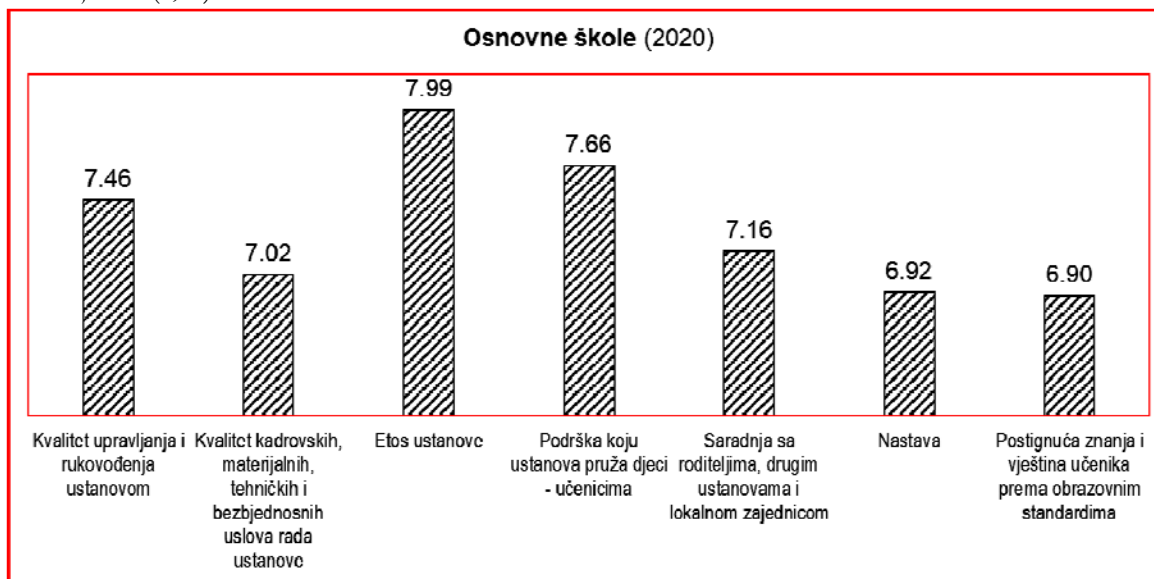
– 2 srednje škole (1 SMŠ i 1 SSŠ)

1.	JU Srednja mješovita škola "Mladost"	Tivat
2.	JU Srednja medicinska škola "Dr Branko Zogović"	Berane

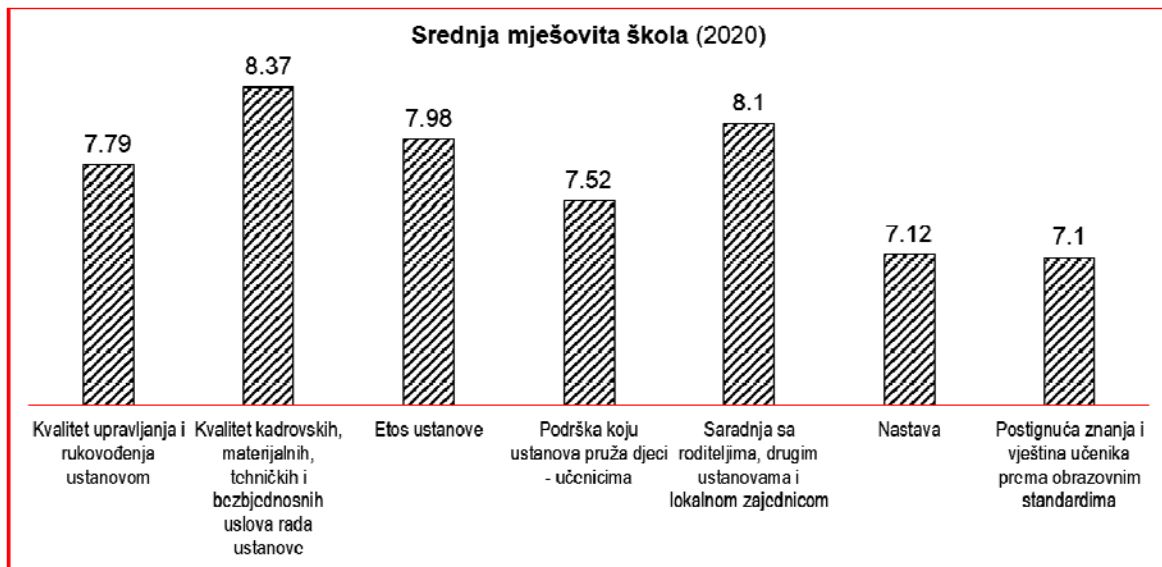
4. Pregled postignuća po nivoima obrazovanja

Prikazan je *srednji* broj bodova procijenjenog kvaliteta ključnih oblasti samo za osnovne škole nadzorisane 2020. godine a za srednje škole (jedna srednja mješovita i jedna srednja stručna škola) naveden je pregled procijenjenog kvaliteta ključnih oblasti.

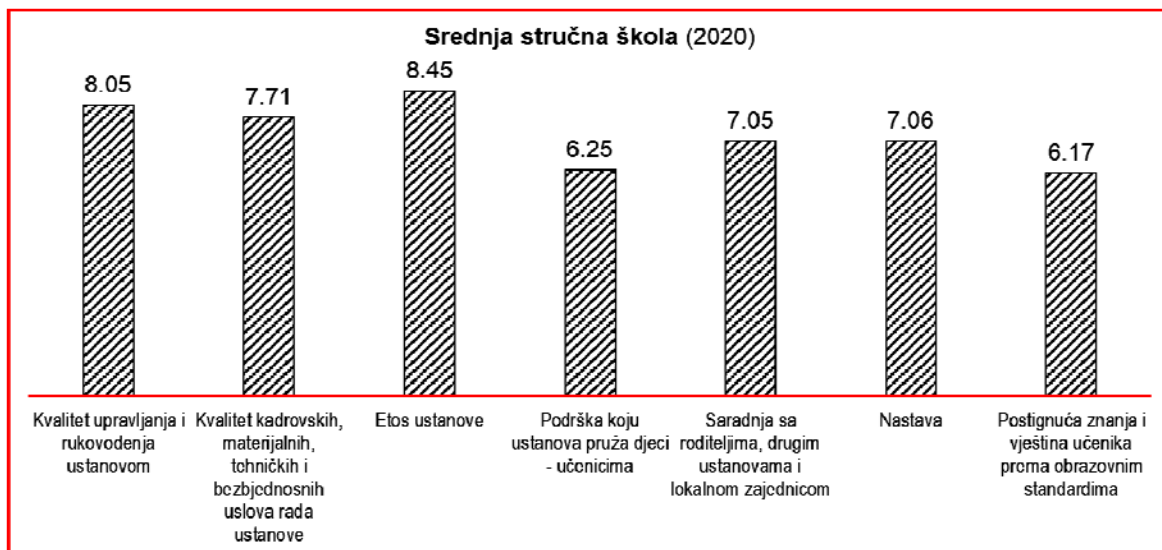
Najbolje je procijenjena ključna oblast *Etos* u srednjoj stručnoj školi (8,45), a najslabije *Nastava* u srednjoj stručnoj školi (6,17).

U nadzorisanim osnovnim školama najbolje je procijenjen *Etos ustanove* (7,99), a najslabije *Postignuća znanja i vještina učenika* (6,90).

U srednjoj mješovitoj školi su najbolje procijenjena *Postignuća, znanja i vještine učenika* (8,37), a najslabije *Postignuća znanja i vještina učenika* (7,10).

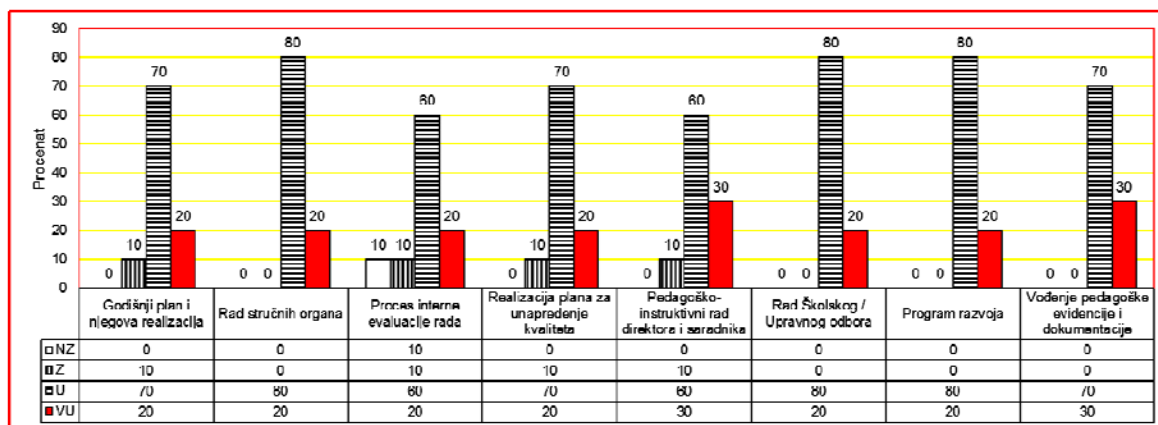

U srednjoj stručnoj školi je, takođe, *Etos ustanove* najbolje procijenjen (8,45), a najslabije *Postignuća, znanja i vještine učenika* (6,17).

5. KVALITET RADA OSNOVNIH ŠKOLA

5.1. UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE USTANOVOM

	Godišnji plan i njegova realizacija		Rad stručnih organa		Proces interne evaluacije rada		Realizacija plana za unapređenje kvaliteta		Pedagoško-instruktivni rad direktora i saradnika		Rad Školskog / Upravnog odbora		Program razvoja		Vođenje pedagoške evidencije i dokumentacije	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	1	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Z	1	10	0	0	1	10	1	10	1	10	0	0	0	0	0	0
U	7	70	8	80	6	60	7	70	6	60	8	80	8	80	7	70
VU	2	20	2	20	2	20	2	20	3	30	2	20	2	20	3	30
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100

Za oblast Kvalitet upravljanja i rukovođenja, najbolje procijenjeni indikatori su *Rad stručnih organa*, *Rad školskog odbora* i *Program razvoja* (u 80% slučajeva ovaj indikator je procijenjen uspješno, a u 20% slučajeva veoma uspješno), dok se kao najlošije procijenjen indikator može izdvojiti *Proces interne evaluacije rada* u kojem je zabilježena procjena na nivou *ne zadovoljava* u 10% ustanova, kao i nivo *zadovoljava* u 10%.

Prednosti:

- Godišnji plan i program rada ustanove, od nacrtu, svojim sadržajem i kroz proceduru verifikovanja, tokom realizacije, sve do krajnjeg izvještaja o realizaciji u većini ustanova usklađen je sa zakonom i metodološkim zahtjevima operativnog planiranja.
- Godišnji plan i program rada u nekim ustanovama je urađen veoma kvalitetno, u potpunosti se oslanja na Program razvoja ustanove, funkcionalan je, sveobuhvatan i sadrži sve neophodne elemente koji su ključni za obrazovno-vaspitni rad škole.
- Stručni organi rade u skladu sa svojim nadležnostima. U fokusu rada stručnih organa je razmatranje brojnih didaktičko-metodičkih pitanja, u skladu sa zakonom, a koja se odnose na kvalitet nastave i obrazovno-vaspitna postignuća učenika.
- Zapisnici rada stručnih organa (većina škola) su sadržajni i konkretizovani i sadrže potrebne elemente. Pojedini mogu poslužiti kao primjer dobre prakse.
- Proces interne evaluacije unaprijeđen je u 80% škola obuhvaćenih ovim izvještajem, od kojih je 20% procijenjeno *veoma uspješno*. U navedenim školama, polazeći od zakonom propisanih normi, imenovani su timovi za samoevaluaciju koji planiraju i sprovode aktivnosti u skladu sa planom. Izvještaji o rezultatima samoevaluacije služe za izradu Akcionih planova i imaju razvojnu funkciju.

- Većina škola blagovremeno je uradila Plan za unapređenje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada, nakon eksterne evaluacije. Preporuke nadzornika pretočene su u zadatke. Definisane su aktivnosti, vremenska dinamika, odgovorne osobe, instrumenti realizacije, potrebna sredstva i kriterijumi uspjeha.
- Pedagoško-instruktivni rad direktora i saradnika spada u red indikatora koji su relativno često procijenjeni na nivou *veoma uspješno* 30%, a u 60% slučajeva procijenjen je na nivou *uspješno*. U posmatranim školama blagovremeno i kontrinuirano se vršio proces pedagoško instruktivnog rada, u skladu sa planom realizacije. Izvještaj o pedagoško-instruktivnom radu najčešće sačinjava sastavni dio izvještaja o realizaciji samoevaluacije.
- Rad školskog/upravnog odbora je indikator koji je u 20% posmatranih škola procijenjen sa *veoma uspješno* i u 80% sa *uspješno*. Ovakom visokom procjenom uspješnosti govori o kvalitetnom radu ovog organa, zasnovanom na Planu rada školskog odbora i Poslovniku. Zapisnici o radu vode se uredno.
- Program razvoja je u 80% nadzorom obuhvaćenih škola procijenjen na nivou *uspješno*, a u 20% slučajeva procijenjen je na nivou *veoma uspješno*. Evidentno je da u Programima razvoja postoji jasno istaknuta misija i vizija, kao i prioriteti razvoja škola koji su usmjereni na obezbjeđivanje svih neophodnih resursa za realizaciju procesa nastave i učenja.
- Vođenje pedagoške evidencije i dokumentacije u 70% škola procijenjeno je na nivou *uspješno*, a u 30% škola na nivou *veoma uspješno*. Analiza upućuje na zaključak da se u školama na kvalitetan i način i blagovremeno vodi pedagoška evidencija i dokumentacija u skladu sa Pravilnikom o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava.

Nedostaci:

- Pojedine ustanove ne poštuju sve zahtjeve u procesu izrade i usvajanja Godišnjeg plana i programa rada.
- Godišnji plan i program rada pojedinih ustanova ne sadrži sve oblasti rada, nedostaju pojedini operativni planovi ili su uopštene konstatacije iz kojih se ne može sagledati način realizacije kao ni metodologija praćenja, procjenjivanja i vrednovanja realizacije planiranog.
- Evidencija o realizaciji Godišnjeg plana rada u nekim ustanovama ne vodi se sistematično.
- Najslabije procijenjen indikator u ovoj oblasti je *Proces interne evaluacije*. U 20% škola samoevaluacija nije realizovana na Zakonom propisan način (Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju, član 17). Škole povremeno realizuju aktivnosti interne evaluacije, bez jasno definisanog plana i ciljeva, ne poštujući metodološki okvir razvijen od strane Zavoda za školstvo.
- Pojedine škole nijesu podnijele izvještaj o rezultatima samoevaluacije stručnim organima i Školskom odboru.
- Pedagoško-instruktivni rad direktora i saradnika u 10% posmatranih škola nije vršen blagovremeno. Uočen je nedostatak jasne vizije o svrsi ove aktivnosti. A u pojedinim školama i kada se realizuje pedagoško-instruktivni rad, dobijeni rezultati nemaju odgovarajuću praktičnu primjenu.
- U pojedinim ustanovama (20%) zapisnici sa sjednica stručnih organa najčešće su formalni, bez jasnih zaključaka i konkretnih operativnih zaduženja u cilju poboljšanja.

Preporuke:

- Poštovati proceduru razmatranja Godišnjeg plana i programa rada Škole, Plana i programa samoevaluacije kao i njihove realizacije.
- Unaprijediti strukturu Godišnjeg plana i programa rada. Planovi i programi rada treba da sadrže potrebne elemente: ciljeve, zadatke, aktivnosti, nosioce aktivnosti, dinamiku, potrebna sredstva, evaluaciju i mjerljive pokazatelje realizacije.
- Zapisnici o radu stručnih organa ustanove treba da se vode uredno, sa jasnim zaključcima i mjerama za poboljšanje.
- Uraditi plan i program interne evaluacije sa jasno definisanim oblastima i prioriternim ciljevima kao i načinima praćenja i mjerilima uspješnosti i vrednovanja.
- Internu evaluaciju vršiti u skladu sa Zakonom i preporučenom metodologijom Zavoda za školstvo. Objediniti i čuvati dokumentaciju o internoj evaluaciji.

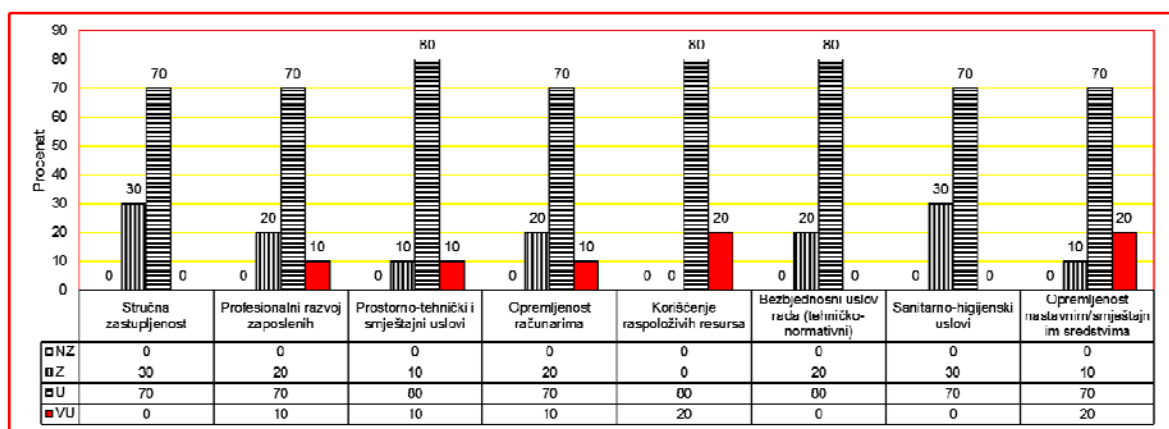
- Upoznati stručne organe kao i Školski odbor sa rezultatima samoevaluacije. Nakon samoevaluacije uraditi akcioni plan za unapređenje kvaliteta.
- Rad Školskog/Upravnog odbora u pojedinim školama nema razrađenu dinamiku realizacije u Godišnjem programu rada.
- Evidenciju o realizovanim aktivnostima voditi redovno i uredno sa kvalitativnom analizom urađenog.
- Pedagoško-instruktivni rad obavljati kontinuirano i blagovremeno u cilju unapređenja nastavnog procesa i učeničkih postignuća.
- Uskladiti aktivnosti vezane za pedagoško-instruktivni rad sa aktivnostima samoevaluacije.

Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 7,46.

5.2. KVALITET KADROVSKIH, MATERIJALNIH, TEHNIČKIH I BEZBJEDONOSNIH USLOVA RADA USTANOVE

Opšta procjena kvaliteta ove oblasti procijenjena je na nivou uspješan u 70% škola. U 20% škola je uglavnom uspješan, a u 10% zadovoljava. Najbolje procijenjeni indikator je *Korišćenje raspoloživih resursa*, a najslabije *Sanitarno-higijenski uslovi*.

	Stručna zastupljenost		Profesionalni razvoj zaposlenih		Prostorno-tehnički i smještajni uslovi		Opremljenost računarima		Korišćenje raspoloživih resursa		Bezbjednosni uslov rada (tehničko-normativni)		Sanitarno-higijenski uslovi		Opremljenost nastavnim/smještajnim sredstvima	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	3	30	2	20	1	10	2	20	0	0	2	20	3	30	1	10
U	7	70	7	70	8	80	7	70	8	80	8	80	7	70	7	70
VU	0	0	1	10	1	10	1	10	2	20	0	0	0	0	2	20
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100

Prednosti:

- Kvalifikaciona struktura i broj nastavnog kadra u većini škola u skladu je sa normativima i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta (indikator je u 7 škola procijenjen na nivou *uspješno*, u 3 škole na nivou *zadovoljava*).

- Opremljenost nastavnim sredstvima i pomagalicama omogućava u znatnom broju škola kvalitetnu realizaciju nastavnog procesa (indikator je u 7 škola procijenjen na nivou *uspješno*, u jednoj školi na nivou *veoma uspješno*).
- U svim školama sačinjeni su planovi profesionalnog razvoja i utvrđena metodologija praćenja njihove ostvarenosti.
- Većina nastavnika ima lični plan profesionalnog razvoja.
- Unutrašnji školski prostor pruža uglavnom dobre mogućnosti za izvođenje nastavnih i vannastavnih aktivnosti.
- U školama postoje informatičke učionice sa pratećom opremom i omogućeno je njihovo korišćenje prema rasporedu.
- Većinu potrebne dokumentacije o bezbjednosnim uslovima rada škole imaju i sprovode odgovarajuće aktivnosti u cilju zaštite i sigurnosti učenika.

Nedostaci:

- Biblioteke u pojedinim školama nijesu uređene po bibliotečkim zahtjevima i ne postoji računarska evidencija knjižnog fonda.
- U pojedinim školama nastava nije stručno zastupljena iz svih predmeta.
- U pojedinim školama sale za fizičko vaspitanje nemaju adekvatno grijanje. Krovovi sala u pojedinim školama prokišnjavaju na nekoliko mjesta.
- Dio planiranih aktivnosti (PRNŠ) nije realizovan zbog nedostatka materijalnih sredstava. U pojedinim školama nijesu konstatovane analize efekata realizovanih aktivnosti PRNŠ.
- Neke škole ne organizuju školska takmičenja niti šalju učenike na državna takmičenja.
- U nekoliko škola nije izvršeno arhitektonsko prilagođavanje u smislu pristupne rampe.
- Jedan školski objekat je montažni i odavno mu je istekao rok upotrebe.
- Pojedine škole imaju računarsku učionicu sa nedovoljnim brojem računara i zastarjelom opremom koja nije u skladu sa savremenim standardima, što utiče na brzinu interneta.
- Raspored korišćenja računarske učionice u jednoj školi nije istaknut na vratima računarske učionice.
- Škole uglavnom nemaju licenciranih didaktičkih softvera.
- Manji broj škola nema potrebne stručne nalaze o ispravnosti i bezbjednosti elektro i gromobranske instalacije i pravilnike (Pravilnik u slučaju nepogoda, Pravilnik o zaštiti od požara i provala itd.)
- Pojedine škole nemaju rasvjetu u školskom dvorištu, video nadzor nije u funkciji ili ga uopšte nema.
- U nekim školama laboratorijski nalaz vode je negativan, a neke nijesu priložile sanitarni nalaz o ispravnosti vode.
- Rezultati ankete u pojedinim školama ukazuju na djelimično nezadovoljstvo održavanja higijene toaleta, hodnika i učionica.
- U jednoj školi postoji problem s kanalizacijom koji Škola objektivno ne može sama riješiti.

Preporuke:

- U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, nastojati da se obezbijedi stručna zastupljenost iz svih predmeta.
- Učionice, specijalizovane učionice i kabinete, u skladu sa realnim mogućnostima, opremiti nastavnim sredstvima i pomagalicama neophodnim za savremeno izvođenje nastave.
- Plan profesionalnog razvoja nastavnika treba uskladiti sa realnim potrebama škole i nastavnog osoblja i urednije voditi evidenciju o realizaciji. Svi nastavnici treba da imaju lični plan profesionalnog razvoja i portfolio.
- U skladu sa Zakonom o bezbjednosnim uslovima, kompletirati neophodnu dokumentaciju.
- Za poboljšanje sanitarno-higijenskih uslova, neophodno je preduzeti sve raspoložive mjere.

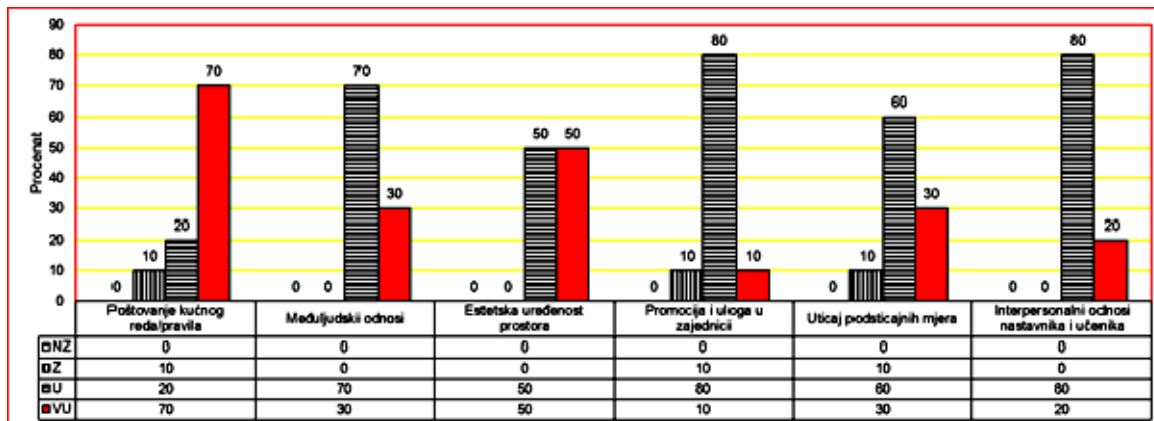
Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 7,02.

5.3. ETOS ŠKOLE/USTANOVE

Opšta procjena kvaliteta ove oblasti kreće se od 5,92 na nivou *uglavnom uspješno*, do 8,72 na nivou *veoma uspješno*. Srednja ocjena iznosila je 7,99.

Najbolje procijenjen indikator je *Poštovanje kućnog reda/pravila*, dok je najslabije procijenjen indikator *Uticao podsticajnih mjera*.

	Poštovanje kućnog reda/pravila		Međuljudski odnosi		Estetska uređenost prostora		Promocija i uloga u zajednici		Uticao podsticajnih mjera		Interpersonalni odnosi nastavnika i učenika	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. Škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	1	10	0	0	0	0	1	10	1	10	0	0
U	2	20	7	70	5	50	8	80	6	60	8	80
VU	7	70	3	30	5	50	1	10	3	30	2	20
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100

Prednosti:

- Većina škola poštuje pravila Kućnog reda;
- U većini škola vladaju korektni odnosi među zaposlenima;
- U većini škola interpersonalni odnosi nastavnika i učenika su skladni;
- U svim posjećenim školama vodi se briga o uređenju i održavanju školskog prostora. Zaposleni i učenici brinu o uređenju enterijera i eksterijera škole;
- Postignuti rezultati se uglavnom promovišu u lokalnoj i široj javnosti preko medija i fejsbuk stranice. Zaposleni i učenici angažuju se u organizovanju važnih manifestacija i događaja;
- U većini škola nastavnici i učenici se pohvaljuju, a nagrađuju u skladu sa mogućnostima škole.

Nedostaci:

- Evidentiranje učenika (u jednoj školi) koji izostaju sa časova nije ažurno;
- U jednoj od posjećenih škola, Pravilnik o kućnom redu nije izrađen;
- U jednoj od škola Pravilnik o pohvaljivanju i nagrađivanju učenika, kao i Pravilnik o pohvaljivanju i nagrađivanju zaposlenih nijesu izrađeni;
- U jednoj od posjećenih škola evidentiran je primjer neetičkog ponašanja učenika;
- U jednoj školi nema pristupne rampe za osobe sa invaliditetom.

Preporuke:

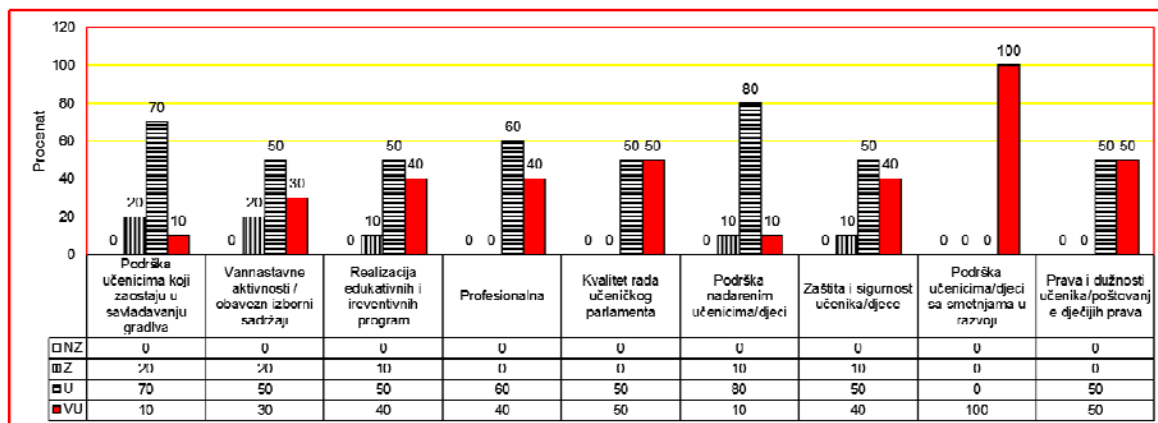
- Redovno voditi evidenciju izostajanja učenika sa nastave;
- Izraditi Pravilnik o kućnom redu;
- Izraditi Pravilnik o pohvaljivanju i nagrađivanju učenika, kao i Pravilnik o pohvaljivanju i nagrađivanju zaposlenih;
- Stručne službe i uprave škola pravovremeno da reaguju na svaki slučaj ponašanja koji nije u skladu sa pedagoškim pravilima;
- Obezbijediti pristupnu rampu za učenike sa invaliditetom.

Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 7,90.

5.4. PODRŠKA KOJU USTANOVA PRUŽA DJECI-UČENICIMA

Od devet indikatora, najbolje procijenjeni indikator je *Podrška učenicima/djeci sa smetnjama u razvoju* – 9,4 (veoma uspješno), dok je najslabije procijenjen indikator *Podrška učenicima koji zaostaju u savladavanju gradiva* – 6,9 (uspješno).

	Podrška učenicima koji zaostaju u savladavanju gradiva		Vannastavne aktivnosti		Realizacija edukativnih i ireventivnih program		Profesionalna orijentacija		Kvalitet rada učeničkog parlamenta		Podrška nadarenim učenicima		Zaštita i sigurnost učenika		Podrška učenicima sa smetnjama u razvoju*		Prava i dužnosti učenika/poštovanje dječijih prava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	2	20	2	20	1	10	0	0	0	0	1	10	1	10	0	0	0	0
U	7	70	5	50	5	50	6	60	5	50	8	80	5	50	0	0	5	50
VU	1	10	3	30	4	40	4	40	5	50	1	10	4	40	5	100	5	50
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	5 ³	100	10	100

Prednosti:

- Većina ustanova u Godišnjem planu je integrisala inicijalni plan dopunske nastave;
- Godišnjim planom rada većine škola je obuhvaćen rad sa talentovanim učenicima;

³ Od ukupno 10 nadzorom obuhvaćenih ustanova, samo u pet ima učenika sa posebnim obrazovnim potrebama.

- Veće škole sa boljom kadrovskom strukturom imaju formiran Tim za podršku nadarenim učenicima;
- Škole sa većim brojem učenika redovno organizuju školska takmičenja i delegiraju učenike na višim nivoima takmičenja, dok škole sa malim brojem učenika povremeno organizuju školska takmičenja;
- Kao masovniji vid ispoljavanja interesovanja i afiniteta učenika u školama se organizuju sekcije, vannastavne aktivnosti itd. Intenzivnije i masovnije u školama sa većim brojem učenika;
- U skladu sa svojim mogućnostima, škole sa manjim brojem učenika i sa ograničenom kadrovskom i tehničko-materijalnom infrastrukturom uspijevaju da organizuju manifestacije povodom Dana škole, izlete, dane sporta itd;
- Dominantni oblici vannastavnih aktivnosti učenika su učešće u radu sekcija, kurseva, školskih sportskih klubova, likovni konkursima itd.
- Evidencija realizovanih vannastavnih aktivnosti učenika se vodi u vidu foto i video zapisa, na sajtu škola, u Ljetopisu, povremeno u lokalnim medijima;
- U školama u kojima su prisutni učenici sa posebnim obrazovnim potrebama je formiran Tim za podršku tim učenicima;
- Učenici imaju IROP na osnovu Rješenja o usmjeravanju;
- Tim za podršku vodi evidenciju i piše periodične izvještaje o napredovanju učenika sa posebnim obrazovnim potrebama;
- U ustanovama u kojima su radno angažovani stručni saradnici (logoped, pedagog, psiholog...), učenici sa posebnim obrazovnim potrebama, roditelji i nastavnici dobijaju savjetodavno-instruktivnu podršku. O tome se vodi redovna evidencija.

Nedostaci:

- U manjem broju škola evidentan je nedostatak stručno organizovane podrške učenicima koji zaostaju u savladavanju nastavnog gradiva; dopunska nastava se ne održava iz svih predmeta ili je namijenjena samo učenicima sa negativnim ocjenama;
- Na sjednicama stručnih aktiva, uglavnom manjih škola, izostaje kvalitativna analiza efekata dopunske i dodatne nastave, kao i preporuke za poboljšanje;
- U nekim školama ne vodi se uredna evidencije o vannastavnim aktivnostima, mali je broj ponuđenih vannastavnih aktivnosti, nezadovoljstvo učenika (i/ili) roditelja ponuđenim vannastavnim aktivnostima, izostajanje kontinuiranog funkcionisanja odabranih sekcija – glavne su slabe strane ovog indikatora;
- Određeni broj škola organizuje prevoz za učenike, ali je problem što su prevozna sredstva uglavnom dotrajala i nepouzdana.
- Na osnovu rezultata anketa među učenicima ili neposrednim uvidom tokom samog nadzora, u dvije škole uočen je određeni stepen nepovjerenja i nepoštovanja između učenika i nastavnika i postojanje slučajeva nepedagoškog odnosa (omalovažavanje) prema učenicima.

Preporuke

- Redovno iz svih predmeta realizovati časove dopunske nastave za učenike koji zaostaju u savladavanju nastavnog gradiva i voditi detaljnu i redovnu evidenciju o realizovanim časovima;
- Na nivou stručnih aktiva razviti strategije sa potrebnim elementima za pomoć učenicima koji zaostaju u savladavanju nastavnog gradiva, vršiti analizu efekata dopunske nastave na postignuća učenika i na osnovu tih nalaza unapređivati dalji rad;
- Obezbijediti kontinuiranu saradnju stručnog saradnika (pedagog) koji će se na stručan način uključiti u organizaciju podrške učenicima koji zaostaju u savladavanju nastavnog gradiva;
- Organizovati dodatnu nastavu iz što većeg broja nastavnih predmeta;
- U okvirima mogućnosti škole, zadovoljiti interesovanja učenika u pogledu vannastavnih aktivnosti. Informisati i motivisati učenike za veće učešće u planiranim vannastavnim aktivnostima kroz aktiviranje rada raznih sekcija;
- Ispitati tvrdnje učenika iskazane putem ankete o nepedagoškom odnosu prema učenicima u njihovoj školi, preduzeti mjere i pratiti efekte preduzetih mjera;

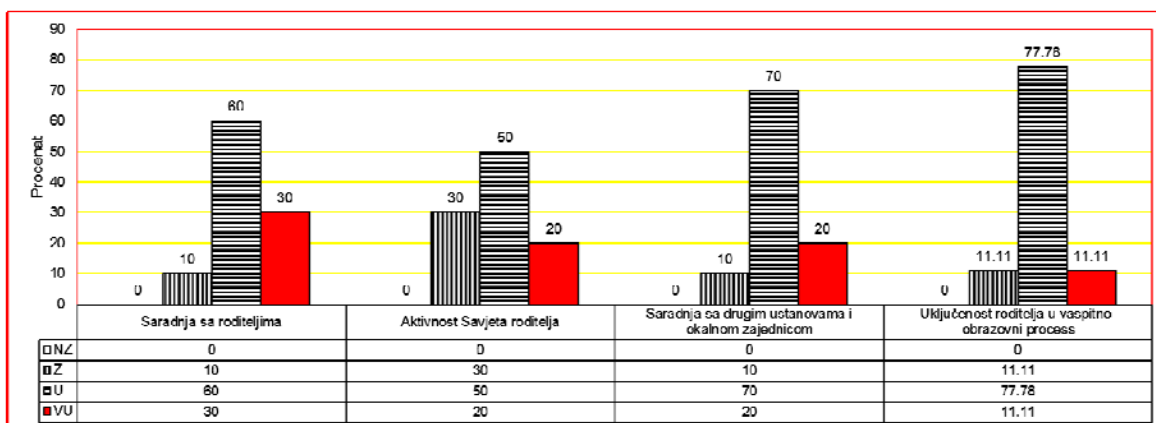
- Kroz samoevaluaciju, dosljedno i kritički, ispitati sve slučajeve nepovjerenja i nepoštovanja između učenika i nastavnika i efikasno i blagovremeno reagovati na uočene slučajeve nepravilnosti u komunikaciji;
- U većoj mjeri realizovati programe kojim se promovišu pravila dobre komunikacije i podiže svijest o problemu eventualnog nasilja i mogućim rješenjima;
- Ispitati uzroke nezadovoljstva učenika, organizovati savjetovanja, radionice i sl.
- Pokrenuti proceduru nabavke prevoznog sredstva za učenike;
- Voditi blagovremenu evidenciju o realizaciji edukativnih i preventivnih programa i aktivnosti;
- Kroz kontinuiranu saradnju sa stručnim saradnikom (pedagog) obezbijediti relevantnu pomoć učenicima i njihovim roditeljima prilikom odlučivanja o daljem školovanju;
- Na sjednicama Učeničkog parlamenta razmatrati teme koje su od interesa i značaja za školu;
- Uspostaviti saradnju sa parlamentima drugih škola.

Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 7,66.

5.5. SARADNJA SA RODITELJIMA, DRUGIM USTANOVAMA I LOKALNOM ZAJEDNICOM

Najbolje procijenjen indikator za ovu oblast je *Saradnja sa roditeljima* (30% veoma uspješno, 60% uspješno), dok je najslabije procijenjen indikator za posmatrani period *Aktivnost Savjeta roditelja* (30% zadovoljava, 50% uspješno i 20% veoma uspješno). Nijedan od posmatranih indikatora nema procjenu *ne zadovoljava*.

	Saradnja sa roditeljima		Aktivnost Savjeta roditelja		Saradnja sa drugim ustanovama i lokalnom zajednicom		Uključenost roditelja u vaspitno- obrazovni process	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	1	10	3	30	1	10	1	11
U	6	60	5	50	7	70	7	78
VU	3	30	2	20	2	20	1	11
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	9	100

Prednosti:

- U većini posmatranih škola Godišnji plan i program rada sadrži jasno definisane segmentne saradnje sa roditeljima;

- U većini posmatranih škola se redovno održavaju roditeljski sastanci, škole su otvorene za komunikaciju sa roditeljima i individualne konsultacije;
- Škole imaju razrađen Plan saradnje sa drugim ustanovama i lokalnom zajednicom, ostvaruju saradnju sa obrazovnim, kulturnim, zdravstvenim, sportskim i drugim ustanovama;
- U pojedinim posmatranim školama, uočava se djelovanje Savjeta roditelja u domenu poboljšanja materijalno-tehničkih uslova;
- U pojedinim posmatranim školama, podstiču se roditelji na učešće i razmatranje aktuelnih pitanja koja su od interesa za učenike;
- U pojedinim školama se vrše analize o uključenosti roditelja u vaspitno-obrazovni proces;
- U pojedinim školama pruža se podrška djeci sa teškoćama u razvoju u vidu organizovanja grupnih roditeljskih sastanaka, a cilju razmjene iskustava u nalaženju najboljih rješenja;
- U većini posmatranih škola ustanovljen je i poseban vid saradnje sa roditeljima, Dani otvorenih vrata.

Nedostaci:

- U većini posmatranih škola, roditelji nijesu upoznati sa odlukama i zaključcima donesenim na sjednicama Savjeta roditelja;
- U većini posmatranih škola, Savjet roditelja ne piše Godišnji izvještaj o realizovanim aktivnostima;
- Škole rijetko organizuju predavanja i savjetovanja za roditelje, koja bi se prevashodno odnosila na probleme sa kojima se suočavaju učenici u nastavnom procesu i van njega;
- U većini posmatranih škola se ne vrši analiza uključenosti roditelja u vaspitno-obrazovni proces;
- U pojedinim posmatranim školama evidentna je veća uključenost roditelja kroz tehničku u odnosu na stručnu pomoć;
- U značajnom broju škola Savjet roditelja ne razmatra Godišnji plan i program rada škole;
- U pojedinim školama, nije jasno i u skladu sa normativima definisan i konstituisan Savjet roditelja;
- U pojedinim školama nije uspostavljena saradnja sa lokalnom zajednicom u domenu kreiranja nastavnih planova i programa.

Preporuke:

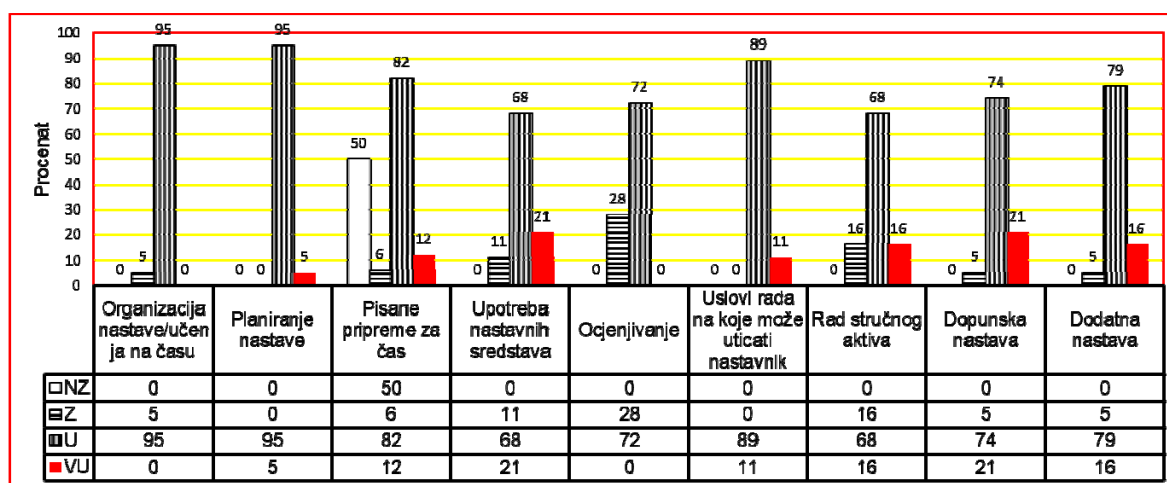
- Godišnji plan i program rada škole treba da obuhvati sadržajno osmišljen Plan saradnje sa roditeljima;
- Izvještaji o realizaciji Godišnjeg plana i programa rada škole treba da sadrže sveobuhvatniju analizu saradnje sa roditeljima;
- U obrazovno-vaspitni proces aktivnije uključiti roditelje i planirati organizovanje edukativnih predavanja za iste, na teme koje su od značaja za život i rad škole;
- Poboljšati informisanost roditelja o odlukama i zaključcima Savjeta roditelja;
- Unaprijediti vođenje zapisnika sa roditeljskih sastanaka, sa jasnim zaključcima, a po potrebi i preporukama za svaku tačku dnevnog reda;
- Kroz proces samoevaluacije periodično provjeravati stepen zadovoljstva roditelja radom Savjeta i na osnovu dobijenih rezultata preuzimati adekvatne mjere u cilju poboljšanja;
- Podsticati aktivno učešće roditelja kroz čitav proces rada škola uz zajedničko razmatranje i učestvovanje svakog člana o važnim pitanjima;
- Uspostaviti saradnju sa ustanovama iz oblasti vaspitanja i obrazovanja u cilju razmjene iskustava i unaprjeđenja sopstvene prakse;
- Uspostaviti saradnju sa lokalnom zajednicom u kreiranju dijela nastavnih Planova i programa.

Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 7,15.

5.6. NASTAVA I UČENJE

5.6.1. Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

	Organizacija nastave / učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	1	5	0	0	1	6	2	11	5	28	0	0	3	16	1	5	1	5
U	18	95	18	95	14	82	13	68	13	72	17	89	13	68	14	74	15	79
VU	0	0	1	5	2	12	4	21	0	0	2	11	3	16	4	21	3	16
Ukupno:	19	100	19	100	17	100	19	100	18	100	19	100	19	100	19	100	19	100

Nastava predmeta Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost u toku 2020. godine evaluirana je u deset osnovnih škola. Urađeno je devet izvještaja za razrednu i deset izvještaja za predmetnu nastavu. Nastava ovog predmeta ukupno, evaluirana je na nivou *uspješno*. Indikatori sa najboljom procjenom su:

- Planiranje nastave, 95% uspješno, 5% veoma uspješno;
- Organizacija nastave, 95% uspješno, 5% zadovoljava.

Visoko je procijenjen i indikator Uslovi rada na koje može da utiče nastavnik: 89% uspješno i 11% veoma uspješno.

Indikatori sa najslabijom procjenom su:

- Ocjenjivanje, 72% uspješno, 28% zadovoljava;
- Rad stručnog aktiva, 68% uspješno, 16% zadovoljava, 16% veoma uspješno;
- Upotreba nastavnih sredstava, 68% uspješno, 11% zadovoljava, 21% veoma uspješno.

Ujednačeni u procjeni su indikatori Dopunska i Dodatna nastava 74%/79% uspješno; 5%/5% zadovoljava; 21%/16% veoma uspješno.

S obzirom na podatak da je nastava ovog predmeta u velikom procentu procijenjena na nivou *uspješno*, zaključuje se da su svi indikatori procjene ostvareni u znatnoj mjeri.

U nastavi se primjenjuju raznovrsni oblici i metode rada, uz odgovarajuće aktivnosti učenika. U procesu planiranja zastupljeni su obrazovno-vaspitni ishodi iz Predmetnog programa, u skladu sa didaktičkim preporukama. Nastavnici se redovno pripremaju za nastavu i pridržavaju metodičkih zahtjeva u ovoj oblasti. Takođe, u većini škola nastavnici ovog predmeta utiču na kreiranje podsticajnog ambijenta za nastavu i učenje. Dopunska i dodatna nastava se redovno realizuju.

Iako je indikator *Upotreba nastavnih sredstava* ocijenjen na nivou uspješno, zapaža se da nedostaje veći broj savremenih nastavnih sredstava u učionicama/kabinetima (posebno savremeni kompjuteri, televizori, internet konekcija), pa je česta preporuka nadzornika da se učionice opreme ovim nastavnim sredstvima, kao i da ih nastavnici češće koriste. Takođe, preporučuje se češća primjena DAISY čitanke.

U svim školama u kojima je rađena evaluacija, ocjenjivanje učenika je u skladu sa zakonom. Preporuke se odnose na to da je ocjenjivanje potrebno češće usmjeriti i uskladiti ka ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ishoda koji se odnose na razvoj jezičkih kompetencija. Različite teme iz oblasti ocjenjivanja potrebno je češće razmatrati na sastancima stručnih aktiva. Takođe, na kontrolnim zadacima preporučuje se zastupljenost raznovrsnih pitanja u pogledu nivoa složenosti.

Većina škola u kojima je vršena evaluacija obrazovno-vaspitnog rada ima mali broj učenika, pa samim tim i nastavnika u okviru aktiva. Ipak, potrebno je unaprijediti saradnju između članova aktiva (hospitacije, ogledni/ugledni časovi, zajedničke aktivnosti, razmjena iskustava...) i uspostaviti čvršću saradnju između aktiva razredne i predmetne nastave. U kombinovanim odjeljenjima nastavu je potrebno organizovati, planirati i pripremati u skladu sa metodičkim principima rada u kombinovanim odjeljenjima. Takođe, nastavnike koji rade u ovim odjeljenjima, posebno one na početku karijere i sa malo iskustva, treba upućivati na stručno usavršavanje u ovoj oblasti.

5.6.2. Matematika

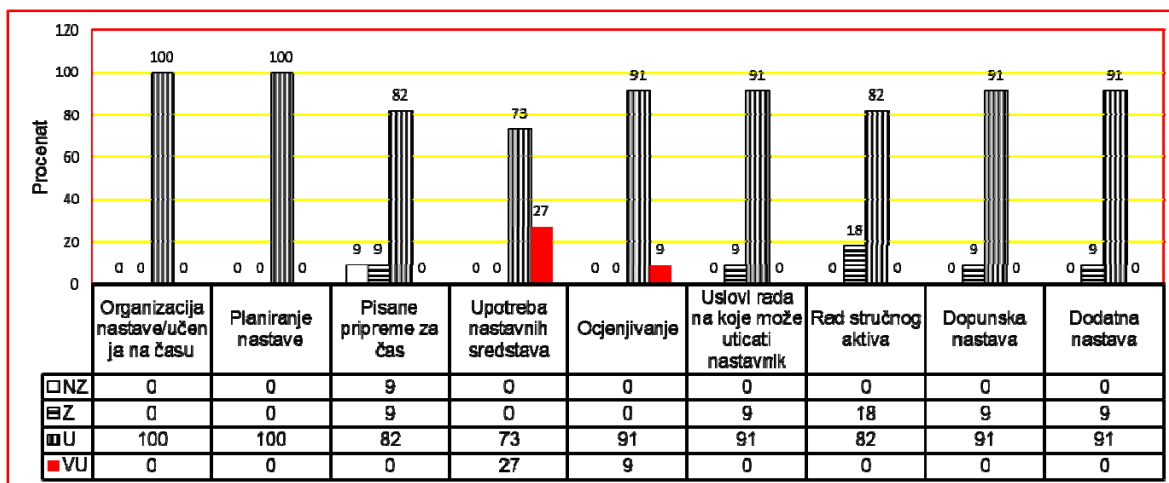
	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Z	0	0	0	0	1	9	0	0	0	0	1	9	2	18	1	9	1	9
U	11	100	11	100	9	82	8	73	10	91	10	91	9	82	10	91	10	91
VU	0	0	0	0	0	0	3	27	1	9	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno:	11	100	11	100	11	100	11	100	11	100	11	100	11	100	11	100	11	100

Prednosti:

- Kad je u pitanju organizacija nastave/učenja svi časovi su metodički dobro osmišljeni, atmosfera na časovima je saradnička i radna, nastavnici se prema učenicima odnose korektno i većinom podstiču učenike da se uključe u rad i učestvuju u analizi zadataka;
- Godišnji planovi rada su urađeni na vrijeme i uglavnom prate preporuke Zavoda za školstvo za njihovu izradu. Rubrika “osvrt na realizaciju” prisutna je ali nije uvijek popunjena. U priličnom broju

slučajeva popunjenost se svodi na konstataciju “realizovano je” ili “taj i taj ishod nije realizovan pa će biti realizovan u narednom periodu”;

- Nastavnici uglavnom rade pisane pripreme. Samo u jednom slučaju to nije bio prisutno;
- Nastavnici uglavnom racionalno koriste nastavna sredstva koja im stoje na raspolaganju. Zapaženo je nešto veće prisustvo savremene IK tehnologije u nastavi a što je Predmetnim programom posebno preporučeno;

- Nastavnici na različite načine prate rad učenika: putem portfolija (u manjem broju slučajeva), zapažanjima koja unose u svoje sveske za tu svrhu oformljene, različitim oblicima provjere znanja itd. Za pisane provjere zadataka uglavnom postoje jasno iskazani kriterijumi za pojedine nivoe znanja (ocjena);
- Učionički prostor u razrednoj nastavi uglavnom je obogaćen različitim matematičkim sadržajima koji od učionice prave prijatniji prostor za učenje. U predmetnoj nastavi tih dodatnih sadržaja ima u manjoj mjeri i uglavnom se svodi na par fotografija značajnijih matematičara ili par plakata sa matematičkim sadržajima;
- Stručni aktivi su, naročito u manjim školama, formirani na nivou Aktiva za prirodno-matematičku grupu predmeta. Aktivi imaju urađene svoje godišnje planove rada koji uglavnom sadrže sve potrebne teme kojima se bavi ovaj stručni organ. Uobičajeno je da se već na prvoj sjednici usvajaju zaključci o odobrenim udžbenicima i preporučenoj literaturi. Poslije svakog klasifikacionog perioda održavaju se sastanci Aktiva i prezentuju postignuća učenika. U određenom broju škola u okviru aktivnosti ovog organa organizuju se hospitacije i ugledna/ogledna predavanja;
- Dopunska i dodatna nastava se u školama na vrijeme planira u skladu sa preporukama Zavoda za školstvo.

Nedostaci:

- U nastavi se uglavnom insistira na usvajanju algoritamskih pravila čime se kod učenika razvijaju najniži taksonomski nivoui dok se zanemaruju nivoui primjene u autentičnim životnim situacijama. Takođe, nerijetko izostaje diferencirana nastava a individualizacija je prisutna smo u slučajevima kad u odjeljenju ima učenika sa posebnim potrebama;
- Godišnji planovi rada su u najvećem broju slučajeva urađeni po šablonu kako je to uradilo nekoliko nastavnika iz Podgorice u vrijeme kad su programi napisani sa ishodima učenja. Iako je tada taj pristup da se pruži model bio opravdan, bilo je za očekivati da će nastavnici u narednom periodu, uviđajući određene nedostatke ili prilagođavajući planiranje uslovima svoje škole, korigovati i usavršiti

te inicijalne planove. Međutim, to se nije desilo. To govori da nastavnici rubriku “osvrta na realizaciju” doživljavaju kao nešto formalno što ne utiče na njihovo usavršavanje godišnjeg planiranja rada;

- Pisane pripreme za nastavu uglavnom sadrže fizičke aktivnosti učenika, u nekim slučajevima čak i irelevantne za usvajanje gradiva, ali veoma rijetko se nađe neka od kognitivnih aktivnosti a što bi trebalo da bude značajno prisutnije, posebno u starijim razredima. Ima primjera pisanih priprema koje ne sadrže rubriku “osvrta na realizaciju”, što je veliki propust ako se ima u vidu da upravo u tom dijelu nastavnik vrši evaluaciju časova;
- U određenom broju škola nema dovoljno IK tehnologije kako bi nastavnici savremenim nastavnim sredstvima dinamizirali realizaciju časova. Takođe, škole nemaju u dovoljnoj mjeri dodatne literature pa se nastavnici uglavnom oslanjaju na udžbeničku literaturu;
- Kako u većini škola nema specijalizovanih učionica to na neki način “opravdava” nastavnike da se manje trude da učionice oplemene raznim matematičkim sadržajima;
- Kod skoro svih Aktiva prisutna je površnost u analiziranju postignuća na klasifikacionim periodima: uglavnom se daju tabelarni prikazi bez detaljnijih analiza, predloga mjera, nosioca zaduženja i vremenske dinamike;
- Iako se dopunska i dodatna nastava redovno planiraju nije rijedak slučaj da se neredovno realizuju. Kod dodatne nastave postoji i problem da se u nekim slučajevima ona tumači kao isključivo redovno gradivo samo sa zadacima za odlične učenike.

Preporuke:

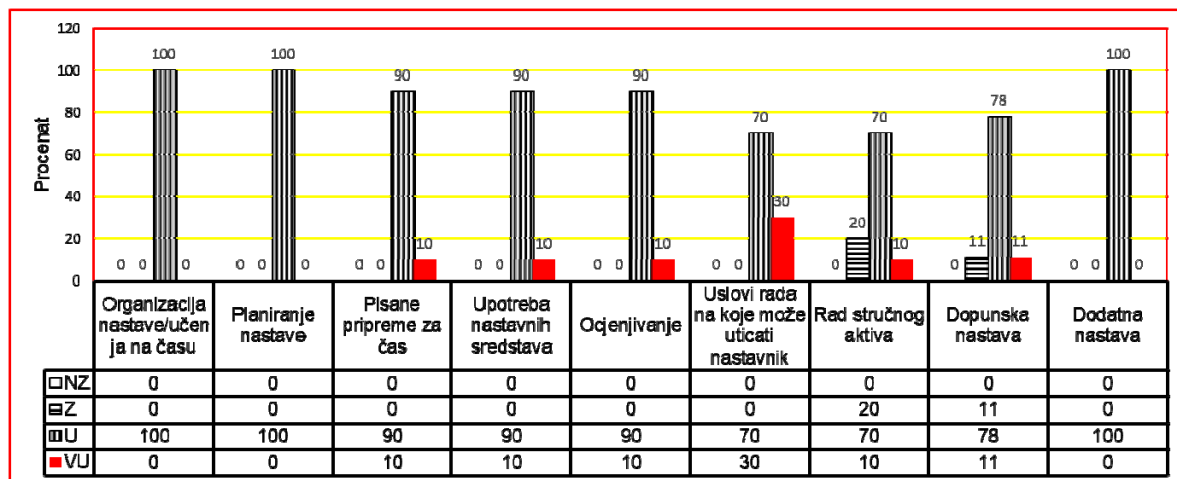
- Tokom nastave raditi na kompleksnijim zadacima koji razvijaju više taksonomske nivoe znanja a uz to su i pogodniji za različite vrste grupnog rada, diferencijaciju i individualizaciju;
- Godišnje planiranje potrebno je evaluirati od nastavnika realizatora i svakim narednim planiranjem vršiti podizanje nivoa godišnjeg plana rada uz obavezno vođenje računa o uslovima u kojima škola radi;
- Evaluacijom realizacije časova, a što se obavlja kvalitetnim osvrtom na realizaciju časova, podizati nivo efikasnosti nastave;
- Škole bi trebalo da učine napor i obezbijede savremenu IK tehnologiju kako bi nastava dobila na savremenosti i dinamizmu. S druge strane nastavnici, posebno starije generacije, potrebno je da se upoznaju sa mogućnostima upotrebe savremenih tehnologija kako se ne bi njihova upotreba svela na “savremeni grafoskop”;
- Aktivi bi trebalo da obrate posebnu pažnju na detaljniju analizu postignuća učenika. Postoji potreba da se angažuju na češćim prezentacijama uglednih ili oglednih časova;
- Redovnije održavati časove dopunske i dodatne nastave a u dodatnu nastavu uključiti i teme koje nijesu iz gradiva ali mogu biti interesantne učenicima koji se više zanimaju za matematiku.

5.6.3. Engleski jezik

Opšta procjena kvaliteta nastave engleskog jezika, cijenjena na osnovu deset izvještaja, procijenjena je na nivou *uspješan* u osam, odnosno 80% osnovnih škola, a na nivou *uglavnom uspješan* u dvije, odnosno 20% škola.

	Organizacija nastave /učenja na času	Planiranje nastave	Pisane pripreme za čas	Upotreba nastavnih sredstava	Ocjenivanje	Uslovi rada na koje može uticati nastavnik	Rad stručnog aktiva	Dopunska nastava	Dodatna nastava
--	--------------------------------------	--------------------	------------------------	------------------------------	-------------	--	---------------------	------------------	-----------------

	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	20	1	11	0	0
U	10	100	10	100	9	90	9	90	9	90	7	70	7	70	7	78	9	100
VU	0	0	0	0	1	10	1	10	1	10	3	30	1	10	1	11	0	0
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	9	100	9	100

Najbolje je procijenjen indikator *Uslovi rada na koje može uticati nastavnik*, a najslabije *Rad stručnog aktiva*. Većina indikatora procijenjena je na nivou *uspješno*.

Prednosti:

- Organizacija nastave je u svih deset nadzoranih škola procijenjena na nivou uspješna (srednja ocjena 7,1). U većini škola časovi su jasno strukturirani, dobro su odabrane nastavne metode i oblici rada u odnosu na date ishode učenja, prilagođene su broju učenika u odjeljenju i njihovim mogućnostima, uvažavaju se različiti stilovi usvajanja znanja. Atmosfera na časovima je saradnička. Odnos nastavnik – učenik je u okvirima pedagoških normi;
- Planiranje nastave je u svih deset nadzoranih škola procijenjeno na nivou *uspješna* (srednja ocjena 7,5). Godišnji planovi rada nastavnika urađeni su blagovremeno, većina nastavnika poštuje Predmetni program. U većini škola, u planovima je jasno naznačeno na kojim sadržajima će se ostvariti navedeni ishodi učenja. Otvoreni dio kurikuluma, međupredmetne teme i osvrt na realizaciju planiranog – navedeni su u većini planova;
- Pisane pripreme za čas procijenjene su na nivou uspješna u devet škola, a na nivou veoma uspješna u jednoj (srednja ocjena 7,3). Većina pisanih priprema za čas sadrži potrebne elemente i predstavlja dobru osnovu za realizaciju časa. U priprema su faze časa jasno naznačene, definisane su aktivnosti učenika i didaktička rješenja;
- Upotreba nastavnih sredstava je procijenjena na nivou uspješna u devet, a na nivou veoma uspješna u jednoj školi (srednja ocjena 7,4). U svim nadzoranim školama koristi se odobreni udžbenički komplet sa pratećim komponentama i CD plejer. U sedam škola u upotrebi je i laptop, u dvije škole projektor, a u jednoj i „pametna“ tabla. Nastavnici i sami izrađuju didaktički materijal za potrebe realizacije pojedinih aktivnosti na času;
- Ocjenjivanje učenika je procijenjeno na nivou uspješna u devet, a na nivou veoma uspješna u jednoj školi (srednja ocjena 7,1). Ocjenjivanje je raznovrsno i javno, a povratna informacija učenicima blagovremena. Vrednuju se svi aspekti nastave, kao i zalaganja učenika. Nastavnici vode lične

bilježnice za praćenje postignuća učenika. Uglavnom se poštuju propisi i preporuke Predmetnog programa;

- Uslovi rada na koje može da utiče nastavnik su procijenjeni na nivou uspješan u sedam škola i na nivou veoma uspješan u tri škole (srednja ocjena 7,9). Nastava se u šest škola, većinom odvija u specijalizovanim, a u ostale četiri u klasičnim učionicama. Učionice su solidno opremljene nastavnim sredstvima i didaktičkim materijalom. Ambijentu za učenje posvećuje se pažnja u smislu zadovoljenja saznavno-estetskih i motivacionih potreba učenika;
- Rad Stručnog aktiva procijenjen je na nivou zadovoljava u dvije, na nivou uspješan u sedam i na nivou veoma uspješan u jednoj školi (srednja ocjena 7,4). Stručni aktivisti su izradili planove rada. Planovima su, uglavnom, obuhvaćena pitanja iz domena rada stručnih aktiva. Realizacija se, u većini škola odvija planiranom dinamikom. Zapisnici sa sastanaka su, u većini škola, sadržajni;
- Dopunska nastava je procijenjena na nivou zadovoljava u jednoj, na nivou uspješan u sedam i na nivou veoma uspješan u jednoj školi (srednja ocjena 7,0). U jednoj školi dopunska nastava nije procjenjivana jer je u odjeljenjima mali broj učenika – jedno ili dvoje. Dopunska nastava se, u većini škola, planira i realizuje predviđenom dinamikom i u skladu sa potrebama učenika;
- Dodatna nastava je procijenjena na nivou uspješan u nadzorisanim školama (srednja ocjena 7,1). Dodatna nastava se planira i realizuje. Rezultati dodatne nastave prepoznati su na takmičenjima i školskim manifestacijama.

Nedostaci:

- U pojedinim školama nastava engleskog jezika ima odlike tradicionalne nastave, dominira frontalni oblik rada;
- Godišnji planovi rada pojedinih nastavnika nijesu u potpunosti usklađeni s Predmetnim programom;
- Struktura pismenih zadataka djelimično je neusklađena s Predmetnim programom (poglavlje 8.3.1. Obavezni načini ocjenjivanja znanja);
- Pisane pripreme za čas nemaju sve propisane elemente;
- Stručni aktivisti nijesu formulisali kriterijum ocjenjivanja u pojedinim školama;
- Stručni aktivisti se ne bave efektima dopunske i dodatne nastave na postignuća učenika, ne predlažu se mjere za poboljšanje postignuća učenika; realizuje se mali broj oglednih časova i hospitacija; ne radi se kvalitativna analiza postignuća učenika.

Preporuke:

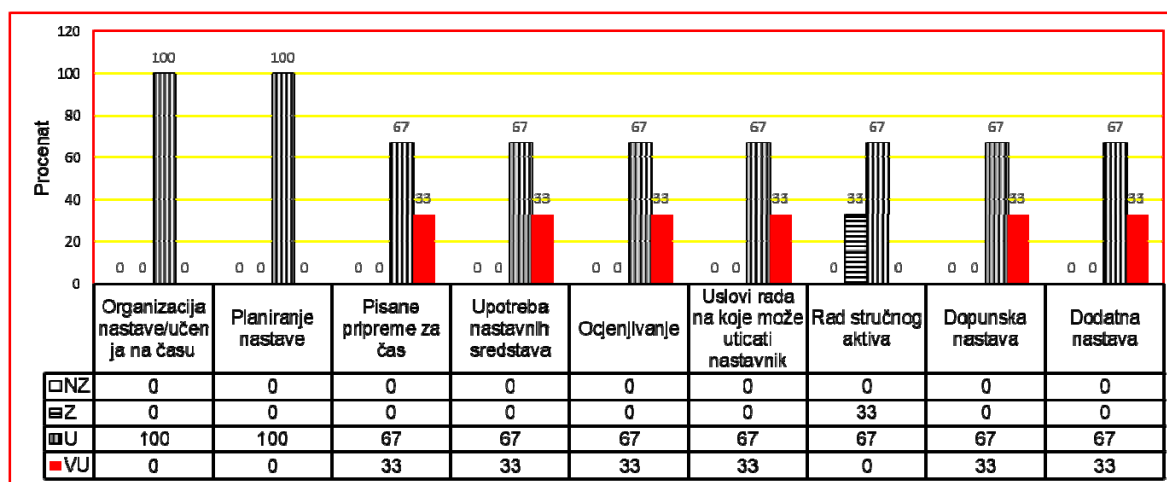
- Primjenjivati dinamičnije nastavne metode, naročito u radu s učenicima prvog ciklusa;
- Intenzivirati govornu aktivnost učenika trećeg ciklusa;
- Godišnje planove rada uskladiti sa Predmetnim programom i preporukama Zavoda za školstvo;
- Praćenje rada i napredovanja učenika treba da bude kontinuirano i sistematsko, po tačno utvrđenim kriterijumima uz obavezno vođenje evidencije;
- Pisani zadatak koncipirati, realizovati i ocijeniti po metodskim preporukama iz Predmetnog programa;
- Uskladiti kriterijume ocjenjivanja učenika;
- Stručni aktivisti treba da se detaljnije bavi pitanjima iz svoje nadležnosti;
- Pokrenuti inicijativu za nabavku nastavnih sredstava;
- Na sjednicama stručnog aktiva detaljnije se baviti analizom postignuća učenika, kao i mjerama za njihovo poboljšanje;
- Časove dopunske nastave realizovati redovno. Detaljnije analizirati efekte dopunske nastave.

5.6.4. Ruski jezik

Od deset osnovnih škola, nadzoranih tokom 2020. godine, nastava ruskog jezika opservirana je u tri škole (iako se ruski jezik izučava u šest od nadzoranih deset). Sve tri škole u kojima je vršen nadzor kvaliteta nastave ruskog jezika nalaze se na seoskom području, s malim brojem učenika. U ovim školama nastava ruskog jezika procijenjena je na nivou *uspješno* (prosječna ocjena: 7,58).

	Organizacija nastave / učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
U	3	100	3	100	2	67	2	67	2	67	2	67	2	67	2	67	2	67
VU	0	0	0	0	1	33	1	33	1	33	1	33	0	0	1	33	1	33
Ukupno:	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100

U tabelarnom prikazu sumirani su podaci koji su procijenjeni na tri nivoa: veoma uspješno (VU), uspješno (U) i zadovoljava (Z).

Prednosti:

- Nastava je uglavnom prilagođena dostizanju planiranih ishoda. Vrš se povezivanje sa prethodno pređenim gradivom;
- Godišnji rasporedi gradiva urađeni su blagovremeno, nastava se realizuje bez većih odstupanja;
- Planovi za dopunsku nastavu su urađeni na vrijeme, ovaj vid nastave održava se povremeno (mali broj učenika) i vodi se evidencija;
- Komunikacija nastavnika sa učenicima zasnovana je na uzajamnom poštovanju i toleranciji;
- U nastavi se koriste odgovarajući udžbenici, odobreni od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje;
- Ocjenjivanje učenika vrši se u skladu sa zakonom; nastavnici vode i ličnu evidenciju učeničkih postignuća.

Nedostaci:

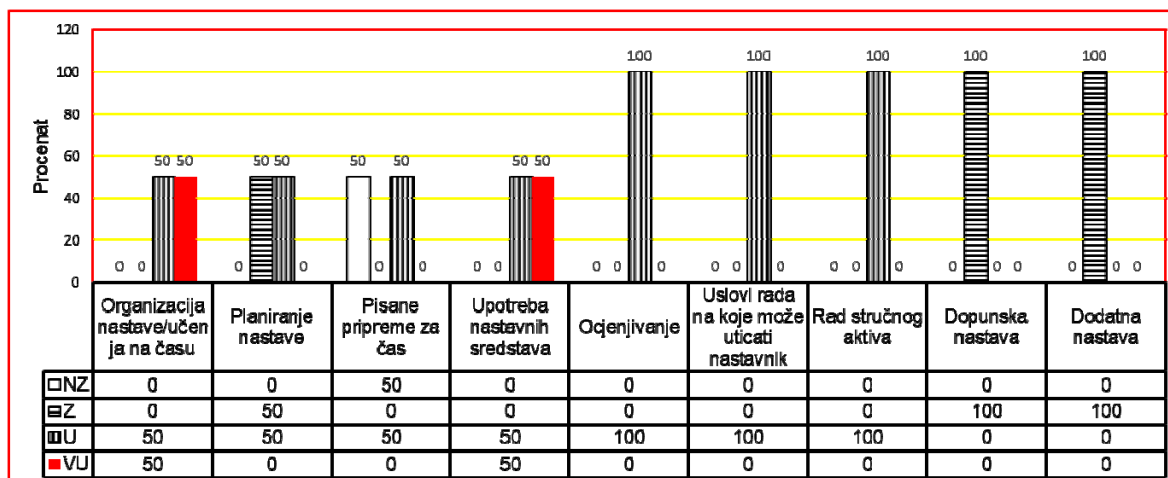
- U sve tri škole zapažen je izostanak motivisanja učenika da samostalno govore na ruskom jeziku (putem davanja odgovora na pitanja punim rečenicama, samostalnog usmenog izlaganja kroz govorne vježbe i sl);
- U dvije od tri škole pripremanje nastavnika za čas je formalno, uz puko pridržavanje forme, bez konkretizacije, fokusiranja na aktivnosti učenika, bez dodatnih materijala (vježbanja, listića itd) uz pripremu;
- Nedovoljno je razvijena saradnja unutar većine stručnih aktiva, planirana dinamika nije u potpunosti usklađena sa realnim potrebama i mogućnostima nastave;
- U sve tri škole zapaženi su nedostaci u radu Stručnog aktiva. U zapisnicima nekih stručnih aktiva nedostaje suštinska kvalitativna analiza i poređenje sa prethodnim periodom, kao i prijedlozi mjera za poboljšanje i praćenje efekata. Rijetko se vrši hospitovanje časova u okviru ili između aktiva.

Preporuke:

- Posvetiti veću pažnju razvoju govornih vještina kod učenika i motivisanju učenika na samostalno izlaganje;
- Pripremanje za nastavu je potrebno značajno unaprijediti, konkretizovati u pripremanju aktivnosti učenika i uz pripremu priložiti sve prateće materijale;
- Unaprijediti saradnju i rad stručnih aktiva, uvesti praksu hospitovanja unutar i između aktiva. Na sjednicama aktiva vršiti analizu kako učeničkih postignuća, tako i posjećenih časova, uspjeha/neuspjeha na takmičenjima, itd.

5.6.5. Italijanski jezik

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Z	0	0	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100	2	100	
U	1	50	1	50	1	50	1	50	2	100	2	100	2	100	0	0	0	0
VU	1	50	0	0	0	0	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno:	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100

Najbolje procijenjeni indikatori su *Organizacija nastave/učenja* i *Upotreba nastavnih sredstava* sa 50% na nivou veoma uspješno i 50% na nivou uspješno.

Najniže procijenjen indikatori su *Dodatna i dopunska nastava* sa 100% na nivou zadovoljava.

Prednosti:

- U obje posmatrane škole koriste se mogućnosti saradničkog učenja;
- Komponente časova predstavljaju logičku cjelinu i aktivnosti učenika usklađene su sa planiranim ishodima;
- Prisutne su nastavne situacije u kojima je izražena problemska usmjerenost i interaktivnost;
- Artikulacija časova razrađena je na metodološki ispravan način, što doprinosi ostvarivanju ishoda učenja;
- Nastava se realizuje kroz upotrebu savremenih tehnologija i obradu edukativnih sadržaja vezanih za izučavanje italijanskog jezika;
- Pri realizaciji priprema, ishodi učenja dobro su povezani sa relevantnim aktivnostima učenika potrebnim za njihovo ostvarivanje;
- Prisutna je kombinacija metoda provjere znanja i različitih tehnika ocjenjivanja.

Nedostaci:

- Ishodi učenja u planovima samo su djelimično usklađeni sa važećim Predmetnim programom i raspored ishoda ne osigurava cjelovit i strukturiran sistem znanja;
- Otvoreni dio programa samo je formalno planiran, bez stvarne veze sa lokalnom zajednicom i drugim elementima koji bi trebalo da budu prisutni prilikom planiranja ovog dijela programa;
- Zapažanja o realizaciji obrazovno-vaspitnih ishoda i ishoda učenja evidentiraju se povremeno i uglavnom su formalne prirode;
- Bilježe se zapažanja o realizaciji ishoda učenja, ali bez kvalitativnog karaktera;
- Ne vrši se detaljna analiza ocjena učenika;
- Neredovno se održava dopunska i dodatna nastava i ne vrši se analiza uticaja održanih časova na poboljšanje postignuća učenika.

Preporuke:

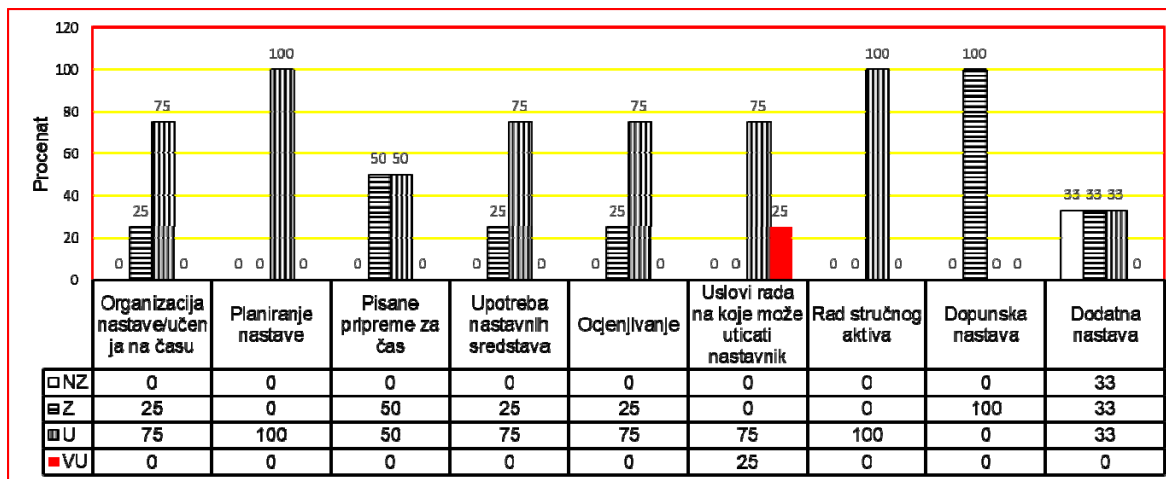
- Zastupiti, konkretizovati i pravilno rasporediti sve ishode iz Predmetnog programa, bez modifikovanja i uvođenja novih ishoda učenja i u planove uvrstiti ishode koji nijesu predviđeni centralnim dijelom kurikuluma;
- Vršiti kvalitativni osvrt na realizaciju obrazovno-vaspitnih i ishoda učenja;
- Vršiti detaljnu analizu ocjena učenika u cilju procjenjivanja i planiranja daljih koraka za poboljšanje postignuća;
- Organizovati časove dopunske i dodatne nastave i pratiti njihov uticaj na poboljšanje postignuća učenika.

5.6.6. Istorija

Kvalitet nastave istorije opserviran je u 4 osnovne škole. Od tog broja, procjena ukupnog kvaliteta nastave u dvije škole (50 %) je na nivou *uglavnom uspješno*, u jednoj školi (25 %), dok je u jednom slučaju data procjena *zadovoljava*.

Najbolje procijenjen indikator je *Planiranje nastave*. Najslabije procijenjen indikator je *Dodatna nastava*.

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	33
Z	1	25	0	0	2	50	1	25	1	25	0	0	0	0	3	100	1	33
U	3	75	4	100	2	50	3	75	3	75	3	75	4	100	0	0	1	33
VU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	25	0	0	0	0	0	0
Ukupno:	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	3	100	3	100

Prednosti:

- Godišnji raspored gradiva usklađen je sa Predmetnim programom;
- Povremeno se vrši osvrt na kvalitet realizacije godišnjeg plana;
- Nastavnici, uglavnom, u kontinuitetu rade pisane pripreme za čas;
- U školama koje imaju mogućnosti, nastavnici koriste svrsishodno savremenu ICT opremu;
- Ocjenjivanje je u skladu sa zakonskim odredbama;
- U jednom broju škola nastavnici pripremaju orijentacione planove dopunske nastave.

Nedostaci:

- U dvije od četiri opserviranih škola, dominantan je frontalni način rada;
- Povratna informacija na časovima nije uvijek prisutna;
- Mogućnosti planiranja otvorenog dijela predmetnog programa nijesu iskorišćene u dovoljnoj mjeri;
- Samo povremeno se vrši osvrt na kvalitet realizovanih časova;
- U školama u kojima se rade orijentacioni planovi dopunske nastave, oni nijesu dovoljno razrađeni, neredovna je evidencija o realizaciji i na stručnim aktivima se rijetko vrši analiza efekata na postignuća učenika u redovnoj nastavi;
- U jednoj od opserviranih škola, uprkos velikom broju niskih ocjena (dovoljne i nedovoljne ocjene) ne organizuje se dopunska nastava;
- Dodatna nastava se okvirno planira, rijetko se vodi evidencija o njenoj realizaciji i veoma rijetko se vrši analiza njenih efekata na poboljšanje postignuća učenika.

Preporuke:

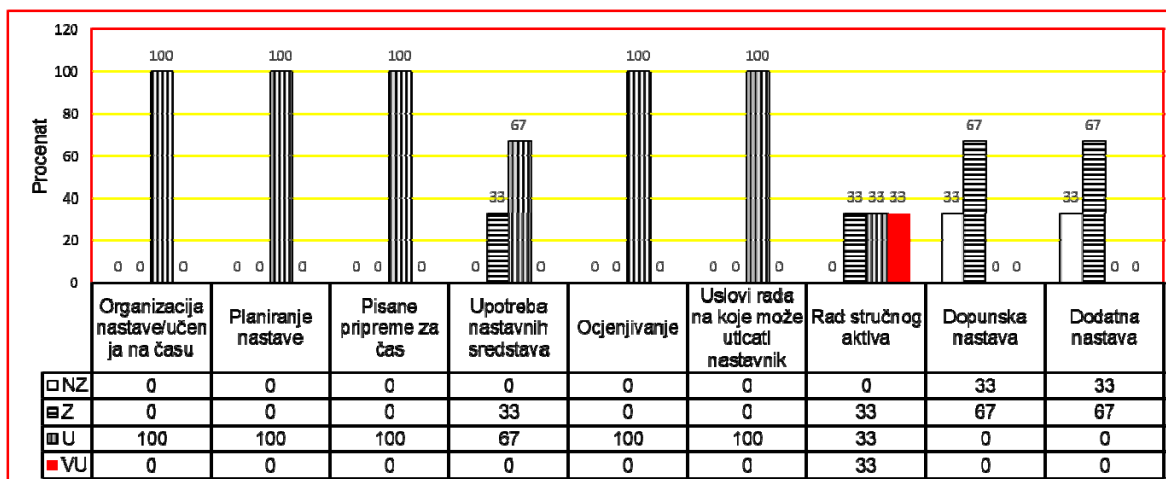
- Proces nastave usmjeriti na učenike, izborom različitih oblika rada i interaktivnih metoda učenja;
- Časove slobodnog dijela Programa treba kvalitetnije planirati;
- Prilikom planiranja otvorenog dijela Predmetnog programa fokusirati se na kulturno nasljeđe i specifičnosti lokalne sredine;
- Pripreme za čas osavremeniti i prilagoditi reformskim zahtjevima;
- Praćenje rada i napredovanje učenika treba da bude kontinuirano i sistematsko, po jasno utvrđenim kriterijumima;
- U uvodu zapisnika sa sjednice stručnog aktiva navesti datum njenog održavanja;
- Navesti poimenice prisutne članove na sjednici stručnog aktiva;
- Na nivou stručnog aktiva sačiniti strategiju za poboljšavanje uslova rada, kao i za efikasno praćenje učeničkih postignuća i kriterijumsko ocjenjivanje;
- Stručni aktivisti treba da se detaljnije bave analizom vaspitno-obrazovnog rada, razmatranjem stručnih pitanja, stručnim usavršavanjem nastavnika, poboljšanjem kvaliteta nastave i učenja, međupredmetnom korelacijom i usaglašavanjem kriterijuma ocjenjivanja;
- Dopunsku nastavu organizovati u skladu sa čl. 15 Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju. Voditi urednu evidenciju o realizaciji;
- Uraditi orijentacione planove rada dopunske nastave, časove održavati redovno, evidentirati ih i analizirati efekte realizacije na sastancima Stručnog aktiva;
- Dodatnu nastavu organizovati u skladu sa čl. 15 Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju;
- Dodatnu nastavu osmisliti od početka školske godine;
- Voditi urednu evidenciju o realizaciji dodatne nastave i njenim efektima na učenička postignuća u redovnoj nastavi.

5.6.7. Geografija

Nastava geografije opservirana je u 3 osnovne škole. Opšta procjena kvaliteta nastave u svim školama je na nivou *uglavnom uspješno*.

Najbolje procijenjen indikator je *Ocjenjivanje*. U sve tri škole procijenjen je *uspješno* (ocjena 7). Najslabije su procijenjeni indikatori *Dopunska i Dodatna nastava*. U dvije škole (67%), oba indikatora, su na nivou *zadovoljava*, a u jednoj školi (33%) na nivou *ne zadovoljava*.

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	33	1	33
Z	0	0	0	0	0	0	1	33	0	0	0	0	1	33	2	67	2	67
U	3	100	3	100	3	100	2	67	3	100	3	100	1	33	0	0	0	0
VU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	33	0	0	0	0	
Ukupno:	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100

Prednosti:

- Dio nastavnika (uvodni dio) provjerava predznanja učenika o novim nastavnim sadržajima;
- Upotreba odgovarajućih geografskih karata;
- Poštuje se procedura usvajanja godišnjih planova rada;
- Nastavnici rade pisane pripreme za čas.

Nedostaci:

- Organizacija časa nije uvijek prilagođena realizaciji svih planiranih ishoda;
- Pitanja nastavnika uglavnom su podsticala poznavanje činjenica;
- Neadekvatna organizacija grupnog oblika rada;
- Neki planovi rada nijesu u potpunosti usklađeni sa Predmetnim programom;

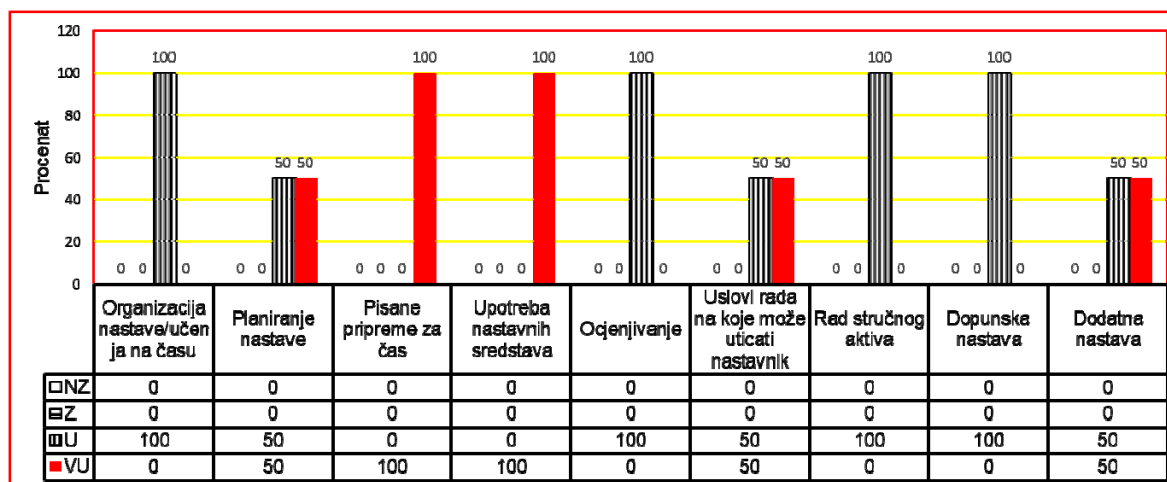
- Osvrt na realizaciju planiranog, s odgovarajućim dopunama i korekcijama u cilju poboljšanja, se ne praktikuje;
- Ishodi koji se odnose na otvoreni dio programa nijesu uvijek planirani na adekvatan način;
- Pisane pripreme za čas većinom ne sadrže potrebne didaktičko-metodičke elemente časa, organizaciju rada, aktivnosti učenika, korelaciju nastavnih sadržaja, osvrt na realizaciju;
- Primjena računara i prateće opreme u nastavi je većinom zanemarena iako postoje uslovi za to;
- Pokazano znanje učenika na nekim časovima nije u skladu sa ocjenama datim u dnevniku rada. Znanja učenika su prilično skromna;
- Na časovima se ne evidentiraju postignuća učenika;
- Prostor u kojem se izvodi nastava nije dovoljno opremljen nastavnim sredstvima i didaktičkim materijalom. Jedan broj nastavnika nedovoljno posvećuje pažnju njegovom uređenju;
- Planirani sadržaji pojedinih stručnih aktiva se ne realizuju;
- Dopunska i dodatna nastava se ne realizuju.

Preporuke:

- Organizacija časa treba da bude u skladu sa postavljenim ishodima;
- Koristiti raznovrsne tipove nastavnih pitanja, koja podstiču učenike na kritičko razmišljanje;
- Kod korišćenja grupnog oblika rada neophodno je voditi računa o realizaciji ishoda časa, zaduženjima učenika i zadacima za rad, broju učenika, potrebnom materijalu, raspoloživom vremenu, sumiranju rezultata rada;
- Godišnji planovi rada nastavnika treba da budu usklađeni sa Predmetnim programom, zastupiti sve ishode;
- Raditi osvrt na realizaciju planiranog sa odgovarajućim napomenama u cilju poboljšanja;
- Ishodi koji se odnose na otvoreni dio programa treba da se odnose na sadržaje lokalne sredine i pravovremeno ih planirati;
- Pored didaktičko-metodičkih elemenata pisana priprema treba da sadrži proceduru rada, aktivnosti učenika, korelaciju srodnih nastavnih sadržaja, samoevaluaciju časa;
- Neophodno je korišćenje računara i prateće opreme u nastavi;
- Praćenje rada i napredovanja učenika treba da bude kontinuirano i sistematsko, po tačno utvrđenim kriterijumima uz obavezno evidentiranje;
- Raditi na poboljšanju postignuća učenika;
- Prostor za nastavu urediti i opremiti odgovarajućim nastavnim sredstvima i edukativnim materijalom koji nastavnici izrađuju sami ili u saradnji sa učenicima, koji odgovara zahtjevima nastavnog procesa usmjerenog na učenika;
- Neophodno je realizovati planirane sadržaje;
- Realizovati dopunsku i dodatnu nastavu.

5.6.8. Biologija

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjnjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
U	2	100	1	50	0	0	0	0	2	100	1	50	2	100	2	100	1	50
VU	0	0	1	50	2	100	2	100	0	0	1	50	0	0	0	0	1	50
Ukupno:	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100	2	100

Opšta procjena kvaliteta nastave biologije za posjećene škole je na nivou *uspješno*. Svi indikatori kojim se utvrđuje kvalitet nastave procijenjeni su na nivou *uspješno* i *veoma uspješno*.

Prednosti:

U organizaciji nastavnog procesa, kao prednosti se mogu izdvojiti indikatori *Pisane pripreme za čas* i *Upotreba nastavnih sredstava*. Oba indikatora su za 100% posjećenih škola procijenjeni sa veoma uspješno. U službi su ostvarivanja postavljenih ishoda učenja na metodički veoma dobar način.

Nedostaci:

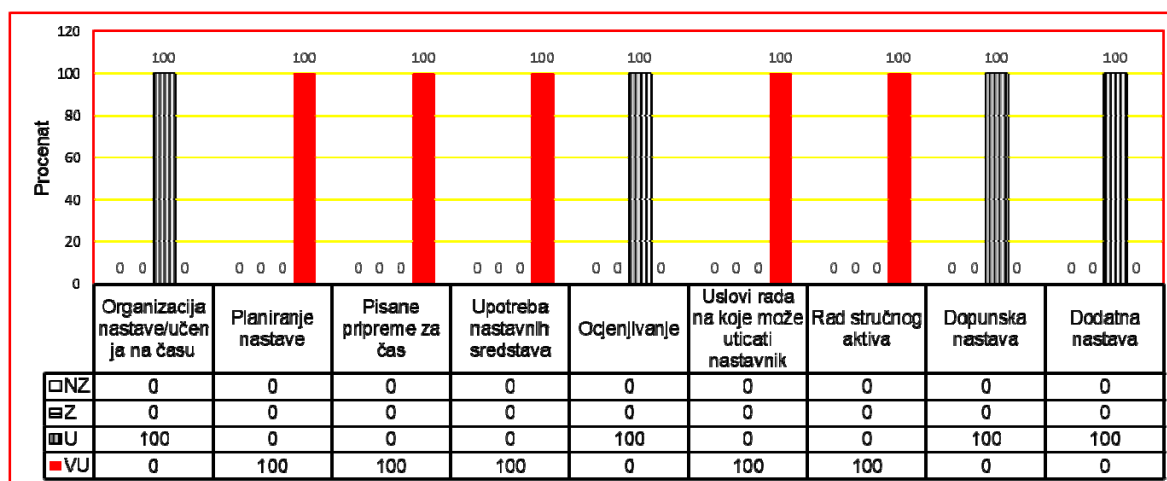
Nešto slabije su procijenjeni indikatori *Ocjnjivanje*, *Rad stručnog aktiva* i *Dopunska nastava*. U radu stručnih aktiva uočava se uključivanje više nastavnika, često nesrodnih predmeta, čime se otežava razmatranje dijela stručnih pitanja. Saradnja nastavnika u okviru aktiva mogla bi biti na višem nivou u cilju unapređenja obrazovno-vaspitnog rada, što je evidentno i kod ocjenjivanja učenika i organizaciji dopunske nastave.

Preporuke:

U planiranju rada stručnog aktiva treba uključiti sve nadležnosti predviđene Statutom škole. Na nivou aktiva razmatrati organizaciju svih oblika nastave, kriterijume i tehnike ocjenjivanja i analizirati efekte svih oblika nastave na postignuća učenika. Periodično analizirati rad aktiva, izvoditi zaključke i davati preporuke za njegovo dalje unapređenje koje će biti u službi izrade godišnjeg plana rada aktiva za narednu godinu.

5.6.9. Hemija

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	1	100	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0	1	100	1	100
U	0	0	1	100	1	100	1	100	0	0	1	100	1	100	0	0	0	0
Ukupno:	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100

Procjena kvaliteta nastave/učenja izvršena je na osnovu jednog izvještaja. U tabelarnom prikazu sumirani su podaci koji su procijenjeni na četiri nivoa: veoma uspješno (VU), uspješno (U), zadovoljava (Z) i nezadovoljava (NZ).

Najbolje procijenjeni indikatori sa uspješno su *Planiranje nastave, Pisane pripreme za čas, Dopunska nastava, Uslovi na koj može da utiče nastavnik, Rad stručnih aktiva.*

Indikatori procijenjeni sa zadovoljava su *Organizacija nastave/učenja na času, Ocjenjivanje, Dodatna nastava.*

Prednosti:

- Godišnji planovi nastavnika su u skladu sa predmetnim programima. Nastava je organizovana u skladu sa ishodima učenja definisanim u predmetnom programu. Komunikacija na času između nastavnika i učenika je korektna.

Nedostaci:

- Kabineti hemije su nedovoljno opremljeni odgovarajućim nastavnim sredstvima. Evidentna je i neopremljenost računarskom opremom kabineta i učionica u kojima se izvodi nastava hemije.

Preporuke:

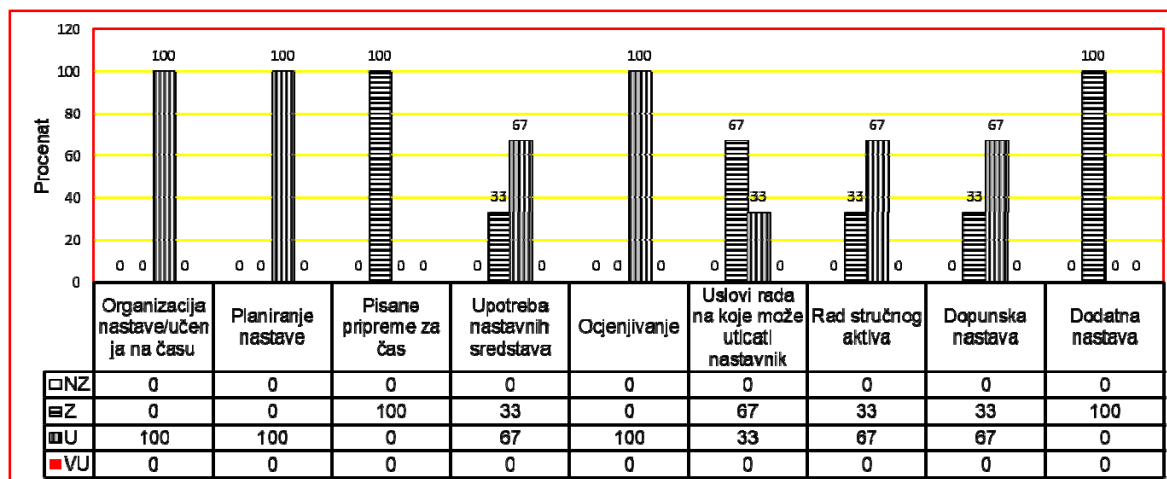
- Potrebno je nastavni proces više usmjeriti na učenike, primjenom različitih oblika rada i interaktivnih metoda učenja. U procesu nastave i učenja podicati sticanje znanja i vještina koja su uspješno mogu primjenjivati u praksi;
- Povećati nivo upotrebe ICT-a u nastavi;
- Ocjenjivanje realizovati kao integralni dio nastave.

5.6.10. Fizika

U ovom izvještajnom periodu kvalitet nastave fizike procijenjen je na osnovu izvještaja u tri škole na osnovu devet indikatora. Sve tri škole su procijenjene *uglavnom uspješno*.

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	0	0	0	0	3	100	1	33	0	0	2	67	1	33	1	33	3	100
U	3	100	3	100	0	0	2	67	3	100	1	33	2	67	2	67	0	0
Ukupno:	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100

Ocjenjivanje učenika/ca je najuspješnije ocijenjen indikator (100% uspješno). Dopunska nastava i pisane pripreme za čas su najslabije procijenjeni indikatori (100% zadovoljava).

Prednosti:

- Godišnji planovi rada usklađeni su sa Predmetnim programom;
- Stručni aktivisti realizuju aktivnosti iz domena svoje nadležnosti;
- Ocjenjivanje učenika je javno, blagovremeno i redovno a u skladu sa Pravilnikom o vrstama ocjena i načinu ocjenjivanja;
- Nastavnici uglavnom koriste raspoloživa nastavna sredstva.

Nedostaci:

- U godišnjim planovima rada nedovoljno su zastupljeni ishodi otvorenog dijela kurikuluma;
- Većina kabineta/učionica ne ispunjava saznavnu i estetsku funkciju;
- Pripreme su uglavnom klasičnog tipa pri čemu nijesu pravilno didaktičko-metodički osmišljene;
- Dopunska i dodatna nastava se ne realizuju i evidentiraju u dovoljnoj mjeri;
- U dvije od tri posjećene škole nastava je nestručno zastupljena.

Preporuke:

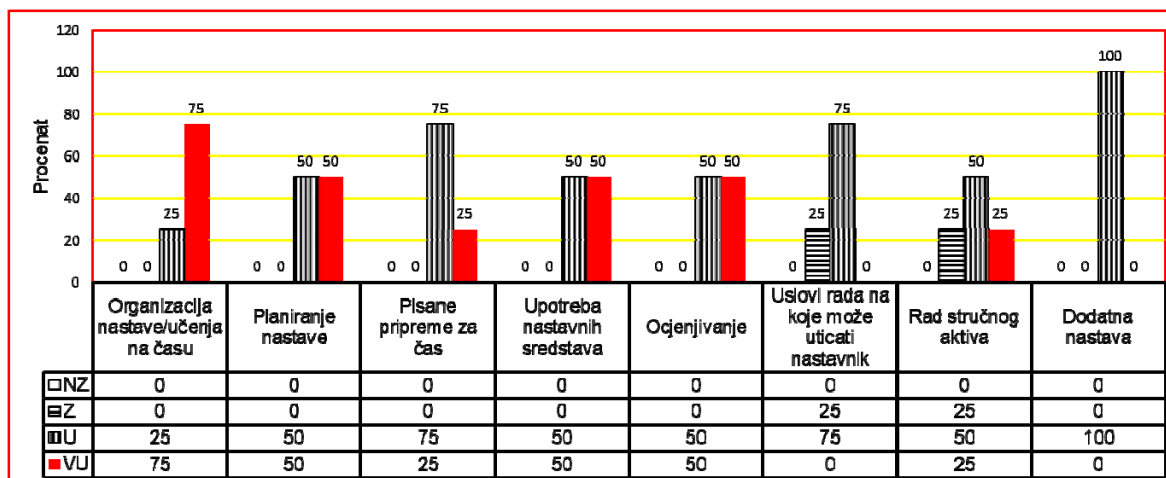
- Planirati ishode otvorenog dijela kurikuluma i jasno ih obilježiti;
- Obezbijediti stručno zastupljenu nastavu;
- Pripremanje za nastavu treba osavremeniti. Pisati pripreme u kojima će jasno biti istaknute aktivnosti učenika koje će biti povezane sa ishodima učenja, korelaciju sa kvalitativnim osvrtom na realizaciju i odgovarajućim dopunama;
- U procesu nastave podsticati učenike na sticanje znanja i vještina koje se uspješno mogu primjenjivati u praksi;
- Prostor gdje se realizuje nastava dodatno urediti sa novim materijalima sa sadržajima iz fizike kako bi se učinio podsticajnijim u estetskom i saznavnom smislu;
- Planove rada dopunske i dodatne nastave planirati prema obrazovno vaspitnim ishodima tako da omogućavaju individualni rad i napredovanja učenika shodno interesovanjima i mogućnostima uz redovno evidentiranje.

5.6.11. Likovna kultura

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	25	1	25	0	0
U	1	25	2	50	3	75	2	50	2	50	3	75	2	50	3	100
VU	3	75	2	50	1	25	2	50	2	50	0	0	1	25	0	0
Ukupno:	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	4	100	3	100

Za predmet Likovna kultura tabelarno su prikazani sumirani podaci za deset nadzorom obuhvaćenih osnovnih škola. Podaci su procijenjeni na četiri nivoa: veoma uspješno (VU), uspješno (U), zadovoljava (Z) i ne zadovoljava (NZ).

Najbolje procijenjeni indikator je *Organizacija nastave/učenja na času*. Lošije procijenjeni indikator su: *Uslovi rada na koje može uticati nastavnik* i *Rad stručnog aktiva*.

Prednosti:

- Većina nastavnika koristi aktivne oblike učenja. Nastavnici smisleno motivišu učenike pri rješavanju praktičnih zadataka koristeći odobrene udžbenike, Power Point prezentacije, internet, video materijal, relevantne umjetničke reprodukcije i dodatnu stručnu literaturu;
- Nastavnici koriste aktivnu interakciju na nivou nastavnik-učenik i učenik-učenik i razvijaju demokratsku klimu u odjeljenju tokom procesa nastave;
- Većina nastavnika, zajedno sa učenicima vrši estetsku procjenu praktičnih radova učenika nakon procesa nastave/učenja na času.

Nedostaci:

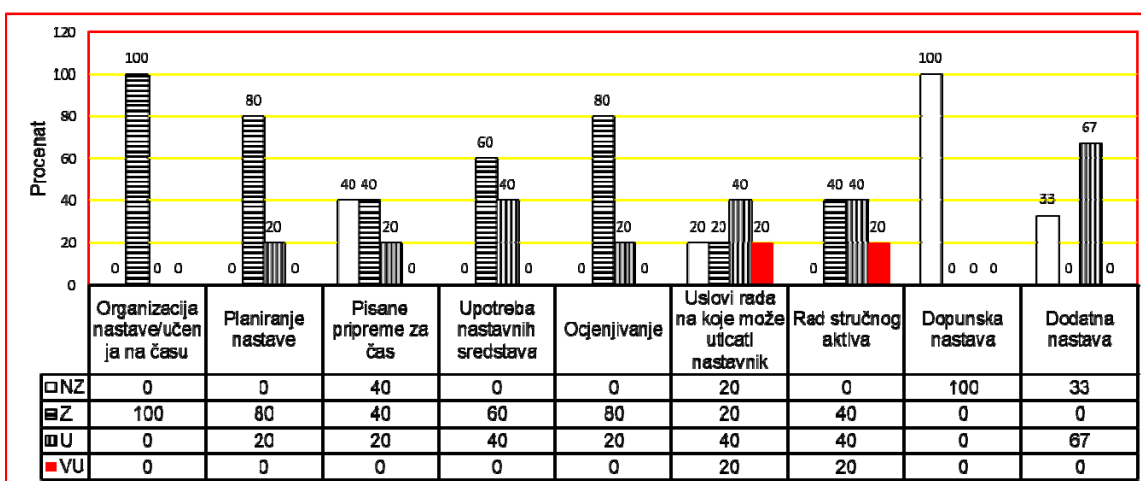
- Prostor za nastavu i učenje nije uvijek kreativno uređen i nije estetski i saznanjno podsticajan izvor znanja van udžbenika;
- Radni prostor nije uvijek opremljen aktuelnim i ranijim kreativnim radovima učenika, edukativnim panoima i drugim nastavnim sredstvima koje nastavnici osmišljavaju i izrađuju zajedno sa učenicima;
- Stručni aktivisti se ne bave u dovoljnoj mjeri suštinskom analizom uspjeha učenika i rijetko daju prijedloge mjera za poboljšanje postignuća;
- Na nivou Stručnih aktiva povremeno se organizuju ogledni časovi i hospitacije, izostaje i stručna analiza istih;
- Na sastancima Stručnih ativa rijetko se razmatraju stručna pitanja.

Preporuke:

- Prostor za nastavu i učenje treba kreativno uređivati kako bi estetski i saznanjno bio podsticajan izvor znanja van udžbenika. Potrebno je da nastavnici zajedno sa učenicima osmišljavaju i izrađuje pojedina nastavna sredstva i didaktički materijal i da time doprinose savladavanju zahtjeva savremene nastave;
- Potrebno je da se stručni aktivisti u većoj mjeri bave analizom vaspitno-obrazovnog rada, razmatranjem stručnih pitanja, stručnim usavršavanjem, poboljšanjem kvaliteta nastave i učenja, međupredmetnom korelacijom i usaglašavanjem kriterijuma ocjenjivanja.

5.6.12. Muzička kultura

	Organizacija nastave /učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dopunska nastava		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
NZ	0	0	0	0	2	40	0	0	0	0	1	20	0	0	1	100	1	33
Z	5	100	4	80	2	40	3	60	4	80	1	20	2	40	0	0	0	0
U	0	0	1	20	1	20	2	40	1	20	2	40	2	40	0	0	2	67
VU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	20	1	20	0	0	0	0
Ukupno:	5	100	5	100	5	100	5	100	5	100	5	100	5	100	1	100	3	100

Nastava Muzičke kulture je od ukupno deset škola nadzorisan u tri osnovne škole. U dvjema školama je nadzorisan i razredna i predmetna nastava, dok je u jednoj od tri posjećene škole nadzorisan samo predmetna nastava. Srednja ocjena za ovaj predmet je 4,78. Najslabije su procijenjeni indikatori *Pisane pripreme za čas*, *Organizacija nastave/učenja na času* i *Ocjenjivanje*.

Nedostaci:

- Planiranje obrazovno-vaspitnih ishoda, kao i ishoda učenja nije u skladu sa preporukama predviđenim predmetnim programom;
- Izvođenje nastave nestručno zastupljeno;
- Ne pripremaju se svi nastavnici redovno za nastavu;
- Raspoloživa nastavna sredstva ne koriste svi nastavnici;
- Evidentni su propusti pri ocjenjivanju;
- Dopunska i dodatna nastava se ne realizuje u svim školama.

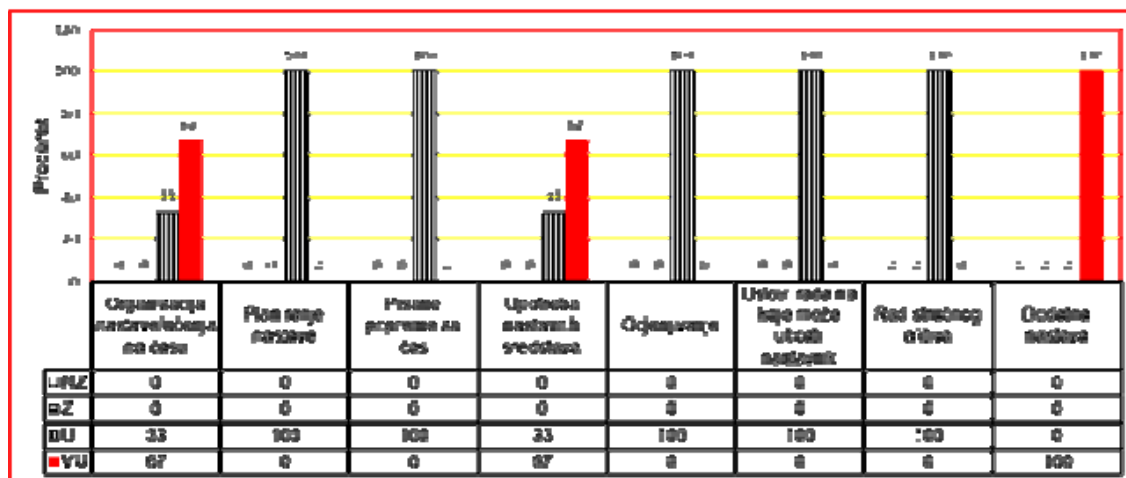
Preporuke:

- Broj časova se ostvaruje uz upotrebu dva ili više obrazovno-vaspitnih ishoda;
- Obezbijediti stručno izvođenje nastave;
- Neophodno je redovno pripremanje za nastavu;

- Koristiti sva dostupna nastavna sredstva;
- Redovno i detaljno se baviti postignućima učenika;
- Obezbijediti učenicima dopunsku i dodatnu nastavu.

5.6.13. Fizičko vaspitanje

	Organizacija nastave/učenja na času		Planiranje nastave		Pisane pripreme za čas		Upotreba nastavnih sredstava		Ocjenjivanje		Uslovi rada na koje može uticati nastavnik		Rad stručnog aktiva		Dodatna nastava	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
U	1	33	3	100	3	100	1	33	3	100	3	100	3	100	0	0
VU	2	67	0	0	0	0	2	67	0	0	0	0	0	0	1	100
Ukupno:	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	3	100	1	100

Prednosti:

- Nastava je organizovana u skladu sa metodičkim principima;
- U većem broju škola (67%) je indikator *Upotreba nastavnih sredstava* procijenjen sa *veoma uspešno*;
- Vannastavne aktivnosti (dodatna nastava), u posmatranim školama, su organizovane na veoma visokom nivou;
- U većini škola nastavni proces karakteriše usklađenost obrazovnih ishoda sa ishodima učenja;
- Godišnji planovi rada nastavnika urađeni su na osnovu važećih predmetnih programa, uz manje nedostatke u pogledu rasporeda tema i planiranja dijela koji se odnosi na specifičnosti sredine;
- Pisane pripreme za čas su jasno strukturirane i metodičko-didaktički osmišljene;
- U nastavi se koriste odobreni udžbenici, raspoloživa nastavna sredstva u velikom broju škola i didaktički materijal;
- Stručni aktivni rade u skladu sa svojim nadležnostima.

Nedostaci:

- Računari nijesu u dovoljnoj mjeri u funkciji nastave i učenja;
- U manjem broju godišnjih planova rada nastavnika izostavljeni su ili su neprecizno formulisani ishodi koji se odnose na specifičnosti sredine;
- Kriterijumi ocjenjivanja nijesu usaglašeni na nivou stručnih aktiva;
- U zapisnicima stručnih aktiva nedostaju kvalitativne analize učeničkih postignuća na kraju klasifikacionih perioda.

Preporuke:

- Vršiti preraspodjelu fonda časova po tematskim oblastima na nivou ciklusa;
- Opremiti prostor za izvođenje nastave odgovarajućim nastavnim sredstvima i pomagalicama potrebnim za realizaciju Predmetnog programa;
- Potrebno je da se stručni aktivni u većoj mjeri bave stručnim pitanjima od značaja za obrazovno-vaspitni rad;
- U cilju sprovođenja uporedne analize postignuća učenika vršiti provjeru fizičkih sposobnosti na početku i na kraju školske godine.

5.6.14. Nastavni predmeti – komentari i zaključci

Prednosti:

- Kad je u pitanju organizacija nastave/učenja svi časovi su metodički dobro osmišljeni, atmosfera na časovima je saradnička i radna, nastavnici se prema učenicima odnose korektno i većinom podstiču učenike da se uključe u rad i učestvuju u analizi zadataka;
- Godišnji planovi rada su urađeni na vrijeme i uglavnom prate preporuke Zavoda za školstvo za njihovu izradu. Rubrika “osvrt na realizaciju” prisutna je ali nije uvijek popunjena. U velikom broju slučajeva popunjenost se svodi na konstataciju “realizovano je” ili “taj i taj ishod nije realizovan pa će biti realizovan u narednom periodu”;
- Nastavnici uglavnom rade pisane pripreme;
- Nastavnici uglavnom racionalno koriste nastavna sredstva koja im stoje na raspolaganju. Zapaženo je nešto veće prisustvo savremene IK tehnologije u nastavi a što je predmetnim programom posebno preporučeno;
- Nastavnici na različite načine prate rad učenika: putem portfolija (u manjem broju slučajeva), zapažanjima koja unose u svoje sveske za tu svrhu oformljene, različitim oblicima provjere znanja itd;
- Učionički prostor u razrednoj nastavi uglavnom je obogaćen različitim edukativnim sadržajima koji od učionice čine prijatniji prostor za učenje. U predmetnoj nastavi manji je broj edukativnih sadržaja u predmetnoj nastavi;
- Aktivni imaju urađene svoje godišnje planove rada koji uglavnom sadrže sve potrebne teme kojima se bavi ovaj stručni organ. Uobičajeno je da se već na prvoj sjednici usvajaju zaključci o odobrenim udžbenicima i preporučenoj literaturi. Poslije svakog klasifikacionog perioda održavaju se sastanci Aktiva i prezentuju postignuća učenika. U određenom broju škola u okviru aktivnosti ovog organa organizuju se hospitacije i ugledna/ogledna predavanja;
- Dopunska nastava se u školama na vrijeme planira u skladu sa preporukama Zavoda za školstvo.

Nedostaci:

- Godišnji planovi rada su u najvećem broju slučajeva urađeni po šablonu kako je to uradilo nekoliko nastavnika iz Podgorice u vrijeme kada su programi napisani prema ishodima učenja. Iako je tada taj pristup da se pruži model bio opravdan, bilo je za očekivati da će nastavnici u narednom periodu, uviđajući određene nedostatke ili prilagođavajući planiranje uslovima svoje škole, korigovati i usavršiti te inicijalne planove;
- Pisane pripreme za nastavu uglavnom sadrže fizičke aktivnosti učenika, u nekim slučajevima čak i irelevantne za usvajanje gradiva, ali veoma rijetko se nađe neka od kognitivnih aktivnosti a što bi trebalo da bude značajno prisutnije posebno u starijim razredima. Ima primjera pisanih priprema koje ne sadrže rubriku “osvrt na realizaciju” a što je veliki propust ako se ima u vidu da upravo u tom dijelu nastavnik vrši evaluaciju časova. Pojedini nastavnici uopšte ne pišu pripreme za čas;
- U određenom broju škola nema dovoljno IK tehnologije kako bi nastavnici savremenim nastavnim sredstvima dinamizirali realizaciju časova. Takođe, škole nemaju u dovoljnoj mjeri dodatne literature pa se nastavnici uglavnom oslanjaju na udžbeničku literaturu;
- Aktivni uglavnom ne daju kvalitativnu analizu na kraju učeničkih postignuća na kraju svih klasifikacionih perioda;
- Teme iz oblasti ocjenjivanja ne razmatraju se u dovoljnoj mjeri na sastancima stručnih Aktiva;
- Kriterijumi ocjenjivanja nijesu jasno izdefenicirani po nivoima;
- U pojedinim slučajevima dodatna nastava se adekvatno ne planira, shodno tome se ne može ni kvalitetno realizovati;
- Zapažen je nedostatak savremene IK tehnologije u nastavi a što je predmetnim programom posebno preporučeno;
- Nastava je u većini škola tradicionalna.

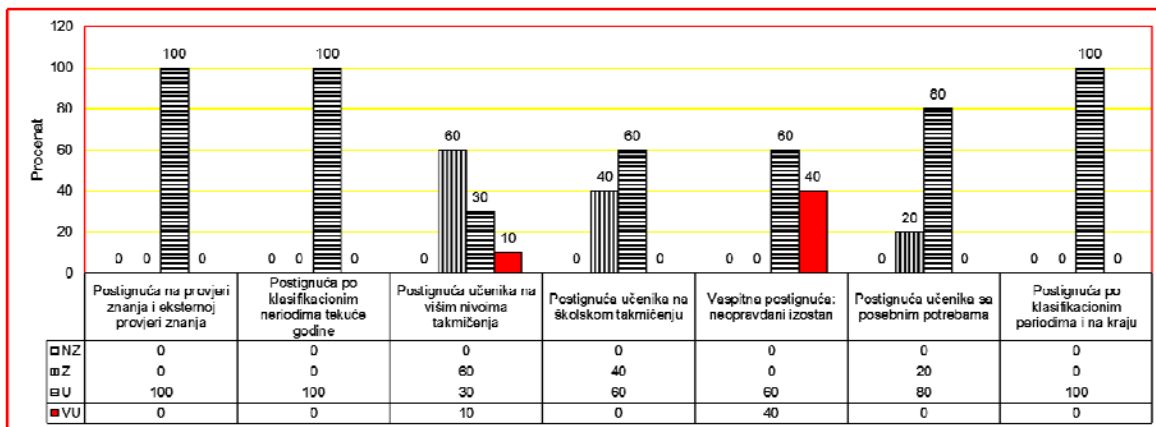
Preporuke:

- Tokom nastave raditi na kompleksnijim zadacima koji razvijaju više taksnonomske nivoe znanja a uz to su i pogodniji za različite vrste grupnog rada, diferencijaciju i individualizaciju;
- Godišnje planiranje potrebno je evaluirati od nastavnika realizatora i svakim narednim planiranjem vršiti podizanje nivoa godišnjeg plana rada uz obavezno vođenje računa o uslovima u kojima škola radi;
- Evaluacijom realizacije časova, a što se obavlja kvalitetnim osvrtom na realizaciju časova, podizati nivo efikasnosti nastave;
- Škole bi trebalo da učine napor i obezbijede savremenu IK tehnologiju kako bi nastava dobila na savremenosti . S druge strane nastavnici, posebno starije generacije, potrebno je da se upoznaju sa mogućnostima upotrebe savremenih tehnologija;
- Kontinuirano vršiti edukacije nastavnika za korišćenje ICT-tehnologija u nastavi;
- Nastavu osavremeniti koristeći savremene oblike rada;
- Aktivni bi trebalo da obrate posebnu pažnju na detaljniju analizu postignuća učenika;
- Redovnije održavati časove dodatne nastave a u dodatnu nastavu uključiti i teme koje nijesu iz gradiva ali mogu biti interesantne učenicima koji se više zanimaju za određeni predmet;
- U planovima dopunske nastave zastupiti napredni i kognitivni nivo, i u skladu sa tim realizovati;
- Ocjenjivanje treba da bude integralni dio nastave;
- U procesu nastave podsticati učenike na sticanje znanja i vještina koje se uspješno mogu primjenjivati u praksi;
- U nastavi jezika posvetiti veću pažnju razvoju govornih vještina učenika.

5.7. POSTIGNUĆA ZNANJA I VJEŠTINA UČENIKA PREMA OBRAZOVNIM STANDARDIMA

Kvalitet oblasti *Postignuća znanja i vještine učenika prema obrazovnim standardima* je procijenjen na osnovu izvještaja u deset posjećениh škola. Procjena je izvršena sa sedam indikatora datih u tabelama ispod. Pet škola (50%) je procijenjeno kao *uspješno*, a pet škola (50%) sa uglavnom *uspješno*.

	Postignuća na provjeri znanja i eksternoj provjeri znanja		Postignuća po klasifikacionim nerioidima tekuće godine		Postignuća učenika na višim nivoima takmičenja		Postignuća učenika na školskom takmičenju		Vaspitna postignuća: neopravdani izostanci		Postignuća učenika sa posebnim potrebama		Postignuća po klasifikacionim periodima i na kraju	
	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%	Br. škola	%
Z	0	0	0	0	6	60	4	40	0	0	1	20	0	0
U	10	100	10	100	3	30	6	60	6	60	4	80	10	100
VU	0	0	0	0	1	10	0	0	4	40	0	0	0	0
Ukupno:	10	100	10	100	10	100	10	100	10	100	5	100	10	100

Na osnovu analize podataka najbolje procijenjeni indikatori su *Vaspitna postignuća učenika*, veoma uspješno u četiri škole (40%) i uspješno u šest škola (60%) i *Postignuća na provjeri znanja i eksternoj provjeri znanja* uspješno su procijenjena u svih deset škola (100%). Indikatori *Postignuća učenika na višim nivoima takmičenja* u 6 škola (60%) i *Postignuća na školskom takmičenju* u četiri škole (40%) procijenjena su sa zadovoljavanjem.

Indikator *Postignuća učenika sa posebnim obrazovnim potrebama* procijenjen je u četiri škole (80%) uspješno i jednoj školi (20%) zadovoljavanjem, a nije procijenjen u pet škola jer nije bilo učenika sa posebnim obrazovnim potrebama.

Prednosti:

- Ocjene postignute na provjeri znanja uglavnom su približne zaključenim ocjenama u odjeljenjskim knjigama;
- Postignuća po klasifikacionim periodima tekuće godine u 100 % škola ocijenjena su kao uspješna. Procenat prelaznosti i srednje ocjene na nivou škola, po razredima i predmetima, imaju tendenciju blagog rasta po klasifikacionim periodima. Rijetke su škole u kojima ima predmeta sa srednjom ocjenom manjom od 2,00;

- Vaspitna postignuća u svim školama su ocijenjena kao uspješna. Izrečen je mali broj vaspitnih mjera od kojih preovladava vaspitna mjera opomena odjeljenjskog starješine;
- Ostvarena postignuća djece sa posebnim obrazovnim potrebama su u većini slučajeva uspješna i u okviru postavljenih ishoda;
- Na popravni ispit upućen je mali broj učenika.

Nedostaci:

- Kvalitativna analiza postignutih rezultata po predmetima na eksternoj provjeri znanja ne vrši se na odgovarajući način;
- Analiza postignuća učenika po klasifikacionim periodima na stručnim organima svodi se na tabelarne prikaze bez prijedloga mjera za poboljšanje uspjeha;
- Većina škola ne posvjećuje dovoljno pažnje kontinuiranom učešću učenika na višim nivoima takmičenja;
- Školska takmičenja održavaju se za manji broj predmeta ili samo u sportu, a plasman učenika za više nivoje takmičenja je skroman.

Preporuke:

- Raditi kvalitativnu analizu postignuća učenika na eksternoj provjeri znanja, i predložiti mjere za poboljšanje nivoa postignuća;
- Poslije svakog klasifikacionog perioda analizirati procenat prelaznosti i srednje ocjene po predmetima i na stručnim organima utvrđivati uzroke niskih postignuća i predložiti mjere za poboljšanje uspjeha;
- Raditi na motivisanju učenika i nastavnika za učešće na višim nivoima takmičenja;
- Nastojati da se školska takmičenja održavaju iz što više nastavnih predmeta i vannastavnih aktivnosti;
- Voditi ažurniju evidenciju o postignućima učenika u pedagoškoj dokumentaciji.

Prosječna ocjena za ovu ključnu oblast je 6,89.

5.8. Komentari i zaključci

Nadzorom u 2020. godini obuhvaćeno je deset osnovnih škola od kojih jedna velika gradska škola, tri prigradske škole srednje veličine (po broju učenika) i šest malih škola ruralnog područja.

Najbolje ocijenjena ključna oblast je *Etos ustanove (7,90)*, dok je najlošije ocijenjena oblast *Postignuća učenika (6,89)*.

Za oblast *Kvalitet upravljanja i rukovođenja* najbolje procijenjeni indikatori su Rad stručnih organa, Rad školskog/upravnog odbora i Program razvoja (u 80% slučajeva ovaj indikator je procijenjen *uspješno*, a u 20% slučajeva *veoma uspješno*), dok se kao najlošije procijenjen indikator može izdvojiti *Proces interne evaluacije rada* u kojem je zabilježena procjena na nivou *ne zadovoljava* u 10% ustanova, kao i nivo *zadovoljava* u 10%.

Opšta procjena kvaliteta oblasti *Kvalitet kadrovskih, materijalnih, tehničkih i bezbjednosnih uslova rada ustanove* procijenjena je na nivou *uspješan* u 70% škola. U 20% škola je *uglavnom uspješan*, a u 10% *zadovoljava*. Najbolje procijenjeni indikator je *Korišćenje raspoloživih resursa*, a najslabije *Sanitarno-higijenski uslovi*.

U oblasti *Etos ustanove* u 90% nadzorom obuhvaćenih ustanova procjena kvaliteta indikatora je na nivou *uspješno* i *veoma uspješno*. Najbolje procijenjen indikator je Poštovanje kućnog reda/pravila, dok je najslabije procijenjen indikator Uticaj podsticajnih mjera.

U oblasti *Podrška koju škola pruža učenicima* od devet indikatora, najbolje procijenjeni indikator je Podrška učenicima/djeci sa smetnjama u razvoju – 9,4 (veoma uspješno), dok je najslabije procijenjen indikator Podrška učenicima koji zaostaju u savladavanju gradiva – 6,9 (uspješno).

Najbolje procijenjen indikator za oblast *Saradnja sa roditeljima, drugim ustanovama i lokalnom zajednicom* je Saradnja sa roditeljima (30% veoma uspješno, 60% uspješno), dok je najslabije procijenjen indikator za posmatrani period Aktivnost Savjeta roditelja (30% zadovoljava, 50% uspješno i 20% veoma uspješno). Nijedan od posmatranih indikatora nema procjenu ne zadovoljava.

Najbolje procijenjeni indikatori u oblasti *Postignuća znanja i vještina učenika prema obrazovnim standardima učenika* su Vaspitna postignuća učenika, veoma uspješno u četiri škole (40%) i uspješno u šest škola (60%) i Postignuća na provjeri znanja i eksternoj provjeri znanja uspješno su procijenjena u svih deset škola (100%). Indikatori Postignuća učenika na višim nivoima takmičenja u 6 škola (60%) i Postignuća na školskom takmičenju u četiri škole (40%) procijenjena su sa zadovoljava.

Indikator Postignuća učenika sa posebnim obrazovnim potrebama procijenjen je u četiri škole (80%) uspješno i jednoj školi (20%) zadovoljava, a nije procijenjen u pet škola jer nije bilo učenika sa posebnim obrazovnim potrebama.

Zaključci:

Na osnovu prethodne analize potrebno je:

- unaprijediti proces interne evaluacije rada ustanova;
- poboljšati opšte tehničko-materijalne uslove, s akcentom na unapređenje sanitarno-higijenskih uslova;
- raditi na poboljšanju svih segmenata rada savjeta roditelja, kao i veće uključenosti roditelja u cjelokupni rad škole;
- redovno analizirati i poboljšati efekte dopunske nastave;
- intenzivnije uključiti učenike u školska takmičenja i ona koja se organizuju na višim nivoima.

6. KVALITET RADA SREDNJIH MJEŠOVITIH ŠKOLA I KVALITET RADA SREDNJIH STRUČNIH ŠKOLA

Utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama tipa srednje mješovite škole i srednje stručne škole izvršen je samo u po jednoj školi, kao što je navedeno u Spisku nadzoranih ustanova ovog Izvještaja (str. 7).

Kako su na sajtu Zavoda za školstvo (www.zzs.gov.me) dati detaljni izvještaji o utvrđivanju kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada za svaku ustanovu posebno, ovdje nijesu navedeni podaci o kvalitetu rada ove dvije ustanove.

7. UPOREDNA ANALIZA 2019. I 2020. GODINE

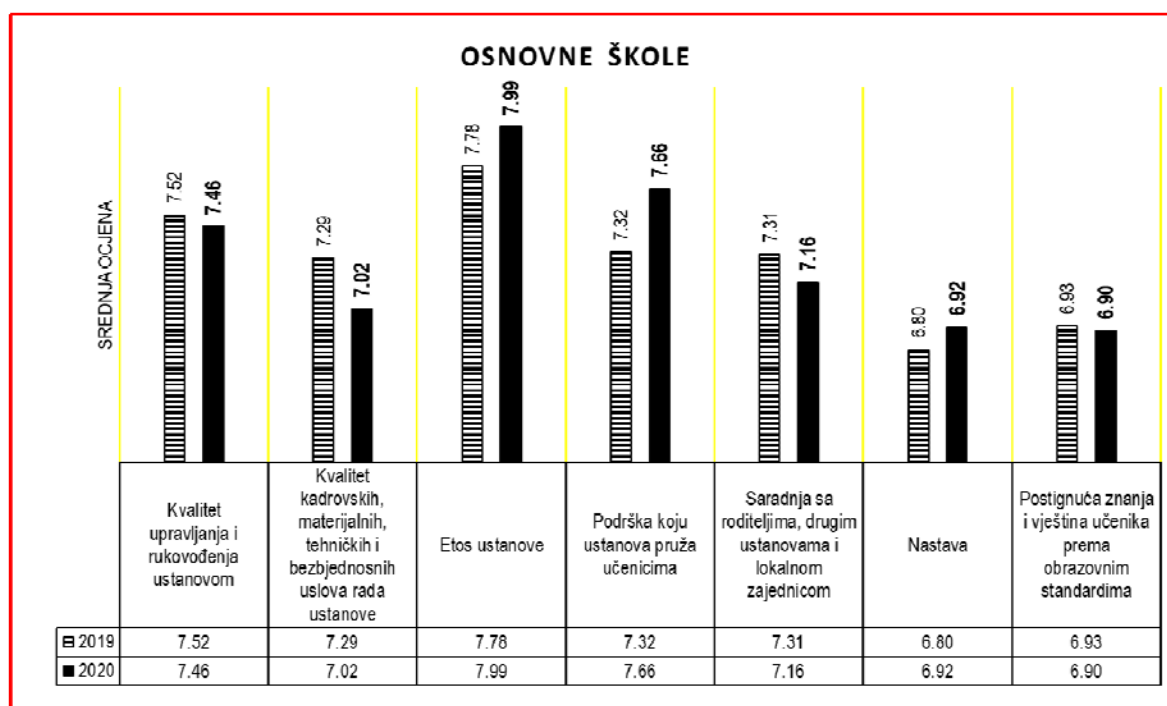
Prilikom komparacije kvaliteta rada ustanova, često se može uočiti izvjesno, pa i značajno odstupanje u pogledu dobijenih rezultata o ostvarenosti ključnih oblasti, odnosno indikatora. Jedan od glavnih razloga je zakonski okvir, prema kome se nadzor vrši svake četiri godine, dakle po redosljedu, što bitno usložnjava definisanje poželjne strukture uzorka, koji treba dosljedno da odražava broj, veličinu i zastupljenost ustanova prema njihovim karakteristikama (broj učenika, teritorijalna zastupljenost, gradske, prigradske i seoske škole, i sl).

Osnovne škole

U posmatranom, uporednom periodu (2019. i 2020) došlo je do značajnog poboljšanja srednje ocjene u ključnoj oblasti *Podrška koju koju ustanova pruža učenicima*. U ovoj oblasti srednja ocjena u 2019. godini je bila 7,32 a u 2020. godini je 7,66 što je poboljšanje od 0,34 ili 5%.

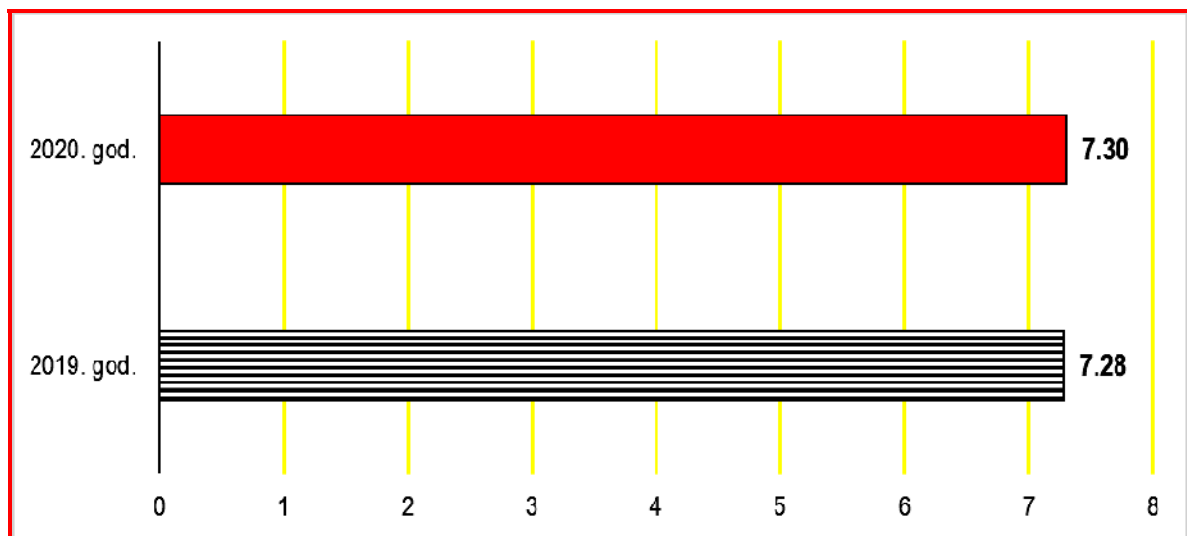
Poboljšanje je uočeno u ključnim oblastima:

- *Etos ustanove* za 0,21 ili 3 % i
- *Nastava* za 0,12 ili 2 %.

U ostalim ključnim oblastima došlo je do smanjenja srednje ocjene i to:

- *Postignuća znanja i vještina učenika prema obrazovnim standardima* je manja za 0,03 ili manje od 1%,
- *Kvalitet upravljanja i rukovođenja ustanovom* je manja za 0,06 ili 1%,
- *Saradnja sa roditeljima, drugim ustanovama i lokalnom zajednicom* je manja za 0,15 ili 2%,
- *Kvalitet kadrovskih, materijalnih, tehničkih i bezbjednosnih uslova rada ustanove* je manja za 0,27 ili 4%.

Ukupno gledajući, srednja ocjena u osnovnoškolskom nivou obrazovanja je neznatno veća – za manje od 1 % (7,28 u 2019. godini i 7,30 u 2020).

Na osnovu uporedne analize rada ustanova za prethodne dvije godine, može se konstatovati da po ključnim oblastima kvaliteta rada osnovnih škola nema značajnih odstupanja u odnosu na 2019. godinu.

Vaspitno-obrazovni rad u osnovnim školama, prema uporednoj analizi 2019–2020. godina, ima sljedeća obilježja kvaliteta: poboljšanje srednje ocjene *Podrške koju ustanova pruža učenicima* (+ 5%), *Etosa ustanove* (+3%) i *Nastave* (+ 2%) u odnosu na prethodnu godinu; izvjesni pad srednje ocjene kvaliteta *Postignuća, znanja i vještina učenika* (manje od 1%), *Upravljanja i rukovođenja ustanovom* (- 1%), *Saradnja sa roditeljima, drugim ustanovama i lokalnom zajednicom* (- 2%) i *Kvalitet kadrovskih, materijalnih, tehničkih i bezbjednosnih uslova rada ustanove* (- 4).

Da bi se pravilno i jasno sagledali navedeni rezultati u uporednoj analizi treba imati u vidu činjenicu da Odsjek za utvrđivanje kvaliteta definiše uzorak za eksternu evaluaciju na osnovu zakonskog okvira (Opšti zakon o obrazovanju) prema kome se ustanove evaluiraju svake četiri godine, dakle, po redosljedu. Na taj način, zbog nesrazmjerne zastupljenosti broja i veličine ustanova u protekle dvije godine u realizaciji plana nadzora došlo se do ovakvih rezultata, odnosno promjene srednje ocjene kvaliteta za navedene vrste obrazovanja.

Ovakvi rezultati na osnovu uporedne analize ukazuju da je jedan od glavnih razloga identifikovanih promjena kvaliteta u definisanju pravilnog uzorka koji treba dosljedno da odražava broj, veličinu i zastupljenost ustanova prema njihovim važnim obilježjima (broj učenika, regionalna zastupljenost, gradske, prigradske i seoske škole...), što se pri postojećim zakonskim rješenjima teško može dosljedno obezbijediti.

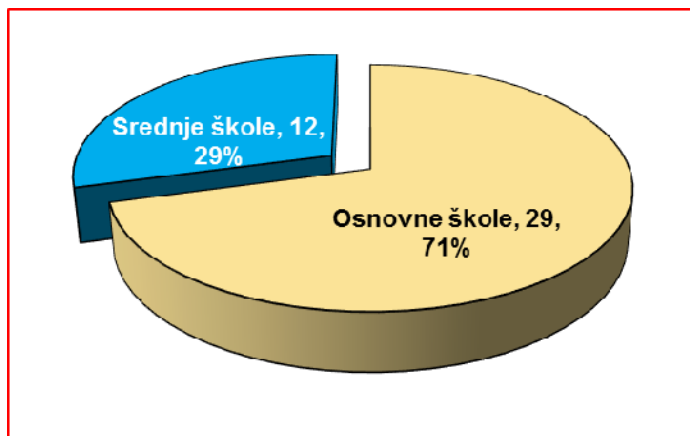
II. KVALITET RADA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA U USLOVIMA ORGANIZACIJE NASTAVE NA DALJINU

Ovaj dio Izvještaja odnosi se na kvalitet rada obrazovno-vaspitnih ustanova u uslovima pandemije, odnosno – u uslovima organizacije nastave na daljinu. Navode se: osnovna statistika, evaluirane ključne oblasti i standardi kvaliteta, pregled postignuća, kvalitet obrazovno-vaspitnog rada škola, srednje vrijednosti indikatora i raspodjela indikatora po standardima kvaliteta po tipovima nadzorisanih ustanova (osnovne i srednje škole) i zaključna razmatranja.

8. Osnovna statistika

Odsjek za utvrđivanje kvaliteta Zavoda za školstvo je od 1. do 12. juna 2020. godine realizovao utvrđivanje kvaliteta u 41 obrazovno-vaspitnoj ustanovi:

- 29 osnovnih škola (71%),
- 12 srednjih škola (29%).

9. Evaluirane ključne oblasti i standardi kvaliteta

Utvrđivanje kvaliteta rada osnovnih i srednjih škola u uslovima organizacije nastave na daljinu urađeno je za **tri ključne oblasti** iskazane preko **14 standarda kvaliteta** i **90 indikatora**:

Ključna oblast 1. NASTAVA I UČENJE

Standard 1.1. Planiranje je u skladu sa zahtjevima kurikuluma (6 indikatora)

Standard 1.2. Nastavnik uspješno učestvuje u realizaciji NnD (7 indikatora)

Standard 1.3. NnD je prilagođena razvojnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika i usmjerena je na ostvarivanje ishoda učenja (7 indikatora)

Standard 1.4. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje znanja učenika je redovno i javno i ima razvojnu funkciju (8 indikatora)

Ključna oblast 2. KVALITET UPRAVLJANJA I RUKOVOĐENJA ŠKOLOM

Standard 2.1. Direktor efikasno planira i koordinira sve aktivnosti realizacije NnD i/ili onlajn nastave kao (moguće) alternative i iznuđene zamjene za redovan nastavni proces (9 indikatora)

Standard 2.2. Direktor uspješno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi (7 indikatora)

Standard 2.3. IKT koordinator koordinira aktivnostima u toku pripreme i realizacije onlajn nastave (5 indikatora)

Standard 2.4. Odjeljenjski starješina uspješno učestvuje u organizaciji NnD (9 indikatora)

Standard 2.5. Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja (6 indikatora)

Standard 2.6. Škola je u uslovima organizacije NnD obezbijedila kontinuitet u učenju, praćenje napredovanja i mogućnost ocjenjivanja (8 indikatora)

Standard 2.7. Direktor stvara podsticajno okruženje za učenje, profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih (5 indikatora)

Ključna oblast 3. PODRŠKA KOJU ŠKOLA PRUŽA UČENICIMA

Standard 3.1. U školi se učenicima pruža podrška u učenju (4 indikatora)

Standard 3.2. Škola razvija saradnju i promoviše rezultate na svim nivoima (5 indikatora)

Standard 3.3. Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika (4 indikatora)

Kvalitet rada škole je procijenjen/ocijenjen bodovima koji odgovaraju opisnim ocjenama, tako da se ostvarenost standarda iskazuje opisnim ocjenama na četvorostepenoj skali:

- *U potpunosti ostvaren standard* (prisutno više od 85% indikatora)
- *Dobro ostvaren standard* (prisutno 51-85% indikatora)
- *Djelimično ostvaren standard* (prisutno više od 20-50% indikatora)
- *Neostvaren standard* (prisutno manje od 20% indikatora)

Prilikom utvrđivanja kvaliteta korišćen je *Protokol za utvrđivanje kvaliteta rada škola u uslovima organizacije NnD*. Ključne oblasti su procjenjivane na osnovu standarda i indikatora, uz navođenje izvora procjene, procjene nivoa pristupstva indikatora (od jedan do tri), na osnovu komentara, preporuka i procjene nivoa ostvarenosti standarda.

Utvrđivanje kvaliteta rada u školama realizovano je u periodu od 1. do 12 juna 2020. godine u prisustvu uprave škole, najčešće direktora, stručnih saradnika, ICT koordinatora, nastavnika različitih struktura (razredna nastava, predmetna nastava, odjeljenjske starješine, predsjednici stručnih aktiva...) i, u nekim školama, roditelja učenika.

Izvori procjene kvaliteta bili su razgovori sa članovima kolektiva, zatim uvid u školsku dokumentaciju, uvid u elektronske materijale (e-platforme i viber komunikaciju) koje su nastavnici realizovali u vrijeme organizacije NnD, u internu evidenciju nastavnika i učeničke radove, kao i sajtove i fejsbuk stranice škola.

10. Spisak nadzoranih škola (01 – 12. juna 2020)

U periodu 01-12. juna 2020. godine utvrđen je kvalitet obrazovno-vaspitnog rada u uslovima organizacije NnD za 41 školu:

– 29 osnovnih škola

1	JU OŠ "Aleksa-Bečo Đilas"	B.Polje
2	JU OŠ "Vladislav Sl. Ribnikar"	B.Polje
3	JU OŠ "Jugoslavija"	Bar
4	JU OŠ "Meksiko"	Bar
5	JU OŠ "Aleksa Đilas Bečo"	Mojkovac
6	JU OŠ "Milovan Rakočević"	Mojkovac
7	JU OŠ "Radomir Rakočević"	Mojkovac
8	JU OŠ "Mileva Lajović-Lalatović"	Nikšić
9	JU OŠ "Olga Golović"	Nikšić
10	JU OŠ "21. maj"	Podgorica
11	JU OŠ "Božidar Vuković Podgoričanin"	Podgorica
12	JU OŠ "Branko Božović"	Podgorica
13	JU OŠ "Dr Dragiša Ivanović"	Podgorica
14	JU OŠ "Maksim Gorki"	Podgorica
15	JU OŠ "Marko Miljanov"	Podgorica
16	JU OŠ "Milan Vukotić"	Podgorica
17	JU OŠ "Milorad-Musa Burzan"	Podgorica
18	JU OŠ "Oktoih"	Podgorica
19	JU OŠ "Pavle Rovinski"	Podgorica
20	JU OŠ "Radojica Perović"	Podgorica
21	JU OŠ "Savo Pejanović"	Podgorica
22	JU OŠ "Štampar Makarije"	Podgorica
23	JU OŠ "Vladimir Nazor"	Podgorica
24	JU OŠ "Vuk Karadžić"	Podgorica
25	JU OŠ "Sutjeska"	Podgorica
26	JU OŠ "25. maj"	Rožaje
27	JU OŠ "Mustafa Pećanin"	Rožaje
28	JU OŠ "29. novembar"	Tuzi
29	JU OŠ "Mahmut Lekić"	Tuzi

– 12 srednjih škola (5 gimnazija, 1 SMS i 6 SSS)

1	JU Gimnazija "25. maj"	Tuzi
2	JU Gimnazija "Miloje Dobrašinović"	Bijelo Polje
3	JU Gimnazija "Niko Rolović"	Bar
4	JU Gimnazija "Slobodan Škerović"	Podgorica
5	JU Gimnazija "Stojan Cerović"	Nikšić
6	JU Srednja ekonomsko-ugostiteljska škola	Bar
7	JU Srednja građevinsko-geodetska škola "Marko Radević"	Podgorica
8	JU Srednja hemijsko-tehnološka škola "Spasoje Raspopović"	Podgorica
9	JU Srednja mješovita škola "Vuksan Đukić"	Mojkovac
10	JU Srednja stručna škola "Ivan Uskoković"	Podgorica
11	JU Srednja stručna škola	Bijelo Polje
12	JU Srednja stručna škola	Rožaje

11. Pregled postignuća po nivoima

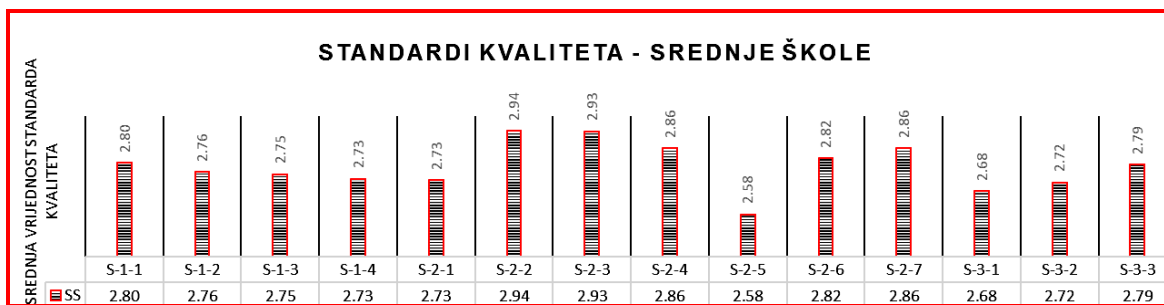
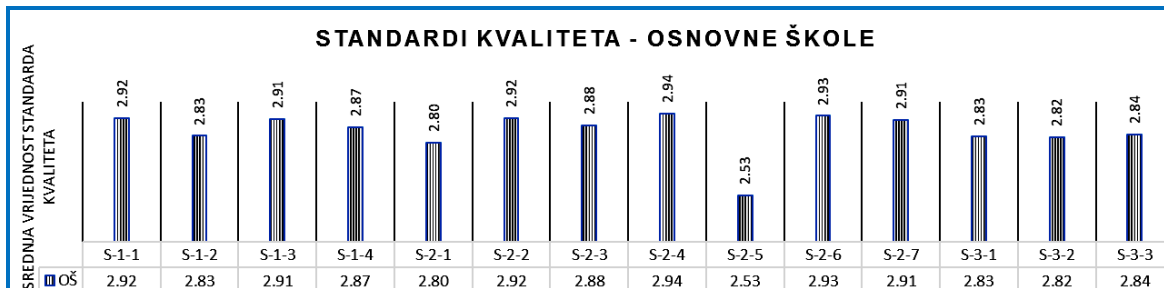
Svaki standard kvaliteta sadrži određen broj indikatora koju su vrednovani i procijenjeni na skali od 1 do 3. Na osnovu procjene indikatora prilikom utvrđivanja kvaliteta rada osnovnih i srednjih škola određene su srednje vrijednosti standarda kvaliteta.

Standard	Srednja vrijednost standarda		
	Osnovne škole (OŠ)	Srednje škole (SŠ)	Ukupno
S-1-1	2.92	2.80	2.89
S-1-2	2.83	2.76	2.81
S-1-3	2.91	2.75	2.87
S-1-4	2.87	2.73	2.83
S-2-1	2.80	2.73	2.77
S-2-2	2.92	2.94	2.93
S-2-3	2.88	2.93	2.90
S-2-4	2.94	2.86	2.92
S-2-5	2.53	2.58	2.54
S-2-6	2.93	2.82	2.91
S-2-7	2.91	2.86	2.90
S-3-1	2.83	2.68	2.79
S-3-2	2.82	2.72	2.79
S-3-3	2.84	2.79	2.83

Procjene standarda kvaliteta:

- za osnovne škole,
- za srednje škole,
- ukupno (za osnovne i srednje škole),

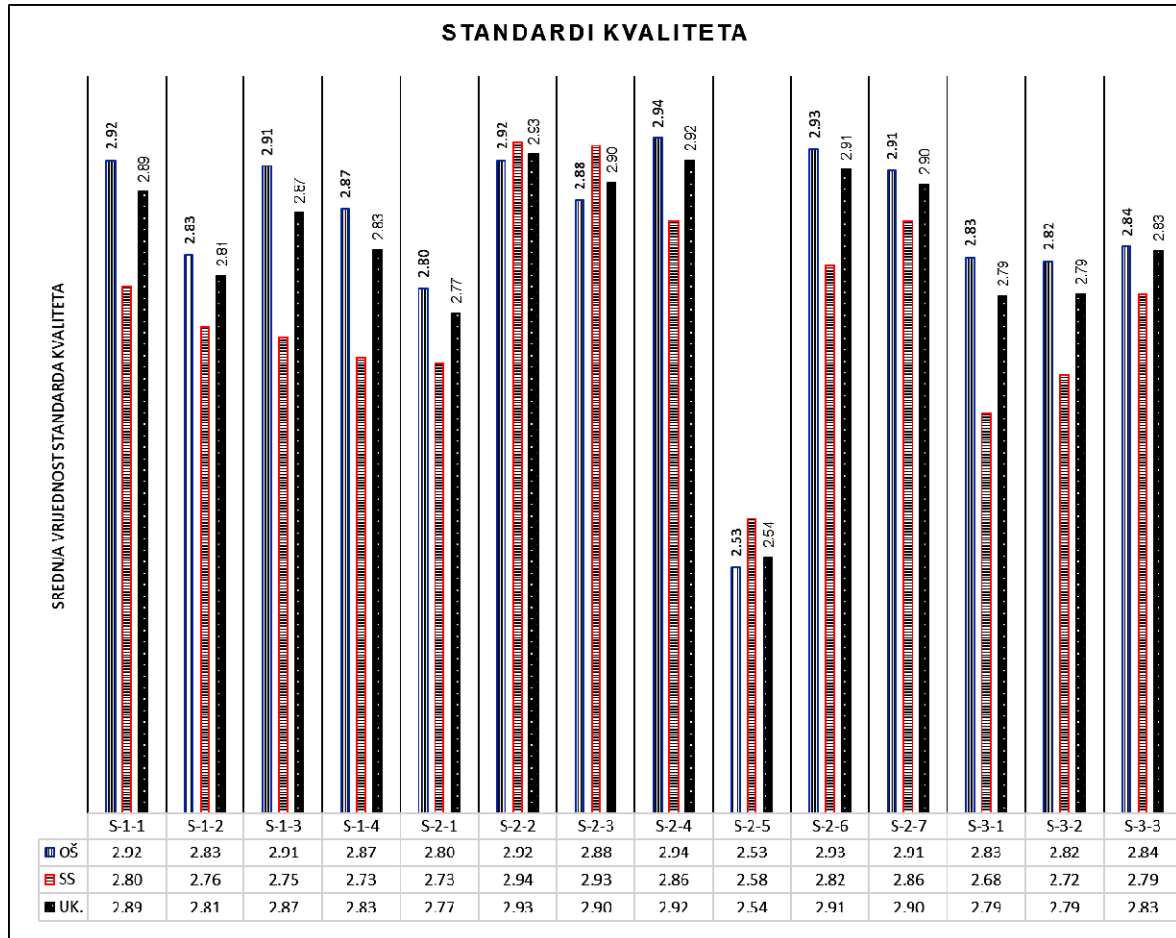
navedeni su u tabeli, a prikazani su i odgovarajući histogrami raspodjele srednjih vrijednosti standarda kvaliteta.

Svi standardi za škole su u najpovoljnijoj četvrtini mogućih vrijednosti, odnosno – u intervalu od 2,50 do 3,00.

Najgore procijenjen standard za osnovne i za srednje škole je standard 2.5. *Direktor obezbeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja.*

Za osnovne škole je najbolje procijenjen standard 2.4. *Odjeljenjski starješina uspješno učestvuje u organizaciji NnD, a za srednje škole – standard 2.2. Direktor uspješno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.*

Ukupno, za osnovne i srednje škole zajedno, najgore procijenjen standard je standard 2.5. *Direktor obezbeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja, dok je najbolje procijenjen standard 2.2. Direktor uspješno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.*

Interesantno je da su oba standarda iz iste ključne oblasti (2. Kvalitet upravljanja i rukovođenja školom). Očigledno je da je organizaciji rada i upravljanju procesima dat prioritet u odnosu na organizaciju i rukovođenje evaluatorskih i analitičkih aktivnosti.

12. Kvalitet obrazovno-vaspitnog rada osnovnih škola u uslovima organizacije NnD

Ključna oblast 1 – NASTAVA I UČENJE

Standard 1.1. Planiranje je u skladu sa zahtjevima kurikuluma

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 6 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.1.1. Nastavnik planira realizaciju predmetnog programa u skladu sa ishodima učenja, a za učenike s posebnim obrazovnim potrebama u skladu sa IROP-om.				
Prisutnost indikatora	m ⁴	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 1.1.2. Nastavnik planira različite oblike podrške učenicima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	25
%	3	0	10	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 1.1.3. Nastavnik se redovno priprema za neposrednu realizaciju nastave u skladu s didaktičkim principima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	25
%	3	0	10	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 1.1.4. Nastavnik priprema interne pisane ili e-materijale za učenike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 1.1.5. Nastavnik prilagođava interne materijale u skladu s IROP-om za učenike s posebnim obrazovnim potrebama				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	1	1	24
%	10	3	3	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.88				
Indikator 1.1.6. Nastavnik radi osvrt na realizaciju ishoda učenja				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	25
%	10	0	3	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				

⁴ m – nedostaje vrijednost, odnosno – indikator iz objektivnih razloga nije procijenjen

Ovaj standard je praktično u svim školama u potpunosti ostvaren, a naročito su dobro procijenjeni indikatori koji se odnose na planiranje realizacije predmetnog programa (u 93% škola) i na pripremu internih pisanih ili e-materijala za učenike (u 97% škola).

Nastavnici su uglavnom dostavljali sedmične planove i izvještaje upravi škole. Pripreme nastavnika su prilagođene izvođenju NnD. Posebno su rađeni planovi i izvještaji za RE populaciju i posebno za djecu sa posebnim potrebama. Na nivou stručnih aktiva predmetni planovi su redukovani u skladu sa smjernicama⁵ Ministarstva prosvjete, a neki su u potpunosti realizovani. Osvrt na realizaciju nastavnici su petkom dostavljali predsjednicima stručnih aktiva. Nastavnici su najčešće zadatke davali nakon TV časova *Uči doma* trudeći se da se aktivnosti ne podudaraju sa drugim nastavnim predmetima. Nastavnici daju podršku učenicima i van rasporeda. Izvještaji stručnih aktiva (razredna nastava, matematika, engleski jezik, fizika, muzička kultura) koji su dati na uvid su sadržajni i analitični. Materijali za učenike sa IROP-om postavljeni su u folder koji je bio vidljiv samo njima i njihovim roditeljima i na taj način se vodilo računa o njihovoj privatnosti. Nastavnici su kao problem prilikom planiranja NnD istakli neusklađenost svojih godišnjih planova rada sa sadržajima koji su emitovani u okviru projekta *Uči doma*. Za niže razrede, učiteljice su formirale grupe sa roditeljima i na taj način organizovale nastavu. Nastavnici su uglavnom uredno vodili pedagošku dokumentaciju.

Selektovani sadržaji su metodički prilagođeni stepenu upotrebe i zahtjevima IKT alata, potrebama učenika, prevladavanjem kritičkog mišljenja i kreativnosti koja se prepoznava u različitim aktivnostima: mapa uma, drvo problema, matrica pitanja, asocijacije, rad u paru/grupi, projektni rad potkrijepljen fotodokumentacijom, odabir zadataka po nivou znanja i sl. Učenici su osmišljavali i realizovali male oglede kod kuće. Predstavljali ih preko Google classroom-a, FB stranice škole i You Tube kanala. U procesu vrednovanja postignuća korišćene su tabele, uključujući i samovrednovanje što je bilo dostupno i roditeljima. U nekim školama organizovana su takmičenja iz pojedinih predmeta (na FB stranici škole), a učenici su nagrađivani pohvalama i zahvalnicama. Na žalost dijela nastavnika nijesu korišćene sve dostupne alatke za realizaciju NnD. Tokom snimanja TV sadržaja evidentan je ozbiljan problem neusaglašenosti realizacije predmetnih programa, što je za posljedicu imalo bitno različit individualan odnos nastavnika prema procesu realizacije predmetnog plana rada.

Manji broj nastavnika (oko 5%) nije redovno planirao časove za NnD niti podnosio izvještaj o realizaciji ovakvog vida nastave.

Vršen je selektivni pristup nastavnim temama/sadržajima prema obimu i dubini sadržaja, nivou znanja. Uključen je obavezni i dodatni (neobavezni) dio koji je bio u funkciji motivacije, naročito pasivnih učenika. U saradnji sa pedagoško-psihološkom službom, nastavnici registruju psihološka stanja i raspoloženja učenika (nervozan, razdražljiv, koncentrisan), a sve u cilju kvalitetnije realizacije planiranog. Online nastavni proces je bio u funkciji kreativnosti i osamostaljivanja učenika u radu kroz razvijanje analitičkog i kritičkog duha. Svaki scenario za čas je bio strukturiran sa znatno fleksibilnijom ulogom nastavnika i razgranatom korelacijom, što svjedoči o integrativnom pristupu nastavi. Nastavnici su pisali izvještaje o radu na dnevnom nivou, analitički i kritički fokusirani na obrađene nastavne sadržaje i eventualno probleme sa kojima su se suočavali u toku realizacije.

Preporuka

Godišnje planove rada za pojedine predmete treba usaglasiti na nivou obrazovnog sistema Crne Gore.

5

- Ministarstvo prosvjete, **Smjernice osnovnim i srednjim školama o organizaciji nastave na daljinu**, Br.: 10301-011/20-1774/1 od 20. 03. 2020. godine, Podgorica
- Ministarstvo prosvjete, **Uputstvo o provjeri znanja i postignuća učenika u IV klasifikacionom periodu za školsku 2019/2020. godinu u osnovnim školama**, Br.: 10401-011/20-1937 od 28. 04. 2020. godine, Podgorica

Standard 1.2. Nastavnik uspješno učestvuje u realizaciji NnD

Standard je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.2.1. Nastavnik je obavijestio učenike o načinu realizacije NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	29
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 1.2.2. Nastavnik je formirao grupu za komunikaciju sa učenicima odjeljenja (za svako odjeljenje u kojem izvodi NnD).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	29
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 1.2.3. Nastavnik kreira virtualne učionice za svoj predmet u skladu sa rasporedom časova.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	11	17
%	3	0	38	59
Srednja vrijednost indikatora: 2.61				
Indikator 1.2.4. Nastavnik realizuje onlajn časove u realnom vremenu u virtualnoj učionici, a u skladu sa rasporedom časova i sistemom smjena (održavanja onlajn časova u terminima časova redovne nastavi).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	1	15	13
%	0	3	52	45
Srednja vrijednost indikatora: 2.41				
Indikator 1.2.5. Nastavnik kontinuirano daje podršku učenicima ukoliko imaju teškoća da pristupe virtualnoj učionici i ispune svoje zadatke.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	26
%	0	0	10	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.90				
Indikator 1.2.6. Nastavnik u dogovorenim terminima komunicira sa učenicima odjeljenja u kojima realizuje nastavu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 1.2.7. Nastavnik redovno vodi pedagošku evidenciju i periodično dostavlja izvještaj školi, odnosno odjeljenjskom starješini.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				

Kod ovog standarda u svim školama najbolje su procijenjeni indikatori koji se odnose na obavještanje učenika o načinu realizacije NnD i formiranje grupa za komunikaciju sa učenicima (100%). Što se tiče kreiranja virtualne učionice za pojedinačne predmete u skladu sa rasporedom časova, ovaj indikator je djelimično dostignut u 38% škola. Takođe, indikator koji se odnosi na realizaciju časova u realnom vremenu u virtualnoj učionici, a u skladu sa rasporedom časova i sistemom smjena, djelimično je ostvaren u 52% škola. Razlozi djelimične ostvarenosti opisani su u komentarima.

Škole su koristile Zoom, Viber grupe, Google classroom, sajt škole, mail... Neke škole nemaju svoj e-portal, a ponegdje su škole osjetile potrebu da u narednom periodu kreiraju svoje e-portale. S druge strane, neke škole ističu da se nedostatak ovog vida nastave ogleda u nepostojanju jedinstvene školske platforme jer su nastavnici za NnD koristili različite oblike e-komunikacije sa učenicima.

U određenom broju škola nije bilo moguće realizovati NnD u skladu sa rasporedom časova i sistemom smjena. Zbog tehničkih ograničenja učenika rijetko je ostvarivana interakcija u realnom vremenu, već sa izvjesnim zakašnjenjem. Strogo pridržavanje školskog rasporeda nije se pokazalo efikasnim, ali su učenici dobijali blagovremene informacije o rasporedu časova i terminima postavljanja nastavnog materijala. U određenom broju škola NnD najviše se realizovala preko Viber aplikacije. Na početku realizacije NnD u nekim školama bilo je poteškoća sa Internetom (u školama u kojima većina učenika živi u ruralnom području). Neke škole nalaze se u krajevima gdje je prisutan problem čestog nestajanja struje, a više od 50% djece nema kompjuter. Nije rijetkost da u porodicama sa više djece školskog uzrasta postoji samo jedan pametni telefon.

Jedan od prijedloga škola bio je da se upis prvaka i ubuduće realizuje elektronskim putem.

Neki nastavnici razredne nastave koristili su i svoje privatne sajtove. Istaknut je značaj korišćenja Zoom aplikacije za uspostavljanje interaktivnosti u nastavi. Sadržaji iz pojedinih predmeta koji su emitovani na TV predstavljaju odličan resurs za nastavu, dok iz pojedinih predmeta nije bilo snimljenih časova.

Tokom trajanja NnD ostvorena je bolja saradnja unutar stručnih aktiva, među kolegama, između učenika i nastavnika, kao i između roditelja i nastavnika. Neke škole namjeravaju da određene vidove nastave u redovnim uslovima (dopunska) izvode na daljinu.

Stariji nastavnici su se teže prilagodili novonastaloj situaciji – NnD. Imali su poteškoća u korišćenju IK tehnologije. Rad sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama u nekim školama su realizovali asistenti. Nastavnici su naveli da im je ovakav rad značajno produžio radno vrijeme u odnosu na redovnu nastavu.

Učenici su imali časove u dogovoreno vrijeme nakon TV predavanja. Posebno se vodilo računa o opterećenosti učenika, sa akcentom na sadržaje bitne za sljedeći razred. Za sve nedoumice i dodatna objašnjenja roditeljima je data mogućnost da sa nastavnicima kontaktiraju putem telefona.

Škole su saradivale sa roditeljima i stručnim službama resursnih centara u onim slučajevima gdje učenici iz objektivnih razloga nijesu mogli da pristupe e-komunikaciji. Odabrani nastavni materijal je prosljeđivan Viber aplikacijom roditelju/učeniku ili su fizički direktno dostavljani roditelju/učeniku. Pedagoško-psihološka služba je ostvarila saradnju sa stručnim službama resursnog centra s obzirom na jedan teži slučaj s poremećajima u ponašanju, na isti način dostavljala nastavni materijal, a u cilju ostvarivanja kontinuiteta u realizaciji nastavnog procesa. Nastavnici su vodili pedagošku svesku ili e-portfolio za kontinuirano praćenje i vrednovanje učenika na sedmičnom nivou, a odjeljenjske starješine su petnaestodnevno sumativno sačinjavale izvještaje koje su prosljeđivani upravi škole.

Preporuke

- Treba napraviti bazu TV sadržaja za sve što je urađeno;
- Treba organizovati okrugli sto/seminar/savjetovanje, kako bi se predstavili izazovi online nastave koji mogu biti korisni i funkcionalni u redovnoj nastavi, istakle prednosti, nedostaci;
- Planirati obuku nastavnika i učenika za korišćenje e-platforne, naročito za nastavnike s niskim stepenom informtičke pismenosti;
- Formirati jasne kriterijume ocjenjivanja učenika tokom procesa NnD;
- Unaprijed upoznati škole sa planom časova koji će biti snimljeni;
- Gdje je moguće, NnD realizovati u realnom vremenu, po ustaljenom rasporedu;
- Uraditi analizu u školama i precizne statističke podatke koliko domaćinstava ima raspoložive tehnološke resurse u vidu opreme (računari, tableti, pametni telefoni i pristup internetu), i koliko roditelji posjeduju znanja i vještine da budu podrška djeci u praćenju online nastave;
- Pružiti pomoć školama pri postavljanju e-platforne koje mogu poslužiti nastavnicima za rad sa učenicima u svrhu dijeljenja materijala (video i audio materijali, prezentacije, testovi za vježbu, kvizovi znanja i sl.), domaćih zadataka, čak i elektronskog testiranja u školskim uslovima;
- Iako je u sklopu projekta *Uči doma* za veoma kratko vrijeme snimljen i učenicima prezentovan nastavni materijal za četvrti klasifikacioni period, o kvalitetu materijala i izboru predavača se sa vremenske distance može diskutovati. Mišljenja smo da je Ministarstvo prosvjete brzo reagovalo, ali bi u nekom budućem periodu bilo poželjno uključiti veći broj škola i, u komunikaciji sa direktorima, pronaći najbolja rješenja pri izboru nastavnika koji imaju i znanje i harizmu da se nađu pred kamerama i na pravi način prezentuju gradivo;
- Ukoliko bi se ponovo ukazala potreba za snimanjem TV sadržaja, treba predvidjeti prilagođene sadržaje i za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama;
- Pružiti pomoć i podršku socijalno ugroženim porodicama koje nemaju tehničke mogućnosti da prate online nastavu.

Standard 1.3. NnD je prilagođena razvojnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika i usmjerena je na ostvarivanje ishoda učenja.

Standard 1.3. je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.3.1. Čas je strukturiran u skladu sa didaktičko-metodičkim zahtjevima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	12	0	0	17
%	41	0	0	59
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 1.3.2. Nastavnik je dao učenicima uputstva za vježbanje, izradu domaćih zadataka, pisanje eseja, izradu prezentacija i drugih radova.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 1.3.3. Aktivnosti učenja su usmjerene na ostvarivanje ishoda časa.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	2	23
%	14	0	7	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				

Indikator 1.3.4. Nastava je usmjerena na razvoj strategija učenja, kritičkog mišljenja, istraživačkog duha i kreativnosti učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	5	19
%	17	0	17	66
Srednja vrijednost indikatora: 2.79				
Indikator 1.3.5. Nastavnik kreira situacije u kojima učenici povezuju znanja iz različitih predmeta i uočavaju mogućnost njihove primjene u svakodnevnom životu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	5	20
%	14	0	17	69
Srednja vrijednost indikatora: 2.80				
Indikator 1.3.6. Nastavnik organizuje učenje uvažavajući razlike u saznojnom, afektivnom, socijalnom i psihomotornom potencijalu učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	0	27
%	7	0	0	93
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 1.3.7. Nastavnik stvara podsticajnu klimu u virtualnoj učionici razvijanjem međusobnog povjerenja, poštovanja i saradnje.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	2	22
%	17	0	7	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				

U okviru praćenja prilagođenosti NnD razvojnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika i usmjerenosti na ostvarivanje ishoda učenja, uočeno je:

- da je nastavni proces uspješno organizovan uvažavanjem sazajnih, afektivnih i psihomotornih potencijala učenika (93% posjećenih škola). Nastavnici su davali odgovarajuća uputstva za vježbanje, izradu domaćih zadataka i prezentacija, pisanje eseja i drugih radova (97% posjećenih škola);
- u toku posjete školama, tim nadzornika iz objektivnih razloga nije mogao u potpunosti procijeniti pojedine aspekte NnD (didaktičko-metodička struktura časa nije procijenjena u 41% posjećenih škola);
- tokom NnD date su preporuke da se prate TV sadržaji, budući da većina škola nema sopstvenu e-platformu.

Tokom NnD date su preporuke da se prate TV sadržaji, budući da većina škola nema sopstvenu e-platformu.

Nastava je upotrebom različitih digitalnih alatki prilagođena potrebama i mogućnostima učenika u pravcu ostvarivanja planiranih ishoda učenja.

Nastavnici su pokazali visok stepen profesionalne odgovornosti pronalazeći najbolja rješenja za realizaciju nastave uz korišćenje sopstvene informatičke opreme.

Prilikom realizacije NnD nastao je obiman i raznovrstan didaktički materijal u kome se prepoznaju primjeri dobre prakse.

Standard 1.4. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje znanja učenika je redovno i javno i ima razvojnu funkciju.

Standard je procijenjen na osnovu 8 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.4.1. Nastavnik koristi alate u e-platforni u cilju objektivne provjere znanja i praćenja realizacije ishoda učenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	1	6	19
%	10	3	21	66
Srednja vrijednost indikatora: 2.69				
Indikator 1.4.2. Nastavnik redovno prati i vrednuje postignuća učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 1.4.3. Nastavnik pruža učeniku blagovremenu povratnu informaciju o njegovim postignućima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 1.4.4. Nastavnik primjenjuje utvrđene kriterijume ocjenjivanja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	4	22
%	10	0	14	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.85				
Indikator 1.4.5. Nastavnik pruža učeniku odgovarajuću podršku u skladu s njegovim postignućima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 1.4.6. Ocjenjivanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama je u skladu s IROP-om.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	1	24
%	14	0	3	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				
Indikator 1.4.7. Nastavnik je upoznao učenike sa jasnim kriterijumima ocjenjivanja usaglašenim na nivou stručnog aktiva.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	6	19
%	14	0	21	66
Srednja vrijednost indikatora: 2.76				
Indikator 1.4.8. Ocjenjivanje učenika u toku realizacije NnD je usklađeno sa Uputstvom Ministarstva prosvjete.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	26
%	0	0	10	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.90				

U okviru praćenja, vrednovanja i provjeravanja znanja učenika tokom NnD, tim nadzornika uočio je sljedeće:

- da su nastavnici redovno pratili i vrednovali postignuća učenika (93% posjećenih škola); pružali učenicima blagovremenu povratnu informaciju o njihovim postignućima (97% posjećenih škola); pružali učenicima odgovarajuću podršku u skladu sa njihovim postignućima (93% posjećenih škola);
- ocjenjivanje učenika tokom realizacije NnD bilo je usklađeno sa Uputstvom Ministarstva prosvjete (prisutno u 90% i djelimično prisutno u 10% posjećenih škola);
- iz objektivnih razloga je teško bilo pratiti primjenu utvrđenih kriterijuma ocjenjivanja u 10% posjećenih škola.

Nastavnici su redovno pratili i vrednovali postignuća učenika i pružali im blagovremenu povratnu informaciju i podršku.

Kriterijumi ocjenjivanja prilagođeni su uputstvima Ministarstva prosvjete – bili su blaži u odnosu na redovnu nastavu, što je uticalo na motivaciju učenika.

Ključna oblast 2 - UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM

Standard 2.1. Direktor efikasno planira i koordinira sve aktivnosti realizacije NnD i/ili onlajn nastave kao (moguće) alternative i iznuđene zamjene za redovan nastavni proces.

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 9 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.1.1. Škola ima obezbijedene tehničke uslove (e-platforma, oprema, internet konekcija), pozitivnu klimu za rad, obuku za nastavnike i učenike za korišćenje e-platforme za realizaciju nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	1	10	16
%	7	3	34	55
Srednja vrijednost indikatora: 2.56				
Indikator 2.1.2. Škola promovise NnD u cilju pripreme za eventualne buduće situacije zatvaranja škola ili iznuđene zamjene za djelove redovnog nastavnog procesa.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	6	0	7	16
%	21	0	24	55
Srednja vrijednost indikatora: 2.70				
Indikator 2.1.3. Škola je dala uputstva učenicima koji nemaju pristup internetu na koji način će učestvovati u realizaciji NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 2.1.4. Direktor je upoznao školski odbor i Savjet roditelja sa NnD i procedurama njenog izvođenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	1	3	25
%	0	3	10	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				

Indikator 2.1.5. Direktor, u saradnji sa IKT koordinatorom, obezbijedio je e-platformu za komunikaciju i onlajn nastavu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	7	17
%	17	0	24	59
Srednja vrijednost indikatora: 2.71				
Indikator 2.1.6. Direktor je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima školskog odbora.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	3	0	24
%	7	10	0	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.78				
Indikator 2.1.7. Direktor je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima Savjeta roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	2	1	26
%	0	7	3	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 2.1.8. Program razvoja škole zasnovan je na rezultatima evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	19	1	0	9
%	66	3	0	31
Srednja vrijednost indikatora: 2.80				
Indikator 2.1.9. U planiranje su uključeni učesnici obrazovno-vaspitnog procesa u školi.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	16	0	0	13
%	55	0	0	45
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

Većina škola nema e-platformu, kao ni realizovanu obuku za njeno korišćenje, ali u novonastalim okolnostima, u skladu sa smjernicama Ministarstva prosvjete, korišćene su različite mogućnosti koje su im bile dostupne: viber grupe, facebook, zoom meeting, google classroom, virtualne učionice, e – mailove, testmoz, kao i njihove kombinacije.

U nekim školama većina učenika bila je na google classroomu, s obzirom da je na viber grupama dolazilo do blokade zbog velikog broja poruka.

Nastavni sadržaji planirani su na nivou stručnih aktiva.

Za učenike koji nijesu imali pristup internetu, škole su nalazile načine da svi bez problema budu uključeni u nastavni proces. Neke škole su obezbijedile tehničku podršku u saradnji sa NVO i UNDP (za te učenike obezbijeđeni su telefoni ili tableti). Štampani materijal u nekim školama dostavljan je na kućnu adresu.

Većina škola je sa članovima Školskog odbora i Savjetom roditelja komunicirala putem e-maila i vibera. Sa Savjetom roditelja kontinuirano se odvijala saradnja i preko odjeljenjskih starješina i pedagoško-psihološke službe. Sjednice odjeljenjskih i nastavničkih vijeća realizovane su preko zoom meetinga. Pojedini nastavnici razmjenjivali su nastavne materijale i iskustva u realizaciji NnD i postavljali ih na portal za nastavnike.

Preporuke:

- Obezbijediti bolju tehničku opremljenost škola;

- Koristiti jedinstveni informatički sistem (e-platformu) na nivou škola;
- Obučiti nastavnike i učenike za njeno korišćenje;
- Blagovremeno organizovati IKT obuku za nastavnike i učenike sa nižim stepenom informatičke pismenosti.

Standard 2.2. Direktor uspješno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.

Standard je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.2.1. Direktor je formirao radnu grupu (pedagog, predstavnici stručnih aktiva na nivou škole kao i uprave škole) čiji je zadatak da, zajedno sa IKT koordinatorom, realizuju aktivnosti potrebne za uspješno odvijanje NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	25
%	3	0	10	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 2.2.2. Direktor je organizovao onlajn sjednice odjeljenjskih vijeća.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 2.2.3. Direktor je organizovao onlajn sjednice Nastavničkog vijeća.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 2.2.4. Stručni organi efikasno realizuju planove rada i međusobno saraduju.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 2.2.5. Direktor organizuje i prati rad timova, u skladu sa potrebama škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	4	25
%	0	0	14	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.86				
Indikator 2.2.6. Direktor je obezbijedio uslove za kvalitetnu realizaciju obrazovno-vaspitnog rada.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 2.2.7. Direktor stvara saradničku i konstruktivnu komunikaciju sa zaposlenima, uvažava njihova mišljenja i inicijative.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				

Kod svih 29 nadzorom obuhvaćenih osnovnih škola evidentno je prisustvo indikatora koji ukazuje na to da su direktori obezbijedili uslove za kvalitetnu realizaciju obrazovno-vaspitnog rada i da je stvorena saradnička i konstruktivna komunikaciju sa zaposlenima, uz uvažavanje njihovih mišljenja i inicijativa. Formirane su radne grupe koje su zajedno sa IKT koordinatorima uspješno realizovale aktivnosti za potrebe NnD. Redovno su održavane onlajn sjednice odjeljenjskih vijeća i Nastavničkog vijeća.

U svim školama stručni organi su efikasno realizovali planove rada i međusobno sarađivali. Zaključuje se da je ovaj standard u potpunosti ostvaren.

U narednom periodu škole planiraju analizu rada timova. U jednoj školi navedeni su rizici sa kojima se škola može susresti u procesu cjelokupnog rada i date su preporuke za unapređenje.

U opštini Tuzi, usljed potpune izolacije, ukupna organizacija rada škola bila je veoma otežana. Međutim, formirane grupe su uložile napore da nastava uspješno funkcioniše.

Kao primjer dobre prakse može se izdvojiti to da je u jednoj školi redovno rađen osvrt na realizaciju u svim segmentima NnD iz čega su proizašli izvještaji o radu škole za ovaj period.

Standard 2.3 IKT koordinator koordinira aktivnostima u toku pripreme i realizacije onlajn nastave.

Standard 2.3. je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.3.1. IKT koordinator je obezbijedio uputstvo o korišćenju e-platforme.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	6	0	3	20
%	21	0	10	69
Srednja vrijednost indikatora: 2.87				
Indikator 2.3.2. IKT koordinator je kreirao korisničke naloge za nastavnike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	25
%	10	0	3	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				
Indikator 2.3.3. IKT koordinator upravlja e-platformom i timovima nastavnika i daje uputstva kako sarađivati u ovoj vrsti nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	5	22
%	7	0	17	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.81				
Indikator 2.3.4. IKT koordinator redovno održava e-platfomu (prati rad, dodaje i briše korisnike, kreira nove korisnike, kreira uputstva za nove funkcionalnosti i pruža tehničku podršku nastavnicima i učenicima).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	5	22
%	7	0	17	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.81				

Indikator 2.3.5. IKT koordinador kontaktira sa Odjeljenjem za informaciono-komunikacione tehnologije Ministarstva prosvjete.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	1	23
%	17	0	3	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				

Ovaj standard veoma je uspješno realizovan u svih 29 škola. Samo u sedam škola neki indikatori su ocijenjeni sa „indikator djelimično prisutan“ ili „indikator iz objektivnih razloga nije prisutan“. Ni u jednom slučaju nijesu propust škole. Razlozi su nedostatak materijalnih sredstava i nemogućnosti da sve škole u kratkom roku formiraju svoju e-platformu. Škole su u realizaciji NnD koristile sve raspoložive aplikacije i alatke unutar njih: viber, classroom, mail, zoom, google disk testmoz i njihove kombinacije.

Nastavnici su na vrijeme dobili uputstva o korišćenju e-platforme. Oni koji nijesu imali dovoljno informatičke pismenosti da koriste alate i aplikacije unutar e-platforme, obučeni su i pripremljeni da mogu uspješno da organizuju i vode NnD.

IKT koordinatori su pratili i neprekidno omogućavali e-platformu dostupnu nastavnicima i učenicima.

IKT koordinatori u svim školama potvrdili su komunikaciju sa Odjeljenjem za informaciono-komunikacione tehnologije Ministarstva prosvjete. U početku je komunikacija bila česta, a kasnije prema potrebi.

Obim i složenost obaveza IKT koordinatora u uslovima digitalnih trendova zahtijeva sistematizaciju ovog radnog mjesta u svim školama.

Preporuke:

- Većina škola nije imala formiranu e-platformu. Neke škole su u fazi pripreme. Kako je značaj i uloga e-platforme za uspješnu NnD velika, neophodno je da sve škole imaju e-platforme.

Standard 2.4. Sve odjeljske starješine su uspješno učestvovale u organizaciji NnD.

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 9 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.4.1. Odjeljenjski starješina, u saradnji sa IKT koordinatorom, kreirao je pristupne mejlove za učenike u svom odjeljenju i upoznao ih sa načinom pristupa e-platформи.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	3	22
%	14	0	10	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.88				

Indikator 2.4.2. Odjeljenjski starješina je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa nastavnicima Odjeljenjskog vijeća svog odjeljenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	29
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

Indikator 2.4.3. Odjeljenjski starješina je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa roditeljima učenika svog odjeljenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				
Indikator 2.4.4. Odjeljenjski starješina je upoznao učenike sa procedurama NnD kao i njihovim obavezama i odgovornostima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	29
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.5. Roditelji pružaju pomoć i podršku učenicima prvog ciklusa osnovne škole prilikom odvijanja onlajn nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	0	27
%	7	0	0	93
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.6. Odjeljenjski starješina je upoznao roditelje na roditeljskom sastanku sa NnD i procedurama njenog izvođenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	4	25
%	0	0	14	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.86				
Indikator 2.4.7. Učenik koji nema pristup internetu o tome je obavijestio odjeljenjskog starješinu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	0	28
%	3	0	0	97
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.8. Ukoliko učenik ne pristupi onlajn nastavi u skladu sa rasporedom časova, smatra se da nije prisustvovao nastavi.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	5	19
%	17	0	17	66
Srednja vrijednost indikatora: 2.79				
Indikator 2.4.9. U slučaju teškoća prilikom pristupa e-platформи i onlajn nastavi, učenik obavještava odjeljenjskog starješinu ili IKT koordinatora.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	28
%	0	0	3	97
Srednja vrijednost indikatora: 2.97				

Ovaj standard je veoma uspješno realizovan u svih 29 škola. Od devet indikatora koji čine ovaj standard četiri (44%) su procijenjena najvišom srednjom procjenom.

Odjeljenjske starješine su u svim školama formirale onlajn grupu za komunikaciju sa nastavnicima odjeljenjskog vijeća svog odjeljenja. Roditelji pružaju pomoć i podršku učenicima prvog ciklusa osnovne škole prilikom odvijanja onlajn nastave.

U pojedinim školama indikatori koji su procijenjeni kao *djelimično prisutni* ni u jednom slučaju nijesu propust škole. Razlozi su materijalne prirode (nedostatak interneta ili odgovarajućih elektronskih uređaja), kao i uzrast učenika. Angažovanjem škole i porodice većina problema je prevaziđena.

Odjeljenjske starješine upoznale su roditelje na onlajn roditeljskom sastanku sa NnD i procedurama njenog izvođenja. U pojedinim sredinama nije bilo moguće održati onlajn roditeljske sastanke nakon zatvaranja škola iz tehničkih razloga, ali komunikacija s roditeljima nije izostala. Roditelji su na različite načine upoznati sa NnD i procedurama njenog izvođenja.

Indikator kojim se procjenjuje primjena pravila da ukoliko učenik ne pristupi onlajn nastavi u skladu sa rasporedom časova, smatra se da nije prisustvovao nastavi, procijenjen je visokom ocjenom.

Putem donacija za učenike 8. i 9. razreda koji nijesu imali telefone obezbijeđeni su telefoni i tableti.

Za učenike koji su imali problema sa telefonima ili internetom, škola je omogućila potrebnu podršku iz sopstvenih sredstava u većini škola, a na raspolaganje za donacije stavio se i Savjet roditelja.

Komunikacija odjeljenjskog starješine sa učenicima i članovima Odjeljenjskog vijeća je bila blagovremena i dinamična, formirane su viber grupe uz poštovanje utvrđenog rasporeda, a za pojedina odjeljenja su formirane i Edmodo grupe, gdje je adekvatnija dinamika rada i interakcija između svih učesnika.

Časovi odjeljenjskog starješine su redovno održavani s fokusom na rješavanje eventualnih problema sa kojima su se nastavnici, roditelji i učenici suočavali. Ukoliko učenici iz objektivnih razloga nijesu mogli pristupiti e-komunikaciji, nastavni materijal je fizički dostavljan roditeljima ili su nastavnici snimili audio i vizuelne zapise i prosljeđivali ih viber aplikacijom. Uredno je vođena pedagoška bilježnica o stepenu pohađanja online nastave, a svaki odjeljenjski starješina je imao Excel tabelu za odjeljenje koje vodi.

Roditelji su se u nekim školama žalili na opterećenost učenika zadacima, za narušavanje privatnosti porodice, kao i da su sami roditelji bili opterećeni pomažući djeci u rješavanju zadataka.

Nastavnici su naveli da su u ovim okolnostima bili značajno opterećeniji u odnosu na okolnosti redovne nastave.

Manji broj učenika iz ruralnog područja imao je problema kod pristupa e-platформи i u komunikaciji sa nastavnicima zbog loše veze s internetom i čestih prekida napajanja električnom energijom. IKT koordinator i nastavnici kazali su, takođe, da kapacitet od 15 gigabajta koji je stajao svakom nastavniku na raspolaganju, nije bio dovoljan, jer su neki od njih radili sa većim brojem odjeljenja i korišćeni materijali (naročito fotografije i video materijali) su ga brzo potrošili te je zaključak je da tim nastavnicima treba duplo više gigabajta ako se NnD opet organizuje.

Preporuka:

- Povećati kapacitete interneta za nastavnike koji rade sa većim brojem odjeljenja, odnosno učenika.

Standard 2.5. Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja.

Standard je procijenjen na osnovu 6 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.5.1. Direktor i stručni saradnici redovno obavljaju pedagoško-instruktivni rad i, na osnovu analiza, predlažu mjere za poboljšanje.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	3	24
%	7	0	10	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 2.5.2. Zaposleni i učenici su upoznati sa obavezama pri realizaciji NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	29
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.5.3. Direktor obezbjeđuje efikasan proces samoevaluacije u uslovima NnD u cilju stalnog poboljšanja kvaliteta rada škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	5	3	17
%	14	17	10	59
Srednja vrijednost indikatora: 2.48				
Indikator 2.5.4. Škola je organizovala i realizovala anketiranje roditelja i učenika o NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	8	3	14
%	14	28	10	48
Srednja vrijednost indikatora: 2.24				
Indikator 2.5.5. Škola je analizirala rezultate ankete roditelja i učenika o NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	7	10	1	11
%	24	34	3	38
Srednja vrijednost indikatora: 2.05				
Indikator 2.5.6. Direktor koordinira i podstiče korišćenje podataka (rezultati evaluacije, samoevaluacije, eksternih/internih provjera znanja...) za praćenje i poboljšanje kvaliteta nastave i učenja i ukupnog rada škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	5	1	18
%	17	17	3	62
Srednja vrijednost indikatora: 2.54				

Kod svih nadzorom obuhvaćenih škola evidentno je da su direktori obezbijedili efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja kao i da su zaposleni upoznati sa obavezama pri realizaciji NnD, dok je najlošije procijenjen indikator koji se tiče analize rezultata ankete roditelja i učenika o NnD.

Dominantan oblik samoevaluacije urađen je u formi ankete, i to: sa sve tri kategorije ispitanika (učenici, roditelji i nastavnici), sa dvije, ili, pak, samo sa jednom. Samo nekoliko škola je radilo analizu dobijenih rezultata samoevaluacije.

Značajan broj škola (gotovo polovina u kojima je obavljen nadzor) nije uradio nikakvu samoevaluaciju u periodu NnD. Uprave nekih škola nijesu smatrale da treba sprovesti samoevaluaciju s obzirom na podršku roditelja kroz onlajn komunikaciju, ili je planiraju za naredni period.

Pedagog i psiholog podnosili su sedmične izvještaje o realizaciji NnD.

Saradnja sa Savjetom roditelja se kontinuirano odvijala preko odjeljenjskih predstavnika i pedagoško-psihološke službe.

Preporuka:

- Bez obzira na kontinuiranu saradnju sa učenicima, roditeljima i nastavnicima, škola treba da sprovede onlajn anketu sa učenicima, roditeljima i nastavnicima, a zatim i analizu dobijenih rezultata – za period realizacije NnD.

Standard 2.6. Škola je u uslovima organizacije NnD na daljinu obezbijedila kontinuitet u učenju, praćenje napredovanja i mogućnost ocjenjivanja.

Standard 2.6. je procijenjen na osnovu 8 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.6.1. Predsjednik stručnog aktiva je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima stručnog aktiva.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	0	27
%	3	3	0	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 2.6.2. Stručni aktivni u planiranju i realizaciji NnD poštuju razlike u informatičkoj pismenosti kako nastavnika tako i učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	27
%	0	0	7	93
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 2.6.3. Vodi se računa o tome da NnD iziskuje adekvatno planiranje, a u nižim razredima i podršku roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	0	27
%	7	0	0	93
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.6.4. Učenici prvog ciklusa osnovne škole nastavu prate uz pomoć i podršku roditelja koje je nastavnik razredne nastave prethodno upoznao/la o svim aktivnostima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	0	27
%	7	0	0	93
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.6.5. Obim i struktura predmetnih sadržaja su prilagođeni kako učenici ne bi bili više opterećeni tokom NnD nego tokom redovne nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	5	23
%	3	0	17	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.82				
Indikator 2.6.6. Evidencija o prisustvu učenika u onlajn nastavi se vodi redovno.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	26
%	0	0	10	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.90				

Indikator 2.6.7. Roditelji podstiču učenike na redovnost u radu i odgovorno i u skladu sa svojim mogućnostima kontrolišu proces učenja u NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	1	26
%	7	0	3	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				
Indikator 2.6.8. Učenici svoje radove, sami ili uz pomoć roditelja, zavisno od uzrasta, tehničkih mogućnosti i digitalnih kompetencija, dostavljaju nastavnicima za sve predmete.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	26
%	0	0	10	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.90				

Ocjene indikatora govore o veoma uspješno realizovanom standardu. Stručni aktivni su oformili onlajn grupu za komunikaciju u 93% škola dok samo u jednoj školi ovaj indikator nije bilo moguće registrovati a takođe samo u jednoj školi ovaj indikator nije bio prisutan iz objektivnih razloga. U istom procentu su stručni aktivni planirali i realizovali NnD, uvažavajući informatičku pismenost nastavnika i učenika. Ovaj indikator bilo je moguće identifikovati u svim školama, ali je u dvije škole bio samo djelimično prisutan. Kad je u pitanju odgovarajuće planiranje za NnD i podrška roditelja u 27 ili 93% škola bilo je uspješno, dok u dvije škole ovaj indikator nije bio prisutan iz objektivnih razloga. Potpuno isti rezultat imamo i kad je u pitanju sljedeći indikator koji govori o podršci roditelja učenicima prvog ciklusa, a koje su učiteljice upoznale sa načinom rada i svim ostalim aktivnostima koje će biti prisutne tokom NnD. Dalje, u 23 škole (79% škola) sadržaji su prilagođeni tako da učenici ne budu više opterećeni nego u toku redovne nastave. U 5 škola ovaj indikator nije ispoštovan u potpunosti dok se u jednoj školi nije mogao provjeriti iz objektivnih razloga. Kad je u pitanju evidencija prisustva učenika onlajn nastavi u 90% škola indikator je prisutan dok je u 10% škola djelimično zastupljen. Roditelji su podsticali i pomagali učenike u 90% škola, u jednoj školi su djelimično bili uključeni u većinu aktivnosti, dok se u jednoj školi ovaj indikator nije mogao registrovati iz objektivnih razloga. Učenici su svoje radove na vrijeme dostavljali nastavnicima za sve predmete u 90% škola dok u 10% škola je to bilo samo djelimično rađeno.

O nekim detaljima kada su u pitanju pojedini indikatori govore i komentari, kao i jedna preporuka. Posebno se ističu različiti pristupi roditelja kad je u pitanju ovaj vid nastave, pa smo tri zapažanja posebno istakli:

- Za svako odjeljenje postoji izračunato procentualno prisustvo nastavi.
- Svi roditelji nijesu informatički pismeni.
- Nastavnice razredne nastave zapazile su povećanu ažurnost i odgovornost učenika koji u redovnoj nastavi nijesu ispoljavali takve osobine.

Predsjednici svih stručnih aktivna na nivou škole su formirali viber grupe u okviru kojih su pomagali i nastavnicima koji imaju poteškoća u novonastaloj situaciji, a odnose se na upotrebu informatičkih sredstava. Učiteljice su u nižim razredima formirale viber grupe sa roditeljima, odredile adekvatno vrijeme za slanje domaćih zadataka i radova, ali i za slanje povratnih informacija, eventualnih sugestija i korekcija.

Sjednice stručnih aktivna su održavane putem e-maila ili vibera, redukovani su predmetni planovi po razredima, a raspodjela nastavnih sadržaja je vršena po ishodima.

Saradnja unutar stručnih aktivna, ali i među aktivima je bila konstruktivna, solidarna, kolegijalna i podsticajna naročito u situacijama u kojima je bila neophodna informatička pomoć kolegama sa nižim stepenom informatičke pismenosti.

Standard 2.7. Direktor stvara podsticajno okruženje za učenje, profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih.

Standard je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.7.1. Direktor planira i usmjerava profesionalni razvoj u školi na osnovu podataka pedagoško-instruktivnog rada, evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	12	0	2	15
%	41	0	7	52
Srednja vrijednost indikatora: 2.88				
Indikator 2.7.2. Direktor planira i realizuje lični plan profesionalnog razvoja, na osnovu evaluacije svog rada, evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	15	0	0	14
%	52	0	0	48
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.7.3. Direktor planira i organizuje edukaciju nastavnika za korišćenje e-platforme.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	7	1	3	18
%	24	3	10	62
Srednja vrijednost indikatora: 2.77				
Indikator 2.7.4. Direktor i stručni saradnici prate efekte svih oblika profesionalnog razvoja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	12	0	1	16
%	41	0	3	55
Srednja vrijednost indikatora: 2.94				
Indikator 2.7.5. Direktor koristi različite mehanizme za motivisanje zaposlenih.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	6	0	1	22
%	21	0	3	76
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				

Aktivnosti profesionalnog razvoja tokom NnD uglavnom su bile usmjerene ka poboljšanju vještina nastavnika, stručnih saradnika, uprave itd. za korišćenje e-platформи, odnosno ukupno poboljšanje informatičke pismenosti kao preduslov za realizaciju ovog vida nastave. Ključnu ulogu su odigrali IKT kordinatori, prisutnost timskog rada i saradnje na svim nivoima u školi. Uočeno je da ovaj standard često nije uopšte ocijenjen ili su ocijenjeni samo pojedini indikator.

Nezavisno od plana profesionalnog razvoja na nivou škole, u ovim uslovima profesionalni razvoj se realizovao većinom putem onlajn seminara.

Neki nastavnici su se individualno prijavljivali na online obuke; a pojedini nastavnici su se u komunikaciji sa IKT kordinatorom obučavali za korišćenje nekih e-alata. Realizovana je obuka za elektronski upis prvaka.

Preporuke:

- Blagovremeno organizovati IKT obuku za nastavnike s nižim stepenom informatičke pismenosti;
- U ličnim planovima profesionalnog razvoja nastavnika planirati edukaciju za korišćenje e-platформи i ostale vidove rada koje mogu koristiti u NnD.

Ključna oblast 3 – PODRŠKA UČENICIMA

Standard 3.1. U školi se učenicima pruža pomoć u učenju

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 4 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.1.1. U školi su razvijeni mehanizmi identifikacije učenika kojima je potrebna dopunska podrška u učenju.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	2	25
%	7	0	7	86
Srednja vrijednost indikatora: 2.93				
Indikator 3.1.2. Škola je razvila različite mehanizme dodatne podrške učenicima završnog razreda za pripremu polaganja eksternih ispita.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	1	26
%	7	0	3	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.96				
Indikator 3.1.3. Za učenike s posebnim obrazovnim potrebama se izrađuje program tranzicije nakon osnovne Individualni tranzicioni plan 1 ITP1 (ka srednjoj školi) i nakon srednje škole Individualni tranzicioni plan 2 ITP2 (tržište rada, fakultet).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	10	1	0	18
%	34	3	0	62
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 3.1.4. Škola priprema različite vidove programa adaptacije učenika za nastavak redovne nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	12	1	6	10
%	41	3	21	34
Srednja vrijednost indikatora: 2.53				

U 86% posjećenih škola razvijeni su mehanizmi identifikacije učenika kojima je potrebna dopunska podrška u učenju.

Škole su razvile različite mehanizme dodatne podrške učenicima završnog razreda za pripremu polaganja eksternih ispita (90%).

Za učenike s posebnim obrazovnim potrebama rađen je program tranzicije nakon osnovne škole – Individualni tranzicioni plan 1 ITP1 (ka srednjoj školi) i nakon srednje škole Individualni tranzicioni plan 2 ITP2 (tržište rada, fakultet).

Škole pripremaju različite vidove programa adaptacije učenika za nastavak redovne nastave u 34% škola u potpunosti, u 21% škola na srednjem nivou a u 41% posjećenih škola ovaj indikator nije mogao biti procijenjen jer se u njima još uvijek radi na izradi različitih vidova podrške/adaptacije učenika za nastavak redovne nastave.

Ima primjera da su škole planirale saradnju sa stručnim saradnicima na nivou opštine kako bi ponudili neki vid podrške učenicima za nesmetan nastavak redovne nastave.

U pojedinim školama pedagog i odjeljenjske starješine devetog razreda formirale su grupu za eksternu provjeru znanja, onlajn radionice za profesionalnu orijentaciju učenika. Učenicima je prosljeđen i materijal iz srednjih škola. Održavani su i dodatni časovi za provjeru znanja za potrebe eksternog testiranja.

U okviru Dropbox-a kreiran je folder *Podrška* sa raznovrsnim materijalima usmjerenim na obrazovni, socijalni i psihološki aspekt učenikove ličnosti. Pojedini nastavnici naveli su prijedlog učenika da se ubuduće dopunska nastava organizuje onlajn tako što bi se iskoristio raznovrsni materijal osmišljen u uslovima rada NnD (čijem kreiranju su u značajnoj mjeri doprinijeli učenici).

Posebna podrška (psiholog, pedagog) u nekim školama pružana je učenicima koji imaju nedovoljne ocjene. Za njih su rađeni dodatni materijali a ostvarivana je i komunikacija sa roditeljima ovih učenika.

Bilo je učenika, naročite RAE populacije koji iz objektivnih razloga nijesu mogli pristupiti e-komunikaciji, eventualno viber grupi. Škola je preko odjeljenjskih starješina ili koordinatora za saradnju, fizički dostavljala materijal roditeljima/učenicima i donirala telefone. Bilo je izuzetaka učenika RAE populacije koji su pristupali Google učionici. Ukoliko je bio evidentiran bilo kakav konkretan problem, ostvarivana je saradnja pedagoško-psihološke službe sa učenikom, roditeljem, odjeljenjskim starješinom. Škola je davala svaki vid moralne, psihološke podrške, opskrbljujući IKT resursima kojima raspolaže (telefonima) one koji to nijesu imali, uključujući i pomoć socijalno ugroženim kategorijama.

Za učenike koji zaostaju u savladavanju gradiva poslali su dodatni zadaci, kao i za učenike koji brže napreduju.

Standard 3.2. Škola razvija saradnju i promoviše rezultate na svim nivoima

Standard 3.2. je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.2.1. Škola podstiče aktivno funkcionisanje učeničkog parlamenta i njegovo uključivanje u razmatranje pitanja važnih za učenike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	7	1	3	18
%	24	3	10	62
Srednja vrijednost indikatora: 2.77				
Indikator 3.2.2. Škola je razvila različite oblike saradnje sa roditeljima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	1	2	26
%	0	3	7	90
Srednja vrijednost indikatora: 2.86				
Indikator 3.2.3. Direktor uvažava mišljenja i inicijative Savjeta roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	1	3	23
%	7	3	10	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.81				

Indikator 3.2.4. Škola je razvila različite oblike saradnje sa lokalnom zajednicom, ostalim ustanovama i institucijama.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	1	2	24
%	7	3	7	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.85				
Indikator 3.2.5. Škola promovise ostvarene rezultate rada, znanja i vještina učenika, zaposlenih i podršku roditelja (fejzbuk strana škole, e-platforna, e-časopis,...).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	5	24
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				

U 62% posjećenih škola u potpunosti je ostvaren podsticaj škole na aktivno funkcionisanje učeničkog parlamenta i njegovo uključivanje u razmatranje pitanja važnih za učenike. Škole su u 90% slučajeva razvile različite oblike saradnje sa roditeljima a u 79% direktor uvažava mišljenja i inicijative Savjeta roditelja. Takođe, u 83% posjećenih škola u potpunosti su razvijeni različiti oblici saradnje sa lokalnom zajednicom, ostalim ustanovama i institucijama, kao i promocija ostvarenih rezultata rada, znanja i vještina učenika, zaposlenih i podrške roditelja (facebook strana škole, e-platforna...).

U školama su naglasili dobru saradnju sa roditeljima učenika nižeg uzrasta, posebno prvog ciklusa.

Roditelji (članovi Savjeta roditelja) u razgovoru sa članovima tima nadzornika naveli su da su zadovoljni domaćim zadacima. Bili su dobro raspoređeni, djeca nijesu bila preopterećena (uglavnom mejl i vajber).

Članovi savjeta roditelja komunicirali su međusobno preko vajber grupe.

Jedna škola je, u otežanim uslovima, poslije više godina, povodom Dana škole štampala školski časopis.

Osim davanja mišljenja za listu izbornih predmeta, Savjet roditelja nije imao drugu ulogu tokom NnD.

U nekim školama nije bilo mogućnosti za organizovanje sjednica Učeničkog parlamenta.

Ima primjera da se Učenički parlament uključivao i davao predloge u cilju unapređivanja NnD, kao i pitanja od važnosti za učenike. Komunikacija sa Savjetom roditelja je ostvarena putem e-maila i telefonski, vezano za izborne predmete, drugi strani jezik, ekskurziju, eksterni ispit, kao i polumatursko druženje. Sa Savjetom roditelja je ostvarena komunikacija putem vibera vezano za aktivnosti u okviru programa „Cetinje – jedna priča”.

Pedagoško-psihološka služba je učestvovala u pripremanju i pružanju podrške učenicima završnog razreda za polaganje eksternog ispita, redovno su na e-platforni postavljani testovi i sadržaji u cilju što bolje pripreme, kao i adekvatnu podršku nastavnicima i učenicima devetog razreda za pripremu polaganja eksternih ispita.

Škole su svoje rezultate promovisala na više načina, putem FB stranice, školske platforme, TV priloga, a jedan broj nastavnika, u školama iz Podgorice, bio je uključen u sam proces stvaranja i snimanja TV sadržaja *Uči doma*.

U nekim školama jedini oblik saradnje sa roditeljima je individualna komunikacija telefonom (viber).

U saradnji sa volonterima lokalne samouprave za učenike koji, iz objektivnih razloga (nepostojanje ili jako loša internet veza, kao i učenicima iz RAE populacije) nijesu mogli pristupiti e-platформи, radni materijal distribuiran je fizički.

Potpuna izolacija opštine Tuzi uticala je da se prekine televizijsko snimanje nastave na albanskom jeziku, koje je izostalo nekoliko sedmica, dok se nije ponovo krenulo sa snimanjem, prvo u Ulcinju, a zatim i u Tuzima – na lokalnim televizijama.

Standard 3.3. Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika.

Standard je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.3.1. Škola realizuje različite programe/aktivnosti podrške za praćenje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika (tolerancija, solidarnost, odgovornost, humanost, integritet, konstruktivno rješavanje sukoba, samopoštovanje, društveno-prihvatljivo ponašanje...).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	8	0	1	20
%	28	0	3	69
Srednja vrijednost indikatora: 2.95				
Indikator 3.3.2. Škola organizuje različite vannastavne/slobodne aktivnosti, u skladu sa potrebama i interesovanjima učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	3	23
%	10	0	10	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.88				
Indikator 3.3.3. Škola planira i organizuje edukaciju učenika za korišćenje e-platforme.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	7	2	4	16
%	24	7	14	55
Srednja vrijednost indikatora: 2.64				
Indikator 3.3.4. U školi se primjenjuju posebni individualni razvojno-obrazovni planovi za učenike iz osjetljivih društvenih grupa i učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	3	23
%	10	0	10	79
Srednja vrijednost indikatora: 2.88				

Većina škola (72%) realizuje različite programe/aktivnosti podrške za praćenje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika, različite vannastavne/slobodne aktivnosti, u skladu sa njihovim potrebama i interesovanjima. Takođe planiraju i organizuju edukaciju učenika za korišćenje e-platforme uz napomenu da kod četvrtine posjećenih škola ovaj indikator nije mogao biti procijenjen iz objektivnih razloga.

U svim posjećenim školama se primjenjuju posebni individualni razvojno-obrazovni planovi za učenike iz osjetljivih društvenih grupa kao i učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.

Preporuke:

- Organizovati obuku za nastavnike sa ciljem povećanja digitalne pismenosti i razvijanje digitalnih kompetencija, kako kod nastavnika, tako i kod učenika, kako bi se učesnici u obrazovanju što bolje prilagodili novim tendencijama;
- Opremiti kabinete informatike odgovarajućom opremom u skladu sa zahtjevima savremene nastave i edukovati u kontinuitetu učenike za korišćenje e-platforme.

13. KVALITET OBRAZOVNO-VASPIITNOG RADA SREDNJIH ŠKOLA U USLOVIMA ORGANIZACIJE NnD

Ključna oblast 1 – NASTAVA I UČENJE

Standard 1.1. Planiranje je u skladu sa zahtjevima kurikuluma

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 6 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.1.1. Nastavnik planira realizaciju predmetnog programa u skladu sa ishodima učenja, a za učenike s posebnim obrazovnim potrebama u skladu sa IROP-om.				
Prisutnost indikatora	m ⁶	1	2	3
Broj škola	0	0	3	9
%	0	0	25	75
Srednja vrijednost indikatora: 2,75				
Indikator 1.1.2. Nastavnik planira različite oblike podrške učenicima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2,91				
Indikator 1.1.3. Nastavnik se redovno priprema za neposrednu realizaciju nastave u skladu s didaktičkim principima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	1	9
%	17	0	8	75
Srednja vrijednost indikatora: 2,90				
Indikator 1.1.4. Nastavnik priprema interne pisane ili e-materijale za učenike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2,83				
Indikator 1.1.5. Nastavnik prilagođava interne materijale u skladu s IROP-om za učenike s posebnim obrazovnim potrebama.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	2	7
%	25	0	17	58
Srednja vrijednost indikatora: 2,78				
Indikator 1.1.6. Nastavnik radi osvrt na realizaciju ishoda učenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	2	8
%	8	8	17	67
Srednja vrijednost indikatora: 2,64				

⁶ m – nedostaje vrijednost, odnosno – indikator iz objektivnih razloga nije procijenjen

U većini srednjih škola u kojima je izvršeno utvrđivanje kvaliteta nastave u vanrednim okolnostima, nastavnici su postupali u skladu sa smjernicama⁷ Ministarstva prosvjete. Na nivou stručnih aktiva predmetni programi su uglavnom redukovani, izvršen je izbor prioriternih nastavnih tema/sadržaja/ciljeva. U tri srednje škole (25%) ovaj indikator je djelimično ostvaren s obzirom da su nastavnici u tom pravcu djelovali pojedinačno. Uprkos toj činjenici, bilo je nastavnika koji su realizovali kompletan predmetni plan rada. Bez izuzetka, u svim posjećenim srednjim školama, izvještaj o stepenu realizacije predmetnog programa i plana rada je dostavljan Upravi škole s ciljem da reaguje na uočene nedostatke, dileme, jednako kao i prednosti.

Nastavnici su davali različite vidove podrške učenicima vodeći računa o obimu digitalnih sadržaja, nivou složenosti, efikasnosti, funkcionalnosti uključujući različite aktivnosti učenika kroz online diskusije, online testove, projektne zadatke (rad u paru/grupi) eseje, usmeno odgovaranje putem konferencijskog poziva i sl., otvoreno i fleksibilno stvarajući motivacionu atmosferu. Pored ovog načina podrške, nastavnici su bili svakodnevno dostupni učenicima za konsultacije, upućivanje učenika na izvore informacija, literaturu, linkove, film, prezentacije i sl., kao i IKT alate. Predmetni nastavnici su bili u obavezi, kao i u redovnim okolnostima, da se redovno pripremaju za neposrednu realizaciju nastave, preko e-mail naloga biraju i pripremaju prioritne digitalne sadržaje prilagođene vanrednim okolnostima, evidentiraju sve realizovane časove, prate, provjeravaju i vrednuju postignuća učenika. U tom procesu uglavnom su poštovani didaktički principi. U dvije srednje škole nije izvršen uvid u podatke iz objektivnih razloga. Interni pisani ili e-materijali za učenike su bili scenariji za čas koji su podrazumijevali ograničen i prilagođen obim i dubinu nastavnog sadržaja selektovanog u skladu sa vanrednim okolnostima, naročito ako je isti predviđen i kao TV sadržaj. Svaki scenario za čas je bio strukturiran sa znatno fleksibilnijom ulogom nastavnika i razgranatom korelacijom što svjedoči o integrativnom pristupu nastavi.

Navedena dva indikatora (1.1.3. i 1.1.4) se bitno prepliću i uzajamno podrazumijevaju tako da je u procesu procjene njihove zastupljenosti na nivou srednjih škola pristup nadzornika u startu mogao biti istovjetan ili u nijansama različit. U vanrednim okolnostima prosljeđene su Smjernice Ministarstva prosvjete za planiranje i prilagođavanje nastavnih sadržaja u skladu sa IROP-om kojih su se nastavnici, uglavnom, pridržavali. Nastavne sadržaje su prilagođavali stepenu posebnih obrazovnih potreba učenika, prezentovali putem vibera, tablet računara, a u najvećem broju slučajeva dostavljali fizičkim putem roditeljima/učenicima.

Ima škola (3) u kojima nema učenika sa posebnim obrazovnim potrebama, tako da iz objektivnih razloga ovaj indikator nije prisutan. Nastavnici su pisali izvještaje o radu na dnevnom nivou, analitički i kritički fokusirani na obrađene sadržaje i eventualno probleme sa kojima su se suočavali u toku realizacije. Osvrt na realizaciju je rađen na nedjeljnom nivou, dostavljan odjeljenjskom starješini. Odjeljenjski starješina je pisao petnaestodnevno sumativni izvještaj analitičkog karaktera svih pojedinačnih izvještaja predmetnih nastavnika OV s fokusom na opšteobrazovne predmete s najvećim fondom časova, što je u daljem toku dostavljano na uvid Upravi škole i Savjetu roditelja.

U preporukama je istaknuta neophodnost unificiranog pristupa online nastavi u smislu reduciranja predmetnih programa na nivou stručnih aktiva u konkretnim vanrednim okolnostima. Nekim školama je data preporuka da se ishodi koji se na daljinu nijesu mogli realizovati iz objektivnih razloga, sljedeće školske godine planiraju Godišnjim planom rada, kao i ostvarenost vizije nastavnog procesa predmetnim planovima rada kroz planiranje eventualnih vanrednih okolnosti.

Navedeni standard je procijenjen na uzorku od tri ili četiri prisutna nastavnika. Kroz tabelarni presjek ostvarenosti indikatora navedenog standarda u većini škola bio dobro ili u potpunosti ostvaren imajući u

⁷ • Ministarstvo prosvjete, **Smjernice osnovnim i srednjim školama o organizaciji nastave na daljinu**, Br.: 10301-011/20-1774/1 od 20. 03. 2020. godine, Podgorica

• Ministarstvo prosvjete, **Uputstvo o provjeri znanja i postignuća učenika u IV klasifikacionom periodu za školsku 2019/2020. godinu u gimnazijama i mješovitim školama**, Br.: 10401-011/20-1937 od 29. 04. 2020. godine, Podgorica

vidu vremenski tjesnac od uvođenja vanrednih mjera do početka procesa realizacije projekta NnD, finansijske mogućnosti posjećenih škola, njihove IKT resurse i nivo informatičke pismenosti nastavnika/učenika.

Standard 1.2. Nastavnik uspješno učestvuje u realizaciji NnD

Standard je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.2.1. Nastavnik je obavijestio učenike o načinu realizacije NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3,00				
Indikator 1.2.2. Nastavnik je formirao grupu za komunikaciju sa učenicima odjeljenja (za svako odjeljenje u kojem izvodi NnD).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3,00				
Indikator 1.2.3. Nastavnik kreira virtuelne učionice za svoj predmet u skladu sa rasporedom časova.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	5	7
%	0	0	42	58
Srednja vrijednost indikatora: 2,58				
Indikator 1.2.4. Nastavnik realizuje onlajn časove u realnom vremenu u virtuelnoj učionici, a u skladu sa rasporedom časova i sistemom smjena (održavanja onlajn časova u terminima časova redovne nastavi).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	1	7	4
%	0	8	58	33
Srednja vrijednost indikatora: 2,25				
Indikator 1.2.5. Nastavnik kontinuirano daje podršku učenicima ukoliko imaju teškoća da pristupe virtuelnoj učionici i ispune svoje zadatke.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	9
%	0	0	25	75
Srednja vrijednost indikatora: 2,75				
Indikator 1.2.6. Nastavnik u dogovorenim terminima komunicira sa učenicima odjeljenja u kojima realizuje nastavu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2,92				
Indikator 1.2.7. Nastavnik redovno vodi pedagošku evidenciju i periodično dostavlja izvještaj školi, odnosno odjeljenjskom starješini.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2,83				

U svim posjećenim srednjim školama indikatori navedenog standarda su ispoštovani. Prva dva indikatora koja se odnose na ključnu ulogu nastavnika u obavještanju učenika o načinu realizacije NnD i formiranje odjeljenjskih grupa su stoprocentno ostvareni. Nastavnik za svoj predmet kreira virtualne časove u skladu sa IKT resursima škole. U 7 srednjih škola (58%) ovaj indikator je prisutan, dok je u 5 škola (42%) djelimično prisutan. Nastavnici su kreirali i realizovali online časove poštujući raspored časova i sistem smjena u terminima redovne nastave na različitim nivoima i sa različitim stepenom ostvarenosti kao djelimično prisutan u 7 srednjih škola (58%) i prisutan u 4 srednje škole (33%). Za učenike koji nijesu imali pristup internetu, škola je obezbijedila štampani materijal, viber platformu, tablet računare. Ovi učenici su uglavnom bili usredsređeni na praćenje TV nastave, izradu predloženih domaćih zadataka, porukom ili pozivom dobijali dodatna uputstva od predmetnog nastavnika ili odjeljenjskog starješine. Prema tabelarnom presjeku u 9 škola je navedeni indikator maksimalno zastupljen i na najbolji način u datom trenutku realizovan, dok je u 3 škole (25%) djelimično prisutan i ostvaren. Poštovani su i dogovoreni termini za komunikaciju sa učenicima odjeljenja u kojima nastavnik realizuje nastavu, indikator je u potpunosti ostvaren u 11 posjećenih srednjih škola (92%), dok je u jednoj (8 %) djelimično prisutan. Nastavnici su redovno vodili pedagošku evidenciju o prisustvu učenika NnD, vrednovali njihova postignuća, registrovali prednosti, propuste u načinu rada, pa je i sam proces ocjenjivanja bio formativnog, razvojnog karaktera. U 10 srednjih škola (83%) ovaj indikator je prisutan, dok je u dvije škole (17%) djelimično prisutan. Nastavnici su izvještaje pisali na dnevnom, odnosno nedjeljnom nivou, prosljeđivali ih odjeljenjskom starješini, a on/ona petnaestodnevno Upravi škole i Savjetu roditelja.

U preporukama nadzornika je istaknuto da je u nekim školama angažman roditelja tokom NnD bio cjelodnevni, bez obzira na dogovorene termine, što je bilo opterećujuće i za roditelje i za učenike i da se u eventualnim vanrednim situacijama u sklopu predmetnog plana rada između ostalog povede računa i o ovom segmentu planiranja.

Navedeni standard je kroz tabelarni presjek ostvarenosti indikatora u većini škola bio dobro ili u potpunosti ostvaren imajući u vidu vremenski tjesnac od uvođenja vanrednih mjera do početka procesa realizacije projekta NnD, finansijske mogućnosti posjećenih škola, njihove IKT resurse i nivo informatičke pismenosti nastavnika/učenika. Takođe, treba imati u vidu ključnu ulogu odjeljenjskih starješina i svih predmetnih nastavnika, njihovu profesionalnu i moralnu odgovornost kao uzoran primjer posvećenosti, požrtvovanosti, pregalaštva i ljubavi prema onome što rade.

Standard 1.3. NnD prilagođena je razvojnim karakteristikama, potrebama i mogućnostima učenika i usmjerena je na ostvarivanje ishoda učenja.

Standard 1.3. je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.3.1. Čas je strukturiran u skladu sa didaktičko-metodičkim zahtjevima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	1	6
%	42	0	8	50
Srednja vrijednost indikatora: 2,86				
Indikator 1.3.2. Nastavnik je dao učenicima uputstva za vježbanje, izradu domaćih zadataka, pisanje eseja, izradu prezentacija i drugih radova.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2,91				

Indikator 1.3.3. Aktivnosti učenja su usmjerene na ostvarivanje ishoda časa.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2,91				
Indikator 1.3.4. Nastava je usmjerena na razvoj strategija učenja, kritičkog mišljenja, istraživačkog duha i kreativnosti učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	4	5
%	25	0	33	42
Srednja vrijednost indikatora: 2,56				
Indikator 1.3.5. Nastavnik kreira situacije u kojima učenici povezuju znanja iz različitih predmeta i uočavaju mogućnost njihove primjene u svakodnevnom životu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	4	5
%	25	0	33	42
Srednja vrijednost indikatora: 2,56				
Indikator 1.3.6. Nastavnik organizuje učenje uvažavajući razlike u saznojnom, afektivnom, socijalnom i psihomotornom potencijalu učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	4	5
%	25	0	33	42
Srednja vrijednost indikatora: 2,56				
Indikator 1.3.7. Nastavnik stvara podsticajnu klimu u virtuelnoj učionici razvijanjem međusobnog povjerenja, poštovanja i saradnje.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	1	9
%	17	0	8	75
Srednja vrijednost indikatora: 2,90				

Tri indikatora ovog standarda su procijenjena na visokom nivou ostvarenosti (83%, 83% i 75% škola) što govori o tome da su aktivnosti učenja bile usmjerene na ostvarivanje ishoda učenja, da su nastavnici davali učenicima uputstva za vježbanje, izradu domaćih zadataka, pisanje eseja, izradu prezentacija i drugih radova i da su stvarali podsticajnu klimu u virtuelnoj učionici razvijanjem međusobnog povjerenja, poštovanja i saradnje.

U pet od dvanaest posjećenih škola nije se moglo utvrditi da li je čas u skladu sa didaktičko-metodičkim zahtjevima s obzirom na nepostojanje interakcije u punom smislu nastavnik-učenik, kao i nemogućnosti prisustva/uključenosti nadzornika času u virtuelnoj učionici. Ovaj dio su pratili pedagozi u školama putem nedjeljnih planova koje su im slali nastavnici kao i pripremljenih radnih materijala. Ovaj indikator je u šest škola procijenjen na visokom a u jednoj na srednjem nivou ostvarenosti.

U tri škole nije se moglo utvrditi da li je nastava usmjerena na razvoj strategija učenja, kritičkog mišljenja, istraživačkog duha i kreativnosti učenika; da li nastavnik kreira situacije u kojima učenici povezuju znanja iz različitih predmeta te da li nastavnik organizuje učenje uvažavajući razlike u saznojnom, afektivnom, socijalnom i psihomotoričkom potencijalu učenika. Ova tri indikatora su procijenjena u pet škola na visokom a u četiri škole na srednjem nivou ostvarenosti.

Standard 1.4. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje znanja učenika je redovno i javno i ima razvojnu funkciju.

Standard je procijenjen na osnovu 8 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 1.4.1. Nastavnik koristi alate u e-platforni u cilju objektivne provjere znanja i praćenja realizacije ishoda učenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	4	8
%	0	0	33	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.67				
Indikator 1.4.2. Nastavnik redovno prati i vrednuje postignuća učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 1.4.3. Nastavnik pruža učeniku blagovremenu povratnu informaciju o njegovim postignućima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	3	9
%	0	0	25	75
Srednja vrijednost indikatora: 2.75				
Indikator 1.4.4. Nastavnik primjenjuje utvrđene kriterijume ocjenjivanja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	2	7
%	25	0	17	58
Srednja vrijednost indikatora: 2.78				
Indikator 1.4.5. Nastavnik pruža učeniku odgovarajuću podršku u skladu s njegovim postignućima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	2	9
%	8	0	17	75
Srednja vrijednost indikatora: 2.82				
Indikator 1.4.6. Ocjenjivanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama je u skladu s IROP-om.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	1	0	7
%	33	8	0	58
Srednja vrijednost indikatora: 2.75				
Indikator 1.4.7. Nastavnik je upoznao učenike sa jasnim kriterijumima ocjenjivanja usaglašenim na nivou stručnog aktiva.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	1	3	5
%	25	8	25	42
Srednja vrijednost indikatora: 2.44				
Indikator 1.4.8. Ocjenjivanje učenika u toku realizacije NnD je usklađeno sa Uputstvom Ministarstva prosvjete.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	2	9
%	8	0	17	75
Srednja vrijednost indikatora: 2.82				

Nastavnici su redovno pratili i vrednovali postignuća učenika što potvrđuje podatak da je ovaj indikator procijenjen na visokom nivou ostvarenosti u 83% škola. Da su pružali učenicima blagovremene povratne informacije o njihovim postignućima, da su učenicima pružali odgovarajuću podršku i da je ocjenjivanje učenika u toku realizacije NnD bilo usklađeno sa uputstvima Ministarstva prosvjete ocijenjeno je na visokom nivou ostvarenosti u 75% škola.

Kada je u pitanju korišćenje e-platforame u cilju objektivne provjere znanja i praćenja realizacije ishoda učenja, ono je u 67% škola ocijenjeno na visokom, a u 33% škola na srednjem nivou ostvarenosti.

Primjenjivanje utvrđenih kriterijuma ocjenjivanja u 58% škola ocijenjeno je na visokom, a u 17% na srednjem nivou ostvarenosti. U 25% škola nije bilo moguće utvrditi.

Ocjenjivanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama u 58% škola ocijenjeno je na visokom, a u 8% na niskom nivou ostvarenosti. U 33% škola nije bilo moguće utvrditi.

Da su nastavnici upoznali učenike sa jasnim kriterijumom ocjenjivanja usaglašenim na nivou Stručnog aktiva potvrđeno je i ocijenjeno na visokom nivou u 42% škola, na srednjem nivou u 25%, na niskom u 8% i nije se moglo utvrditi u 25% škola.

U svim školama formirane se viber grupe. U nekim školama korišćene su Google učionice, Zoom, Kahoot, Edmondo, Teams i druge platforma za učenje. Primjer dobre prakse u smislu obima korišćenja e-alatki i obučenosti nastavnika za njihovo korišćenje je JU Gimnazija „Slobodan Škerović“, Podgorica.

U pojedinim školama učenici su radili pismene zadatke što nije bilo u skladu sa preporukama Ministarstva prosvjete.

U srednjim stručnim školama dio praktične nastave nije bilo moguće realizovati u okvirima NnD, pa su praćenje i realizacija tih ishoda izostali.

Aktivi imaju utvrđene kriterijume ocjenjivanja ali u novonastaloj situaciji, u nekim slučajevima, nijesu primjenjivani.

Preporuke:

- Obučiti sve nastavnike i učenike za korišćenje platformi za učenje;
- Osmisliti sadržaje praktične nastave prilagođene izvođenju NnD;
- Usaglasiti i primjenjivati kriterijume ocjenjivanja.

Ključna oblast 2 – UPRAVLJANJE I RUKOVOĐENJE ŠKOLOM

Standard 2.1. Direktor efikasno planira i koordinira sve aktivnosti realizacije NnD i/ili onlajn nastave kao (moguće) alternative i iznuđene zamjene za redovan nastavni proces.

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 9 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.1.1. Škola ima obezbijedene tehničke uslove (e-platforma, oprema, internet konekcija), pozitivnu klimu za rad, obuku za nastavnike i učenike za korišćenje e-platforme za realizaciju nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	4	8
%	0	0	33	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.67				
Indikator 2.1.2. Škola promovira NnD u cilju pripreme za eventualne buduće situacije zatvaranja škola ili iznuđene zamjene za djelove redovnog nastavnog procesa.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	4	6
%	8	8	33	50
Srednja vrijednost indikatora: 2.45				
Indikator 2.1.3. Škola je dala uputstva učenicima koji nemaju pristup internetu na koji način će učestvovati u realizaciji NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.1.4. Direktor je upoznao Školski odbor i Savjet roditelja sa NnD i procedurama njenog izvođenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	1	1	10
%	0	8	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.75				
Indikator 2.1.5. Direktor je, u saradnji sa IKT koordinatorom, obezbijedio e-platformu za komunikaciju i onlajn nastavu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.1.6. Direktor je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima Školskog odbora.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	3	1	8
%	0	25	8	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.42				
Indikator 2.1.7. Direktor je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima Savjeta roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	2	4	6
%	0	17	33	50
Srednja vrijednost indikatora: 2.33				
Indikator 2.1.8. Program razvoja škole zasnovan je na rezultatima evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	8	0	0	4
%	67	0	0	33
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.1.9. U planiranje su uključeni učesnici obrazovno-vaspitnog procesa u školi.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	0	8
%	33	0	0	67
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

Nadzorom je obuhvaćeno 12 srednjih škola: u sjevernoj regiji 4 škole, srednjoj regiji 6 škola i južnoj regiji 2 škole. Nadzorom obuhvaćene škole nalaze se u gradskoj sredini.

Kod svih nadzorom obuhvaćenih škola, evidentno je prisustvo indikatora koji govori da su škole imale obezbijedene tehničke uslove (e-platforme, opremu, internet konekciju), kao i pozitivnu klimu za rad tokom realizacije NnD. Pomenuti indikator procijenjen je najvećom ocjenom u 8 srednjih škola, dok je u 4 škole evidentirano da je indikator djelimično prisutan.

Škole su efikasno i u vrlo kratkom vremenskom periodu organizovale obuku za nastavnike i učenike za korišćenje e-platfomi. Direktori i stručni saradnici promovisali su nedjeljne planove za realizaciju i praćenje NnD, metodičke smjernice za planiranje, organizovanje nastave i ocjenjivanje učenika u uslovima NnD. Škole su dale uputstva učenicima koji nemaju pristup internetu na koji način će učestvovati u realizaciji NnD, a za pojedine učenike škole su obezbijedile telefone, tablet računare i internet konekciju. Svi direktori nadzorom obuhvaćenih škola su u saradnji sa IKT koordinatorima obizbijedili e-platfomu za komunikaciju sa članovima Školskog odbora i Savjeta roditelja i onlajn nastavu i iste upoznali sa procedurama izvođenja NnD. Veći broj škola sproveo je ankete za učenike i roditelje (*Učenje na daljinu*) i uradio Izvještaj o samoevaluaciji. Pojedine škole nijesu uvrstile Izvještaje o radu i Izvještaje o samoevaluaciji u Program razvoja škole, sa napomenom da će isti posao uraditi nakon završetka nastavne godine. Navedeni indikatori koji govore da je standard *Program razvoja škole zasnovan na rezultatima evaluacije i samoevaluacije* djelimično lošije procijenjen (tabela u prilogu).

Direktori su slijedili smjernice Ministarstva prosvjete tako da su indikatori obuhvaćeni navedenim standardom procijenjeni sa visokim stepenom ostvarenosti, od ukupno 12 nadzorom obuhvaćenih škola standard je *ostvaren u potpunosti* (prisutno više od 85 % standarda) u 8 srednjih škola, dok je *dobro ostvaren* (prisutno 51 – 85% indikatora) u 4 nadzorane škole.

Standard 2.2. Direktor uspješno organizuje rad i upravlja procesima obrazovno-vaspitnog rada u školi.

Standard je procijenjen na osnovu 7 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.2.1. Direktor je formirao radnu grupu (pedagog, predstavnici stručnih aktiva na nivou škole kao i uprave škole) čiji je zadatak da, zajedno sa IKT koordinatorom, realizuju aktivnosti potrebne za uspješno odvijanje NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.2.2. Direktor je organizovao onlajn sjednice odjeljenjskih vijeća.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.2.3. Direktor je organizovao onlajn sjednice Nastavničkog vijeća.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

Indikator 2.2.4. Stručni organi efikasno realizuju planove rada i međusobno sarađuju.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 2.2.5. Direktor organizuje i prati rad timova, u skladu sa potrebama škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.2.6. Direktor je obezbijedio uslove za kvalitetnu realizaciju obrazovno-vaspitnog rada.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.2.7. Direktor stvara saradničku i konstruktivnu komunikaciju sa zaposlenima, uvažava njihova mišljenja i inicijative.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	8
%	25	0	8	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				

Svi direktori nadzorom obuhvaćenih škola, formirali su radne grupe sastavljene od pedagoga, psihologa, pomoćnika direktora i predstavnika stručnih aktiva na čelu sa IKT koordinatorima, u cilju realizacije aktivnosti potrebnih za uspješno realizovanje NnD u skladu sa smjernicama Ministarstva prosvjete. Navedeni indikator (2.2.1) je prisutan u svim školama i procijenjen je najvećim nivoom 3.

Evidentno je da su svi direktori organizovali onlajn sjednice odjeljenskih i Nastavničkog vijeća jer su pokazatelji koji govore o tome u svim nadzorom obuhvaćenim školama procijenjeni najvećim nivoom.

Stručni organi su u većini slučajeva efikasno organizovali planiranje nastave u novonastalim uslovima na način da su nastavnici radili nedjeljno planiranje nastave i iste dostavljali na nedjeljnom nivou. Evidentna je i dobra međusobna saradnja između nastavnika i stručnih organa škole. Pomenuti indikator (2.2.4) je procijenjen na najvećem nivou u 10 škola, dok se kod dvije škole navodi da je indikator samo djelimično prisutan.

Da direktori prate rad formiranih timova na nivou škole i da su obezbijedili uslove za kvalitetnu organizaciju rada škole u novonastalim uslovima procijenjeno je na visokom nivou u svim školama. Indikator koji govori da direktor stvara saradničku i konstruktivnu atmosferu sa nastavnicima i da uvažava njihove inicijative uspješno je procijenjen u 10 nadzorom obuhvaćenih ustanova. U dva slučaja navedeni indikator nije bilo moguće procijeniti.

Preporuka:

- Indikator *Direktor stvara saradničku i konstruktivnu komunikaciju sa zaposlenima, uvažava njihova mišljenja i inicijative u uslovima NnD* bi trebalo procjenjivati anketom.

Standard 2.3 IKT koordinador koordinira aktivnostima u toku pripreme i realizacije onlajn nastave.

Standard 2.3. je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.3.1. IKT koordinador je obezbijedio uputstvo o korišćenju e-platforme.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 2.3.2. IKT koordinador je kreirao korisničke naloge za nastavnike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.3.3. IKT koordinador upravlja e-platformom i timovima nastavnika i daje uputstva kako saradivati u ovoj vrsti nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.3.4. IKT koordinador redovno održava e-platformu (prati rad, dodaje i briše korisnike, kreira nove korisnike, kreira uputstva za nove funkcionalnosti i pruža tehničku podršku nastavnicima i učenicima).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.3.5. IKT koordinador kontaktira sa Odjeljenjem za informaciono-komunikacione tehnologije Ministarstva prosvjete.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				

IKT koordinador je obezbijedio uputstvo o korišćenju e-platforme u svim srednjim školama, kreirao je korisničke naloge za nastavnike, dao jasna uputstva i nastavnicima i učenicima.

IKT koordinador je upravljao e-platformom i timovima nastavnika i davao jasna uputstva kako da nastavnici saraduju u ovoj vrsti nastave. IKT koordinador je redovno održavao e-platformu u svim srednjim školama. Pratio je rad, dodavao i brisao korisnike, kreirao nove korisnike, kreirao uputstva za nove funkcionalnosti i pružao tehničku podršku nastavnicima i učenicima. Svi IKT koordinadori u saradnji sa predmetnim nastavnicima su „kačili“ poslate materijale redovno na platformu. Sve srednje škole su pomagale učenicima i nastavnicima koji nijesu imali resurse za sprovođenje online nastave, obezbijedili su internet konekcije onima kojima je to bilo potrebno, donirali su tablete, stavili na raspolaganje laptopove i kopirali učenicima materijale i iste dostavljali. IKT koordinadori su na početku

NnD dobili instrukcije Odjeljenja za informaciono-komunikacione tehnologije Ministarstva prosvjete, a tokom NnD srednje škole su saradivale po potrebi. Škole su dale na uvid mnogo više materijala nego što je to obuhvaćeno predviđenim indikatorima u protokolu.

U pojedinim školama aktiviran je sopstveni server u cilju pružanja potpune tehničke podrške nastavnicima i učenicima. Pojačana je frekvencija kako bi školska platforma podržala razmjenu velikog broja materijala.

Preporuka:

- Obuku nastavnika za korišćenje informacionih tehnologija u nastavi vršiti u kontinuitetu za sve zainteresovane nastavnike u cilju podizanja informatičke pismenosti nastavnika.

Standard 2.4. Sve odjeljenjske starješine su uspješno učestvovalе u organizaciji NnD.

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 9 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.4.1. Odjeljenjski starješina je, u saradnji sa IKT koordinatorom, kreirao pristupne mejlove za učenike u svom odjeljenju i upoznao ih sa načinom pristupa e-platforni.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 2.4.2. Odjeljenjski starješina je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa nastavnicima Odjeljenjskog vijeća svog odjeljenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.3. Odjeljenjski starješina je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa roditeljima učenika svog odjeljenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.91				
Indikator 2.4.4. Odjeljenjski starješina je upoznao učenike sa procedurama NnD kao i njihovim obavezama i odgovornostima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	12
%	0	0	0	100
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.5⁸. Roditelji pružaju pomoć i podršku učenicima prvog ciklusa osnovne škole prilikom odvijanja onlajn nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	0	0
%	0	0	0	0
Srednja vrijednost indikatora: ---				

⁸ Indikator 2.4.5. se odnosi samo na osnovne škole.

Indikator 2.4.6. Odjeljenjski starješina je upoznao roditelje na roditeljskom sastanku sa NnD i procedurama njenog izvođenja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	2	7
%	25	0	17	58
Srednja vrijednost indikatora: 2.78				
Indikator 2.4.7. Učenik koji nema pristup internetu o tome je obavijestio odjeljenjskog starješinu.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	0	10
%	17	0	0	83
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.4.8. Ukoliko učenik ne pristupi onlajn nastavi u skladu sa rasporedom časova, smatra se da nije prisustvovao nastavi.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	1	2	5
%	33	8	17	42
Srednja vrijednost indikatora: 2.50				
Indikator 2.4.9. U slučaju teškoća prilikom pristupa e-platfomi i onlajn nastavi, učenik obavještava odjeljenjskog starješinu ili IKT koordinatora.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	0	10
%	8	8	0	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.82				

Komunikacija odjeljenjskih starješina sa učenicima i članovima odjeljenjskog vijeća je bila intenzivna, uglavnom preko formiranih grupa, a sa roditeljima putem e-maila, viber grupa. Na samom početku NnD, manji broj učenika nije imao vlastite mobilne telefone. Prisustvo učenika i njihove aktivnosti na času, odjeljenjski starješina je u saradnji sa članovima odjeljenjskog vijeća redovno registrovao i blagovremeno obavještavao roditelje. Svakodnevno su obavljane konsultacije sa učenicima putem vibera, e-platfome poštujući raspored časova i termin smjena, Teamsa za dodatna obavještenja i konsultacije ili u okviru *Pričaonice* na školskoj e-platfomi u vidu komentara i povratnih informacija.

Za učenike koji nijesu bili učesnici e-interakcije, odjeljenjski starješina je posredovao da se obezbijede adekvatni uslovi za rad u saradnji sa IKT koordinatomom i upravom škole. Pored mailova opšteg sadržaja, odjeljenjski starješina je roditeljima pisao mailove ličnog sadržaja ukoliko je registrovan eventualni prigovor nastavnika na ponašanje i rad učenika, eventualno roditelja ili se komunikacija sa roditeljem, u izuzetnim slučajevima, ostvarivala telefonom. Prema procjeni složenosti datih okolnosti, odjeljenjski starješina je uključivao i posredstvo pedagoško-psihološke službe. Roditelji su redovno pravdali odsustvo učenika. Međutim, bilo je učenika koji su, prema kazivanju nekih nastavnika – „manipulisali“ situacijom, ali i roditelja, takođe. Neki roditelji su odbijali saradnju. Mali broj roditelja je učestvovao u online roditeljskim sastancima. Zapisnici sa sjednica ČOZ-a, odjeljenjskih i Nastavničkog vijeća, vodili su u elektronskoj formi.

Standard 2.5. Direktor obezbjeđuje efikasno osiguranje kvaliteta nastave i učenja.

Standard je procijenjen na osnovu 6 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.5.1. Direktor i stručni saradnici redovno obavljaju pedagoško-instruktivni rad i, na osnovu analiza, predlažu mjere za poboljšanje.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	0	10
%	8	8	0	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.82				
Indikator 2.5.2. Zaposleni i učenici su upoznati sa obavezama pri realizaciji NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.5.3. Direktor obezbjeđuje efikasan proces samoevaluacije u uslovima NnD u cilju stalnog poboljšanja kvaliteta rada škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	2	8
%	8	8	17	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.64				
Indikator 2.5.4. Škola je organizovala i realizovala anketiranje roditelja i učenika o NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	3	3	4
%	17	25	25	33
Srednja vrijednost indikatora: 2.10				
Indikator 2.5.5. Škola je analizirala rezultate ankete roditelja i učenika o NnD.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	4	2	4
%	17	33	17	33
Srednja vrijednost indikatora: 2.00				
Indikator 2.5.6. Direktor koordinira i podstiče korišćenje podataka (rezultati evaluacije, samoevaluacije, eksternih/internih provjera znanja...) za praćenje i poboljšanje kvaliteta nastave i učenja i ukupnog rada škole.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	0	0	8
%	33	0	0	67
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

U uslovima rada tokom trajanja NnD direktor i stručni saradnici su obavljali pedagoško-instruktivni rad i, na osnovu analiza, predlagali mjere za njegovo poboljšanje. Zaposleni i učenici su upoznati sa obavezama pri realizaciji NnD i aktivno su učestvovali u realizaciji iste.

U pojedinim školama organizovano je i realizovano anketiranje roditelja i učenika o NnD i urađena je kvalitetna analiza rezultata iz čega je proistekao efikasan proces samoevaluacije rada škole u uslovima rada NnD.

Međutim, većina škola nije uspjela da organizuje proces samoevaluacije tokom ovog perioda.

Preporuka:

- Uraditi samoevaluaciju rada škole u periodu NnD. Formirati Tim za obezbjeđenje kvaliteta učenja na daljinu i sačiniti Izvještaj o samoevaluaciji škole na daljinu, realizaciji nastave i praćenju napredovanja

učenika u vanrednim okolnostima, uz predloge za unapređenje. Kreirati Akcioni plan, kojim bi se predvidjela potreba samoprocjene i kreiranja metodoloških uputstava u cilju sprovođenja istraživanja i mogućnosti realizacije NnD i napredovanje djece u vanrednim okolnostima.

Standard 2.6. Škola je u uslovima organizacije NnD obezbijedila kontinuitet u učenju, praćenje napredovanja i mogućnost ocjenjivanja.

Standard 2.6. je procijenjen na osnovu 8 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.6.1. Predsjednik Stručnog aktiva je formirao onlajn grupu za komunikaciju sa članovima Stručnog aktiva.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.91				
Indikator 2.6.2. Stručni aktivni u planiranju i realizaciji NnD respektuju razlike u informatičkoj pismenosti kako nastavnika tako i učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				
Indikator 2.6.3. Vodi se računa o tome da NnD iziskuje adekvatno planiranje, a u nižim razredima i podršku roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	8	0	0	4
%	67	0	0	33
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 2.6.4⁹. Učenici prvog ciklusa osnovne škole nastavu prate uz pomoć i podršku roditelja koje je učiteljica prethodno upozнала o svim aktivnostima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	12	0	0	0
%	100	0	0	0
Srednja vrijednost indikatora: ---				
Indikator 2.6.5. Obim i struktura predmetnih sadržaja su prilagođeni kako učenici ne bi bili više opterećeni tokom NnD nego tokom redovne nastave.				
Prisutnost indikatora	M	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				
Indikator 2.6.6. Evidencija o prisustvu učenika onlajn nastavi se vodi redovno.				
Prisutnost indikatora	M	1	2	3
Broj škola	0	1	3	8
%	0	8	25	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.58				

⁹ Indikator 2.6.4. se odnosi samo na osnovne škole.

Indikator 2.6.7. Roditelji podstiču učenike na redovnost u radu i odgovorno i u skladu sa svojim mogućnostima kontrolišu proces učenja u NnD.				
Prisutnost indikatora	M	1	2	3
Broj škola	7	0	2	3
%	58	0	17	25
Srednja vrijednost indikatora: 2.60				
Indikator 2.6.8. Učenici svoje radove, sami ili uz pomoć roditelja, zavisno od uzrasta, tehničkih mogućnosti i digitalnih kompetencija, dostavljaju nastavnicima za sve predmete.				
Prisutnost indikatora	M	1	2	3
Broj škola	0	0	1	11
%	0	0	8	92
Srednja vrijednost indikatora: 2.92				

U okolnostima NnD stručni aktivni su ostvarili intenzivnu saradnju umrežavajući iskustva i znanje, konstantno komunicirajući preko onlajn platformi. S obzirom na različit nivo informatičke pismenosti nastavnika, stručni aktivni su u tom smislu pokazali razumijevanje i respekt. Na nivou nekih stručnih aktivna su usaglašeni i kriterijumi ocjenjivanja. Većina stručnih aktivna nijesu redukovali predmetne programe. Kriterijumi ocjenjivanja su prilagođeni kvalitativnom pristupu rada, a ocjenjivanje je imalo razvojnu karakteristiku formativnog tipa i bilo je u korist učenika.

Evidencija o prisustvu učenika se uglavnom redovno vodila.

Standard 2.7. Direktor stvara podsticajno okruženje za učenje, profesionalni razvoj i napredovanje zaposlenih.

Standard je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 2.7.1. Direktor planira i usmjerava profesionalni razvoj u školi na osnovu podataka pedagoško-instruktivnog rada, evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	8
%	25	0	8	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 2.7.2. Direktor planira i realizuje lični plan profesionalnog razvoja, na osnovu evaluacije svog rada, evaluacije i samoevaluacije.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	7	0	1	4
%	58	0	8	33
Srednja vrijednost indikatora: 2.80				
Indikator 2.7.3. Direktor planira i organizuje edukaciju nastavnika za korišćenje e-platforne.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	8
%	8	0	25	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.73				

Indikator 2.7.4. Direktor i stručni saradnici prate efekte svih oblika profesionalnog razvoja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	5	0	0	7
%	42	0	0	58
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				

Indikator 2.7.5. Direktor koristi različite mehanizme za motivisanje zaposlenih.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	8
%	25	0	8	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				

U saradnji sa saradnicima, direktori planiraju, usmjeravaju i prate efekte profesionalnog razvoja zaposlenih kroz edukaciju na svim nivoima, uključujući i lični za koji kaže da je zasnovan na svakodnevnom učenju (od 12 škola obuhvaćenih nadzorom, u 8 škola je taj indikator prisutan u potpunosti, dok za 3 škole ne postoje podaci). Od mehanizama za motivisanje zaposlenih, dominira timski rad u cilju ostvarivanja kvaliteta u smislu podržavanja ideja nastavnika, o kojima se razgovara i vrši izbor najplodotvornijih i najboljih ideja, a i vrednuje rad nastavnika (prisutno u 7 škola, a u 5 nema podataka o prisutnosti tog indikatora).

Na samom početku NnD, sve škole su dobile detaljne tutorijale od Ministarstva prosvjete o različitim načinima realizacije onlajn nastave, i uz podršku IKT koordinatora, nije bilo problema oko upotrebe istih. Edukacija nastavnika za korišćenje e-platfome vršena je individualno sa nastavnicima kojima je bila potrebna dodatna pomoć i edukacija.

Ključna oblast 3 – PODRŠKA UČENICIMA

Standard 3.1. U Školi se učenicima pruža pomoć u učenju

Ovaj standard je procijenjen na osnovu 4 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.1.1. U školi su razvijeni mehanizmi identifikacije učenika kojima je potrebna dopunska podrška u učenju.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	8
%	8	0	25	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.73				

Indikator 3.1.2. Škola je razvila različite mehanizme dodatne podrške učenicima završnog razreda za pripremu polaganja eksternih ispita.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	1	10
%	8	0	8	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.91				

Indikator 3.1.3. Za učenike s posebnim obrazovnim potrebama se izrađuje program tranzicije nakon osnovne Individualni tranzicioni plan 1 ITP1 (ka srednjoj školi) i nakon srednje škole Individualni tranzicioni plan 2 ITP2 (tržište rada, fakultet).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	8	0	1	3
%	67	0	8	25
Srednja vrijednost indikatora: 2.75				

Indikator 3.1.4. Škola priprema različite vidove programa adaptacije učenika za nastavak redovne nastave.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	6	1	2	3
%	50	8	17	25
Srednja vrijednost indikatora: 2.33				

Većina škola je učenicima pružala različite vidove podrške u učenju. Komunikacija se odvijala preko e-platforme i drugih dostupnih aplikacija (grupne diskusije u vezi sa problemima vezanim za učenje, pričaonica, individualni i savjetodavni razgovori sa pedagoško-psihološkom službom). U pojedinim školama ovaj standard nije mogao biti procijenjen a u nekim je djelimično prisutan. U svim školama učenicima završnih razreda je omogućeno dodatno pripremanje i podrška za polaganje eksternih maturalnih ispita. Pojedine škole su pružale karijernu podršku učenicima. Učenici su dobijali informacije o mogućnostima studiranja u zemlji i inostranstvu, stipendijama, održani su webinar – online podrška učenicima koji apliciraju za stipendije. Učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama date su informacije o mogućnostima daljeg nastavka školovanja.

Standard 3.2. Škola razvija saradnju i promoviše rezultate na svim nivoima

Standard 3.2. je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.2.1. Škola podstiče aktivno funkcionisanje Učeničkog parlamenta i njegovo uključivanje u razmatranje pitanja važnih za učenike.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	2	8
%	8	8	17	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.64				

Indikator 3.2.2. Škola je razvila različite oblike saradnje sa roditeljima.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				

Indikator 3.2.3. Direktor uvažava mišljenja i inicijative Savjeta roditelja.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	1	3	7
%	8	8	25	58
Srednja vrijednost indikatora: 2.55				

Indikator 3.2.4. Škola je razvila različite oblike saradnje sa lokalnom zajednicom, ostalim ustanovama i institucijama.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	3	8
%	8	0	25	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.73				

Indikator 3.2.5. Škola promoviše ostvarene rezultate rada, znanja i vještina učenika, zaposlenih i podršku roditelja (fejzbuk strana škole, e-platforma, e-časopis,...).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	0	0	2	10
%	0	0	17	83
Srednja vrijednost indikatora: 2.83				

Većina škola je sa učenicima na Učeničkom parlamentu ostvarila komunikaciju. Razgovaralo se o realizaciji redovnih školskih aktivnosti, identifikaciji i rješavanju problema prilikom online učenja i sl. Saradnja škole i Učeničkog parlamenta je izostala u nekim školama. Svi roditelji su upoznati sa održavanjem NnD. Uspostavljena je komunikacija sa roditeljima čija djeca iz tehničkih ili drugih razloga nijesu bila u mogućnosti da prate online nastavu. Mišljenja i inicijative od strane Savjeta roditelja (prisutne u malom broju škola) su uvažene u cilju kvalitetnije realizacije onlajn nastave. Saradnja sa lokalnom zajednicom je ostvarena najčešće kroz saradnju sa *Crvenim krstom CG* i kroz medijsku promociju javnih časova. Svoje aktivnosti škole su promovisale putem elektronskih sajtova (FB strane škole, e-platfome i dr).

Preporuka:

- Dopunsku i dodatnu nastavu realizovati putem zoom aplikacije, microsoft – u redovnim uslovima organizacije nastave.

Standard 3.3. Škola podržava i podstiče cjelovit razvoj učenika.

Standard je procijenjen na osnovu 5 indikatora. Prisutnost pojedinih indikatora procijenjena je na skali od 1 do 3. Naziv indikatora, raspodjela prisutnosti indikatora po nivoima i srednja vrijednost indikatora navedeni su u tabeli:

Indikator 3.3.1. Škola realizuje različite programe/aktivnosti podrške za praćenje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika (tolerancija, solidarnost, odgovornost, humanost, integritet, konstruktivno rješavanje sukoba, samopoštovanje, društveno-prihvatljivo ponašanje...).				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	3	0	1	8
%	25	0	8	67
Srednja vrijednost indikatora: 2.89				
Indikator 3.3.2. Škola organizuje različite vannastavne/slobodne aktivnosti, u skladu sa potrebama i interesovanjima učenika.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	1	0	0	11
%	8	0	0	92
Srednja vrijednost indikatora: 3.00				
Indikator 3.3.3. Škola planira i organizuje edukaciju učenika za korišćenje e-platfome.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	2	0	1	9
%	17	0	8	75
Srednja vrijednost indikatora: 2.90				
Indikator 3.3.4. U školi se primjenjuju posebni individualni razvojno-obrazovni planovi za učenike iz osjetljivih društvenih grupa i učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.				
Prisutnost indikatora	m	1	2	3
Broj škola	4	2	1	5
%	33	17	8	42
Srednja vrijednost indikatora: 2.38				

U skladu sa okolnostima i mogućnostima pojedine škole su realizovale neke programe/aktivnosti podrške za praćenje i razvoj socijalnih i emocionalnih vještina učenika. Kod četiri srednje škole ovaj indikator

uopšte nije zastupljen. Škole su u novonastalim okolnostima na različite načine realizovale vannastavne/slobodne aktivnosti, u skladu sa potrebama i interesovanjima učenika. Svih 12 škola su ostvarile komunikaciju sa učenicima u vezi rješavanja problema i prepreka na koje nailaze, ostvarena je komunikacija u vezi sa preprekama prilikom pristupanja školskoj platformi i Teams-u.

9 od 12 škola planira da organizuje edukaciju učenika za korišćenje e-platfome. U većini srednjih škola ne radi se IROP za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama.

Preporuke:

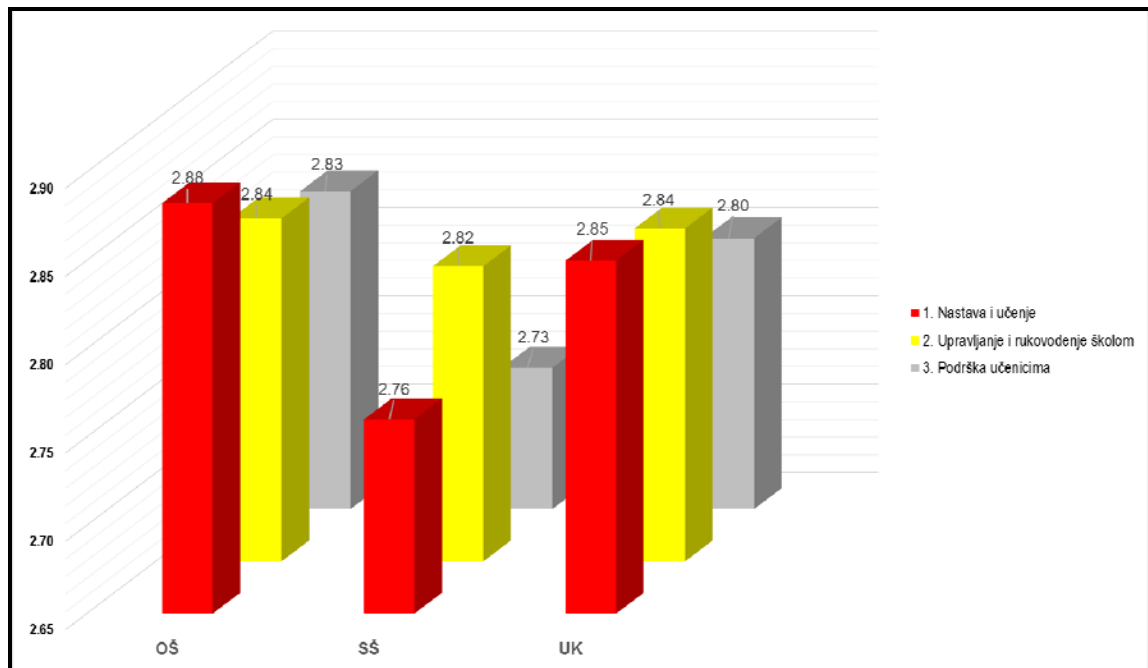
- Raditi redovno IROP za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama;
- Planirati i organizovati edukaciju učenika za korišćenje e-platfome.

14. Zaključna razmatranja

Kada se analizira kvalitet postignuća po ključnim oblastima:

Ključna oblast	Srednja vrijednost standarda		
	OŠ	SŠ	UK
1. Nastava i učenje	2.88	2.76	2.85
2. Upravljanje i rukovođenje školom	2.84	2.82	2.84
3. Podrška učenicima	2.83	2.73	2.80

uočava se da je najbolje procijenjena ključna oblast *Nastava i učenje* u osnovnim školama (2,88), a najslabije procijenjena oblast je *Podrška učenicima* u srednjim školama (2,73). Tabela podaci su prikazani i korišćenjem odgovarajućih histograma:

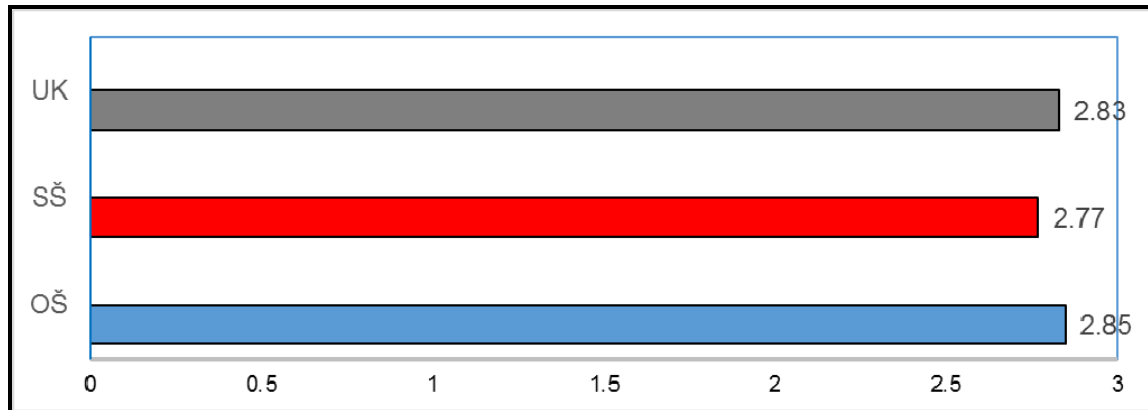

Sumirajući ostvarenosti standarda u školama, mora se istaći uspješna ostvarenost standarda kvalitata:

- za osnovne škole je nivo izražen srednjom procjenom 2,85
- za srednje škole je nivo izražen takođe visokom procjenom 2,77.

Relativna procentualna razlika postignuća je mala (manja od 3%).

OŠ	SŠ	UK
2.85	2.77	2.83

Ukupno, za srednje i osnovne škole zajedno može se zaključiti da je utvrđen **visok nivo ostvarenosti svih standarda kvaliteta 2,83** (od maksimalno moguće procjene 3,00).

Sagledavanjem ukupnog vaspitno-obrazovnog rada ustanova sa aspekta uslove u kojima rade, procesa koji se u njima odvijaju i postignutih ishoda, može se zaključiti visok nivo kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova u 2020. godini.